

As cousas de Manuel da Folla

Entre os nomes que Moaña ten o infortunio de lembrar, destaca o de Manuel da Folla: clarinetista de gloria extinguida, guitarrista de tormentos alleos e autor de relatos que a humanidade, en acto colectivo de sabedoría, decidiu non ler. "Da Folla," como se lle coñece na vila, é un título que nunca negou e que lle outorga a dignidade das cousas que arrastran o vento sen que ninguén se molesta en perseguir.

Manuel aspiraba a ter a elegancia compositiva de Manuel de Falla, pero quedou coa autenticidade das tabernas e a crúa sinfonía dun mundo onde a arte é tan inútil como necesaria. Na súa vida, cada acorde maltratado na guitarra e cada crítica feroz foi un recordatorio de que a mediocridade, cando se leva con orgullo, pode converterse nunha forma de transcendencia poética patética.

Capaz de facer que unha pandeireta soase como un berro de socorro, Manuel constrúe a súa lenda sobre o esterco que fertiliza a vida dos que se atreven a escoitalo. Porque, ao final, Manuel non vive para agradar: vive para deixar esa marca inconfundible que só alguén coma el pode deixar, como unha pegada no lodo da historia.

Manuel da Folla non só alternativa. E no fondo, entre a risa que provocaba e a incomodidade que deixaba, os que criticaba a música; criticaba o mundo a través da música. Había nas súas palabras unha crueldade calculada, unha precisión cirúrxica que deixaba máis feridas na alma dos músicos que desafinaban que un inverno atlántico na madeira dun clarinete mal gardado. Non había obra perfecta porque, segundo el, a perfección era unha mentira inventada para vender ilusións. E no seu pequeno trono da taberna reinaba como un profeta sen fe, desvelando as miserias do oficio cunha gracia digna de risa sen risa.

Porén, el mesmo era unha contradición ambulante. Sempre disposto a sinalar o que estaba mal nos demais, pero coidando de manter as súas propias creacións fóra do alcance de calquera escrutinio. A súa guitarra, esa "arma branca" que tantos temían, era o maior testemuño do seu credo: "Os oídos dos outros están sobrevalorados." E así, en cada pasarrúas, Manuel erguíase como un heraldo dos fracasos alleos, cun clarinete abandonado ao seu carón como símbolo dunha gloria que, no fondo, nunca quixo realmente conquistar.

Tiña unha habilidade inquietante para transformar o sublime en absurdo e o mediocre en universal. Criticaba non porque quixese mellorar o mundo, senón porque o mundo, segundo el, non merecía outra escoitaban acababan por se preguntar: quen era realmente o obxecto das súas críticas? Os outros, ou el mesmo?

"Botando a casa abaixo"

Os pasarrúas de Moaña tiñan unha sona ben merecida de ser eventos onde o caos e a música rivalizaban polo protagonismo. Pero ningún pasarrúas alcanzaba a verdadeira apoteose do descontrol ata que Manuel da Folla facía a súa entrada triunfal. Armado coa súa guitarra -esa arma branca temida e incomprendida- e cunha expresión de seriedade tan falsa coma un billete de seis euros, Manuel erguíase como o catalizador dunha serie de desastres tan memorables que se gardan cal lenda milenaria.

Era tradición que Manuel atopase o xeito de converter cada evento comunitario nunha mestura de concerto e obra de teatro improvisada. Non era raro velo de pé no medio da rúa, como un profeta desqueixado, interpretando clásicos populares con variacións tan "creativas" que facían palidecer aos intérpretes orixinais. Entre risa e incredulidade, os veciños adoitaban comentar: "Non sabemos se Manuel está botando a casa abaixo ou reconstruíndoa pedra a pedra con ouveos desafinados."

O punto álxido chegaba cando Manuel, no medio do fervor musical, decidía usar a súa guitarra non só como instrumento, senón como ferramenta teatral. Facía xestos grandilocuentes, chegando a tocar acordes imposibles coa guitarra erguida coma un trofeo. O público non podía evitar quedar dividido entre quen aplaudía o atrevemento e quen buscaba refuxiar daquela apocalipse acústica.

Mais non había rencor. Mesmo aqueles que criticaban abertamente as súas actuacións acababan sucumbindo ao seu carisma accidental. Porque, no fondo, Manuel era un espello da esencia do pasarrúas: unha celebración desordenada, unha exaltación do absurdo. E, mentres el seguía "botando a casa abaixo," Moaña ría, bailaba e vivía. Que é, ao final, o propósito último de calquera grande artista.

Entre desatinos e claretes

Nunha das raras entrevistas que o mestre Manuel Da Folla concedeu ao rotativo "Comarca e contorna" pronunciou frases memorables mentres intentaba explicarse de xeito autobiográfico, xulguen lectoras e lectores se as declaracións do mestre teñen refugallo.

A continuación reproducimos a entrevista completa.

"Entre desatinos e claretes"

-Temos con nos a un destacado membro da cultura local, o polifacético, xenial e pintoresco, Señor Manuel Rabuñal Caamaño, máis coñecido polo seu nome artístico de Manuel Da Folla.

- Dígame Don Manuel, cal é a súa perspectiva do movemento cultural que está a ferver na vila de Moaña?

- Chámame Manolo, que así como me chaman sempre. Ben, non teño unha opinión, teño ducias, pero mellor calo a boca porque se non xa a lío. Lévome ben con músicos e outros artistas, así que podemos pasar á seguinte pregunta.

- De acordo, pasemos pois a comentar o seu último proxecto, "Elexía a un desafino consistente" - Dende logo o título xa promete. Leva vostede retirado da música moitos anos, como foi que lle deu por volver e ademais facelo con esta mestura de canto de taberna, a irreverencia do punk e esa chisca de tradición xograresca? Non era unha faceta coñecida da súa carreira.

- Un día estaba eu no quinteiro e escoitei cantar á veciña, unha sensación desagradable coma un rillar de dentes me trouxo recordos doutras interpretacións miñas, pensei que eu podía facelo tan mal o peor ca ela e corrín a escribir a primeira estrofa.

- Xa vexo Manolo, ás veces unha idea xenial sae de onde menos se pensa. Isto xa nos leva á seguinte pregunta. Que ten que dicir sobre o concerto de presentación da súa obra, a semana pasada no Club de Xubilados de Moaña? Varios pescadores de cana aseguran que os muxos saíron fuxindo pra ás Illas Cíes, coma quen corre diante do demo. As mariscadoras tamén protestaron, polo visto a pouca ameixa fina que había nos areeiros preferiu migrar pra o areal de Meira.

- O primeiro de todo, que hai moita envexa neste pobo, o segundo, a miña arte transcende máis alá das competencias da ría. A verdade é que ningún grande artista pode aspirar a agradar a todos. Eu asegúrolle a todo o mundo que nin sequera tento agradar a ninguén. Se os muxos marchan pola miña música, diría que simplemente teñen un gusto discutible e que a verdadeira arte non é para todos, nin sequera para peixes, croques ou ameixas. Eles non me comprenden e iso é un orgullo. Eu desafío ás leis da bioloxía acústica con cada nota, ese é o meu legado. É difícil ser un xenio incomprendido, pero alguén ten que facer tan transcendental traballeira. Mentres o mundo se entretén con trivialidades como a harmonía ou o ritmo eu constrúo obras destinadas ao esquezo selectivo. Porque, que mellor proba do verdadeiro talento que ser ignorado polos ignorantes?

— Vaia, vaia, esa si que é unha resposta con esencia de artista, déixame vostede abraíada. Non coñecía esa faceta de filósofo que nos acaba de amosar.

- Filósofo dos bidueiros e ghrasias.

Como ía dicindo, entre os fracasos deliberados e as glorias que nunca busquei, decidín explorar unha nova dimensión do desastre artístico: a miña voz. Como era habitual, a miña decisión de cantar non viña da necesidade de agradar nin de mellorar como músico; viña da pura convicción de que, se había algo sagrado na música, eu sería quen de profanalo.

- Outra das súas reflexións profundas para a historia, é vostede unha caixa de sorpresas.

- O que ten interese de verdade para min son as caixas do viño, e aproveito que estamos no "Comarca" para facerlle propaganda ás "Adegas Caste Ruín", sobre todo o clarete, un viñaso. Cun vaso dese clarete na man teño a inspiración que a miña poesía necesita para deixar voar a imaxinación, mira se ás veces funciona que ate unha musa me pediu alá atrás se podíamos ser curmáns.

- E que nos pode contar sobre tanta desafinación, no seu concerto ante os xubilados houbo xente que despois tivo que tomar tranquilizantes na casa.

- Bah, contos, o que hai é moito ferrete por aí solto. Mira rapaza, mentres uns se preocupan pola afinación e outros polas fugas de Bach, eu preocúpome por algo máis grande: por ser irrepitíbel. O viño Caste Ruín e o desafino consistente son os alicerces da miña arte. E se iso fai que os muxos marchen, que marchen, pero que deixen unha botella de branco antes de irse. E non, non te preocupes por eles, volverán cando eu deixe de cantar.

- Xa para rematar esta entrevista, pode contarnos en que novos proxectos anda metido?

- Pois claro que podo, podar o pexegueiro, facer unha ampliación do galiñeiro, volver a colocar no seu sitio o marco que me moveu o langrán de Victoriano e visitar á miña cuñada en Povisa.

- Alédome polos seus proxectos e lles desexo que a súa cuñada pronto se recupere, pero eu lle preguntaba si tiña pensado facer algo mais, musicalmente falando.

- Ah, xa, pois de momento non, quizais dar un par de concertos máis, pero alá arriba no Beque por si se voltan a queixar as mariscadoras.

- Vainos tocar algo pra despedirse?

- Vou tocar a cachola para ver si me peitei esta mañá, non me decato. - Riuse do seu chiste malo e dixo - Vou tocar "Mentes infames" que ven moi a xeito das críticas que estou a recibir por parte dos incomprensidos.

Colleu a súa maltratada guitarra, deu unha exhibición de desafinación das cordas e comezou a cantar, sen medo a espantar ás criaturas da galaxia e parte do estranxeiro.

Mentes infames (coma a miña ós meus pesares)

E vos que pensades?
Que a música cabe nas vosas testas de croque?
Deixade correr os vieiros,
Ata que a alguén lle de por roubarlle a auga,
Ao vello e probe Río dos Ladróns.

Non sei si vistes que o ceo non é tan azul,
Nin o carrameiro tan sentimental,
As gaivotas non queren cantar,
Xa estou eu pra espantar.

Dime, Martín Codax, trobaches antes ca min,
E de calamidades humanas conta deches,
Agora que a ría e nosa, dos que tamén a sentimos,
Tráenos a túa frescura, que de pudriqueiras xa estamos cumpridos.

- Temos que darlle un forte aplauso a este trobador do rural, despois de todo hai música para encher tódalas sensibilidades.

- E a vos os da prensa, moitas grazas e moitas desafinacións. E Termino cunha reflexión sobre a miña arte:

- Non hai maior recoñecemento que o silencio... agás, claro, cando toco a guitarra. Entón o silencio convértese nun luxo que moitos desexarían experimentar.

Entrevista realizada por Silvia Eiroa para "Comarca e contorna"

Tres de xoubas na "Faneca Brava"

Fidel foi o primeiro en falar. - A ver Manolo, si che pedimos que nos botes unha man este ano é porque estamos de aniversario, levamos 40 anos nas rúas sen faltar unha soa vez, chovera, ventara ou saíra o sol polo Meixueiro. Foi Maica a que propuxo a idea.

Maica asentiu, a pesares da rivalidade entre comparsas e incomprensiblemente para o mundo, o Mestre Da Folla gozaba de certo recoñecemento no gremio.

- Mira Manolo, non me custou convencer ao resto da comparsa para falar contigo e pedirche unha cantiga que reflicta eses corenta anos de historia. Tamén a podíamos facer nos, pero pareceume que visto dende dentro non é o mesmo, ti es bo coñecedor dos "Corredoiras sen fronteiras" dende que a fundaran Fidel, Carlos, Lola e outros veteranos que xa non están.

O mestre viu unha oportunidade para rescatar canta trapallada tiña gardada nos cartafois vellos, cancións do ano da pataca que non viran a luz, escritas en folios de papel xa amarelos. Fidel que coñecía a Manolo coma se o parira levantou a man.

- Sei o que estás pensando, e non, non se che ocorra aproveitar cousas vellas, queremos unha canción fresca, que fale das nosas historias, glorias, actuacións memorables e tamén dos nosos fracasos, pero sen pasarse cos fracasos tampouco, eh?

Antes de falar o mestre botou un grolo daquel viño catalán que derretía o plástico, aclarou a gorxa e pronunciou solemne:

- Pero con unha condición, a música de "Botando a casa abaixo" vai metida na suite, é a miña liña vermella.

Fidel protestou, - Pero nos, que carallo sabemos de novenas aumentadas e sétimas disonantes desas? "Botando a casa abaixo" é un temaso, pero a xente que toca a guitarra na comparsa sabe pouco máis que catro acordes maiores e menores, se nos sacas desa zona de comodidade xa nos jodeches.

- Como dixo o gran Beethoven "Pensades que toda a miña música vai caber nun miserable violín", pois iso, a grandeza da miña arte sempre será pouco comprendida.- E botou outro grolo daquel sarrapio que el definía coma "un viñaso"

Maica estaba a xogar como facía tantas veces co anel de ouro que sacara do dedo, dáballes chimpos coa man, cando o anel caía ela volvía a e a erguelo no aire, Fidel que observaba con preocupación a escena díxolle. - Ten coidado Maiquiña que como che caía o anel no clarete podes dalo por perdido, ese viño funde o titanio. O mestre, aparentemente ofendido dixo.

- Vos non entendedes de viños, é certo que o Castes leva algo de uva catalá, pouca, e non vou negar que ten agulla, máis é un viño amante e de padal insuperable.

Fidel preguntou a Maica e Manolo que querían para picar e o consenso foi unánime, chamou por Mucha a taberneira e fixo o pedido. - Podes traer tres de xoubas e outra ronda?

- Vai, tres de xoubas, dúas cervexas e un clarete de Castes.

Contrastando estilos musicais

Pasados tres días daquela conversa na taberna da "Faneca Brava", Manolo presentouse no local dos "Corredoiras sen fronteiras" para presentar o encargo. O tufo a canuto de maría e os aromas de licor café xa era un clásico nos ensaios da comparsa.

- Colle un pouco de licor café se queres - Pero o mestre xa lle tiña botado o ollo ao garrafón de tinto que había enriba da mesa. Unha vez mollada a palleta colocouse diante do coro, colleu a guitarra española cunha parsimonia propia de Andrés Segovia e deu catro acordes que a todos lles pareceron sinxelos, aquela era a primeira das sorpresas da noite.

A, E7, A, A7, D, A, E7, A

Os comparseiros tranquilizaron, non parecía que harmonicamente fose ser complicada como prometía o historial do compositor. O mestre mandou outro grolo de tinto para afinar e comezou a cantar.

"Corenta anos a todo trapo"

Ímoslles contar, señoras e señores

A festa que levamos, dende hai corenta anos

Sempre con ledicia, sempre con paixón

Por esas corredoiras, levando o noso son.

Sempre sairemos, chova ou faga sol, (Pum, pum pum)

A nos que non nos digan, que non temos perdón.

Moaña ti que tes, (Pum, pum) a sona de durmir de pe,

as túas criaturas, troulando polas rúas,

tocando estas frescuras,

facendo o paripé.

(solo de gaita e percusión, onde se pedirá que sexa incrementada a sección rítmica)

(a continuación cambiamos o aire de pasodobre de 2x4 ao 3x4 do vals)

Ai, señora María, ai señor Don Xosé,

Veñan a oír esta orquestra

Na tarde de festa

Do entroido que ven.

(outro cambio de ritmo ao 2x4 en tempo de habanera)

Imos pra aquiiiiii, imos pra alaaaa, co noso carro, cheo de viño e algo de paaaan,

Imos cantaaaar, imos tocaaaaar, que viva o entroido, que viva festa e que viva xaaaa.

(Cambio a valse 3x4)

Ai, señora María, ai señor Don Xosé,

Veñan a oír esta orquestra

Na tarde de festa

Do entroido que ven.

(E chega a apoteose co ritmo de "Botando a casa abaixo", puro pasarrúas a 2x4, pero con letra renovada)

Tentei tirar o galiñeiro,

fuxín ao ver tanta merdada,

matei un polo coa mirada,

rillei unha cañota e soñei que era un campión.

Moaña ti que tes, (Pum, pum) a faaaama de durmir de pe,

as túas criaturas, troulando polas rúas,

tocando estas frescuras,
facendo o paripé,
facendo o paripé,
facendo o paripeeeeeee... Chim, pum.

(Manuel da Folla, tabernista e críticón musical)

O equipo ao completo de "Corredoiras sen fronteiras" aplaudiu a arte daquel home, xa habería tempo de discutir cambios e meter emendas, sinxelamente a canción gustou e moito.

Uns cantos tintos despois Fidel pediu copia da canción, Manolo tiña reservada outra sorpresa para eles, sacou o celular e lle dixo - Dame o teu juasap que che paso a letra e máis unha gravación que fixen na casa, pouco despois se escoitaba nos móbiles da xente a ditosa canción, entre risas, tinto e canutos de maría.

Manolo acendeu a moto, colocou como puido o casco e largou de alí costa arriba, dando algún que outro bandazo. Dúas comparsereiras que estaban fora comentaron.

- A este como o collan os munipas sácanlle os puntos do carné - Dixo Maica.
- Outra vez? - Dixo Pepa - Porque dunha ocasión tivo que mercar unha bicicleta eléctrica.

A comparsa reuniuse dentro pra decidir si a canción valía ou non a pena incorporala no repertorio.

- Por suposto que a incorporamos, está que se sae. - outro dixo.
- Si lle damos o noso toque persoal, penso que se poden cambiar estrofas, esta canción non conta a verdadeira historia dos Corredoiras, fala de galiñeiros e cousas que nada teñen que ver coa nosa traxectoria.
- Como que non? Fala máis de nos do que parece, é tan caótica coma nos.
- A min gústame como está - Dixo Paula.
- A min tamén me gusta así, esta cantiga é unha romaría. - Dixo o gaiteiro.
- Propoño unha solución, por que non lle engadimos unha estrofa que faga unha pequena homenaxe a Manuel Da Folla? Estou a pensar na música de "O carballo da Pontella, ten a FOLLA revirada, entendedes? - Dixo Maica.
- Ostiá - Dixo Fidel, claro, o carballo da Pontella, vai perfecto. Pero isto queda entre nos, xa lla cantaremos o día do pregón.

Botando a carpa abaixo

O sábado do pregón as comparsas foron chegando unha a unha ó entorno do palco da música. Manuel da Folla non quixo perder as presentacións dese ano. Deu unhas voltas para cheirar acá e acolá as vestimentas que engalanaban comparseiras e comparseiros, non tardou en chegar a comparsa nova na que estaba a súa sobriña Lela, déronse uns bicos e falaron un momento sobre o proxecto, pero logo a rapaza tivo que xuntarse coas compañeiras para a primeira foto de grupo. Despois atopou a Chuco xunta o posto que montara a asociación de mulleres, estaban a preparar un agarimo de balde para comparsas e visitantes consistente en orellas de entroido e filloas, máis unha bebida de pago para quen a quixera.

- Que tal Manolo, estamos outro ano de volta na carpa.
- Ola Chuco, pois si, e coa mesma desgana dos anos anteriores. Miraches algo interesante?
- Bah, o único que me chamou a atención foron os gorros da comparsa de mulleres.
- De cal, "Elas e as outras" ou "Vellas sen alma"? Unhas que veñen de non sei o que, as dos traxes vermellos.
- Ahh, xa sei, algo que recorda a unha procesión oriental, son "Elas e as outras", sempre traballan moi ben os traxes.
- Seica hai unha comparsa nova este ano - dixo Chuco.
- Si, chámase "Talentos da mediocridade", está a miña sobriña nela, parés que a rapaza vai seguir as ensinanzas do seu tío. Pero ao final as comparsas son as mesmas once, porque "Sen rastro de piedade" este no non sae - dixo Manolo. - E Chuco queixouse.
- Sempre pasa o mesmo, din que o pregón é para as seis da tarde e despois empezan cando lle da a gana ao concello.
- E que carallo é o entroido se ese caos non se apodera del? - dixo solemne o mestre Da Folla.
- Pois mira, se mo pos así tes razón. - Dixo Chuco.

E chegou o momento tan agardado, a concelleira de Culturas, Cuchipandas e Festexos, petou dúas veces no micro.

- Boas tardes a todos e todas, este ano teño o gusto de presentar ós que serán os nosos pregoeiros, a comparsa "Corredoiras sen fronteiras", que cumpre corenta anos de servizo ao pobo e seguen frescos coma o primeiro día. - Pum, pum, pum, pum... Soaron as percusións das comparsas en sinal de benvida.

Foi Fidel o que tomou a palabra:

Compareiros e compareiras, veciños de Moaña e parte do estranxeiro, criaturas do entroido - Pum, pum, pum, pum...

- Estrelas, peixes e paxaros, non vos asustedes xa que este é o ritual de purificación que nos ha levar a unha nova catarse - Pum, pum, pum, pum, tras, tras, catapum...

- Como sabedes os "Corredoiras" celebramos o nosa aniversario número corenta e esperamos que nos aturedes outros corenta se pode ser. - Pum, pum, pum, pum, tras, tras, catapum...

- Vou nomear tódalas comparsas que participan este ano, vos pido que coma sempre acompañedes coa percusión cada vez que se nomea unha, vai:

"Corredoiras sen fronteiras" Pum, pum, pum, pum...

"Un chisco, que xa vou" Pum, pum, pum, pum...

"Disques, seicas e parécemes" Pum, pum, pum, pum...

En cada nomeamento soaban así de ben bombos, caixas e trebellos rítmicos, o pregoeiro seguiu nomeando.

"Elas e as outras" Pum...

"Botando pestes" Pum...

"Vellas sen alma" Pum...

"Rasa loba" Pum...

"Ghaiteiros da apocalipse" Pum...

"Se o sei, quedo na casa" Pum...

"Corazón podrido" Pum, pum, pum, pum...

- E como non? Dando unha especial benvida á nova comparsa e desexando que estean entre nos moitos anos

"Talentos da mediocridade" Pum, pum, pum, pum...

Chuco e Manolo seguían na mesma esquina escoitando, observando e por suposto, criticando.

- Bah, as mesmas lérias de sempre, o entroido deste pobo leva anos sen facer innovación, como sigan así non lle veño máis.

- Boh, e onde queres ir, a Cangas? Alí aínda hai menos comparsas e polo que oín, novidades poucas.

O pregoeiro pronunciou as palabras que todos agardaban - Viva Moañaaa - Vivaaa.

- Que pouco se oe - Dixo Fidel - Viva Moaaaañaaaaa - Vivaaa, pum, pum, pum, catapum, catapum, catapum, catapum, pum, pum... - Viva o entrodiooooo - Vivaa...

- Damos por concluído o pregón de 2025. Comezamos co festival de comparsas e temos o honor de ser os primeiros en cantar, quixera pedir que suba ao palco unha persoa moi especial para que nos dirixa a canción "Corenta anos a todo trapo", o inesquecible, incomprendido e sempre polémico, Mestre Manuel da Folla, por favor.

A Manolo correulle polo bandullo a sensación de levar unha ducia de lorchas nadando no viño, pero calou a boca e mirou para nantronte, Chuco que non quería perder a oportunidade de ver ó mestre actuar levantou a voz e dixo - Que suba, que suba, que suba - e pouco a pouco o público acompañou a coro - que suba, que subaaa... - ó mestre non lle quedou outra que acudir ao palco entre os aplausos dos asistentes. Cando estivo arriba xunto á comparsa, lle foi entregada unha guitarra e cedido o posto da dirección. Nervioso deu unhas indicacións ao coro e comezaron a cantar.

Imoslles contar, señoras e señores

A festa que levamos, dende hai corenta anos

Sempre con ledicia, sempre con paixón

Por esas corredoiras, levando o noso son.

Sempre sairemos, chova ou faga sol, (Pum, pum pum)

A nos que non nos digan, que non temos perdón.

- Agora o mestre deu un cuarto de volta, con unha man dirixindo o coro e coa outra instando a canto bombo, caixa e pandereta había na carpa a que acompañasen a homenaxe ós "Corredoiras" co seu son.

Moaaaaañaaaaa que tes, (Pum, pum) a sonaaaa de durmir de pe, (Pum, pum, pum)

as túas criaturas, troulando polas rúas,

cantando estas frescuras,

facendo o paripeeeeeee....

Ai, señora María, ai señor Don Xosé...

Imos pra aquiiiiii, imos pra alaaaa...

- O mestre pide ao público máis énfase e a percusión colectiva ameaza con botar a carpa abaixo -

Tentei tirar o galiñeiro,
fuxín ao ver tanta merdada,
matei un polo coa mirada,
rillei unha cañota e soñei que era un campión.

Moaaaaaañaaaaa que tes, (Pum, pum) a faaaama de durmir de pe,
as túas criaturas, troulando polas rúas,
tocando estas frescuras,
facendo o paripé,
facendo o paripé,
facendo o paripeeeeeee.

- O Mestre da Folla fixo a indicación de remate da cantiga, pero para sorpresa del a comparsa seguiu cantando.

O carallo do Manuel, o carallo do Manuel

o carallo do Manuel, da Pontellaaa.

Ten a FOLLA desafiná, (ai mimá)

Ten a FOLLA desafiná (ai mimá)

Ten a FOLLA desafiná,

Desafinaaadaaaaa

Lla desafinou o ven, (ai o ven)

lla desafinou o ven, (ai o ven)

lla desafinou o ven,

ai o ventooo,

Nunha mañá de xiá, (de xiá)

nunha mañá de xiá, (de xiá)

nunha mañá de xiá,

ai mi madreee.

- A cara do mestre foi tan expresiva coma á súa obra, aqueles langránns lle preparan por sorpresa unha adaptación de "O carballo da Portela" que o encheu de orgullo e

satisfacción, e mesmo colleu a testemuña polo aire, dirixindo improvisadamente a estrofa e facendo os coros correspondentes, (ai mimá, ai o ven, de xiá)

E remataron co estribillo:

Moaaaaañoaaaa que tes, (Pum, pum) a faaaama de durmir de pe, (Pum, pum, pum)

as túas criaturas, troulando polas rúas,

tocando estas frescuras,

facendo o paripeeeeeee....

facendo o paripeeeeeee....

facendo o paripé. (Coda e remate, Chis, catapum, catapum)

E a carpa viu abaixo como está mandado, entre aplausos, risas e percusións de fonda tradición sonora.

- Que fale, que fale, que faleee...

- Manolo estaba emocionado, arrimouse ó micrófono e dixo.

- Sodes quen de facer que a Pedra da Pena queira cantar por alegrias - Pum, pum pum, pum... - E para despedirme dicir que esta cantiga que acabades de oír non é soamente unha homenaxe a unha comparsa veterana, é tamén unha homenaxe a Moaña, a nosa nai. Viva Moaña - Vivaaaaaaaaaa - e que carallo, viva o entroidooo... - Vivaaaaaaa... - Pum, pum, pum catapum, catapum, pum, pum.

Cando baixou do palco Lela estaba a agardar para ser a primeira en darlle un bico e unha aperta.

- Estiveches fantástico tío, o ano que ven tes que vir con nos na comparsa.

Albariño con profundidade, pero pouca

O mestre apagou a moto, gardou o casco debaixo do asento e entrou na taberna coma se fixera un deses actos transcendentales que parecían marcar o seu vivir peculiar.

Boa tarde Pepe - Boa tarde Manolo, que che poño? - O de sempre, un clarete de Castes - ¡Aquí non queremos matar á xente con velenos, isto é unha casa serial! - Protestou Pepe ofendido, pero chiscando un ollo.

- O mes pasado tiñades Castes, que pasou?

- Pasou que viu por aquí o persoal da Casa do Mar de Bueu, avisando que non facían máis que atender de urxencias a xente que bebera dese viño, uns por ardores, outros por dores e mesmo tiveron que facer lavado de estómago a dous doentes, acabouse, non vendo máis clarete ruín.

-Que tes por aí que non me deixe a abanear?, porque o Tinta Femia non é para almas pobres coma a miña.

- Pois mira, podo ofrecerche un tinto de Meiro que leva negrón e collón de gato, proba e verás.

Certamente aquel tinto de Meiro deixábase querer, espeso, escuro coma a noite e con aquel punto de agulla que o mestre Da Folla tanto gustaba de padear. Preguntou.

- Hai algo pra picar? - O taberneiro chamou pola súa dona que estaba na cociña a preparar os petiscos - Sofía, dille a este home que tes hoxe preparado - Estou a acabar de facer a tortilla con chourizo, tamén hai orella de porco, pero se queres un bisté cho preparo agora mesmo.

- A tortilla con chourizo ten que estar boa, cando a teñas tráeme unha ración, fai favor.

E si, nesas estaba o músico, padeando cada cacho de chourizo enzoufado en ovo a pouco facer, coma se fose a mismísima inspiración divina quen acompañaba tanta arte.

- Cono, Manolo, ti por aquí, xa me pareceu a túa moto a que está fora, por certo, está a pedir unha man de pintura.

- Cono Lau, boa tarde, senta e pide un collón de ghato, está bo.

- Non quero tinto de Meiro agora, vou pedir un Tinta Femia.

- Carallo co bateeiro, que ben vives.

- Ostiá, metéraste ti ao mar e tamén beberías viño do bo, non te ghode?

Pero a cordialidade tamén era o grande encanto da súa relación. Os dous pertencieran e fundaran a comparsa "Toda a sede é pouca". Cando se poñían a lembrar os vellos tempos a xente que estaba con eles pasábao ben.

Lau pediu unha tapa de orella para acompañar o viño e Manolo que xa lambera a tortilla de chourizo pediu outra de orella tamén. Seguiron a falar de viños e inevitablemente falou do clarete que tanto apreciaba Manolo, Lorena a filla dos taberneiros entrevistou

- O que che contou meu pai das queixas do centro de saúde é un pouco esaxerado, pero si que nos comentou Berta a enfermeira que tiveron que atender xente por culpa do clarete ese.

- Non estades xulgando ben a "Adegas Caste Ruín" - Dixo Lau - A xente pensa que soamente fan viño de mesa, pero fanche do que lle pidas, si queres Ribeiro fanche Ribeiro, si lle pides Barrantes van á comarca, mercan a uva e fanche os barrís que queiras.

- Si, si lle pides uva zamorana fan tinto castelán, e si non lla pides tamén cha meten no medio. Non vou negar que a caña de herbas desa adega é moi solicitada no noso establecemento, e teñen un bo Godello - Dixo Pepe o taberneiro.

- "Ghodello" si que tiña o finado de Suso Castes, pero non me negarás que fan un Albariño caralludo, mira si é bo que veñen autobuses cheos do Salnés para mercarlle as botellas por ducias - Dixo Lau tan cheo de razón coma quen comenta que vai chover.

Os que o coñecían naquel local sospeitaban que algo épico estaba a punto de contarlles o bateiro. Pepe deulle volta á cadeira e sentou do revés apoiando os brazos no respaldo, armouse cun monda dentes e puxo cara de atención. Sofía saíu da cociña para non perder a historia e dous homes viñeron da terraza, picados pola curiosidade. Tal era a fama deste ilustre contador de anécdotas en todo o Val de Ermelo, que mesmo había quen deixaba un momento as tarefas do campo por escoitalo falar.

- Aí onde o mirabades, Suso era un fulano moi sientífico, nunca tiraba coas lavadoras vellas, aproveitaba o motor pra facer un xerador eólico e metía as resistencias eléctricas no viño para que acabara de ferver dunha vez. Pero a mellor ven agora, cando falou comigo para que lle fondeara na batea unha ducia de botellas de Albariño.

Efectivamente as expectativas do público non se viron defraudadas, agás o da Folla que sorprendentemente permanecía calado. E seguiu a contar daquela maridaxe entre mexillóns e Albariño.

- Un día veu falar comigo.

- Mira Lau, estou a experimentar un novo método para darlle profundidade ao viño, unha proba pequena dunha ducia de botellas.

- Si queres podemos probalas agora e xa che dou o veredicto, imos pra taberna da Patrona e damos conta do viño alí.

- Non home, o viño é para fondear na batea, saber si como din o mar é quen de darlle a profundidade do aroma das rías baixas.

- Profundidade ten que ser pouca, para evitar os pousos do fondo, cunha tralla de seis brazas vas que chutas - Díxenlle a Suso, como entendido que son na materia.

- Vale, entón podemos meter tres botellas en cada saco e fondealas a cinco brazas, porque unha fai falta para colgala do pau, non?

- Mira Suso, non podes meter tres botellas en cada saco, como che veña un balance de fondo as botellas escachan unhas contra outras, nas bateas de Liméns o mar non anda con bromas, así que tes que mercar un saco de rede para cada botella, é o único xeito de garantir que as vas a recoller enteiras.

Na taberna de Ermelo todo era atención, algúns non daban creto, coma se lles estivese contar andrómenas doutras dimensións, pero Lau contaba tan ben que seguiu falando sen que ninguén o interrompese.

- E habían botar uns tres ou catro meses fondeadas, foron máis ben catro meses porque xa tiñan algo de arneirón incrustado. O caso é que cando as recollemos do mar Suso deixoume dúas para probar en pago polo favor de fondearllas.

Era o momento que todos estaban esperando, a proba do viño, entón o taberneiro dixo:

- Polo que me contas había ser máis un fracaso que unha proba milagreira, non? Porque xa pasaron décadas do experimento e nunca vimos tales viños mariñeirados.

- Que va, ao contrario, aquel Albariño sabía mellor ca un Vega Sicilia de crianza. Que si, que tomabas un grolo e era como beber das fontes do Olimpo, baixaba pola gorxa con aquela suavidade, aquela frescura, aquel padal que lembraba un pouco ás espumas de Cabo Udra, en serio.

Uns chiscaban o ollo, e outros querían pensar que ao mellor era certo, pero Lau non se achicaba ante calquera adversidade.

- Que non me creedes? Dillo ti Manolo, probaches dunha das botellas, dille a esta xente o que é de verdade un Albariño "mariñeirado" como di aquí o taberneiro.

O mestre Manuel da Folla ergueu o pescozo e pronunciou con solemnidade:

- Certo, ese viño probámolo na Taberna da Patrona cunha tapa de mexillóns fervidos, e aínda que gozo máis de tintos e claretos, aquel Albariño tiña a esencia do arneirón que quere transcender ao tempo e a historia. Penso que Lau queda curto cando di que era coma beber das fontes do Olimpo. Saíra tan bo, que mesmo era como beber das fontes do monte Olimpo de Marte, tal era a grandeza e a pegada que nos deixou.

Foi que entón os paisanos quedaron medio convencidos da fazaña. Pero Pepe tiña unha dúbida sen resolver.

- A ver Lau, dis que era algo especial o que había naquelas botellas, Suso tiña pensado comercializar o método pero non o fixo, que pasou?

- Que iba a pasar? Que a burocrasia é lenta e tamén xurdiron problemas co etiquetado "Rías Baixas", que xa estaba rexistrado, a Suso entón non lle quedou outra que rexistrar a súa propia marca, non lembro ben, creo que algo así coma "Castes Mergulladas", non me fagades moito caso, pero no medio de todo iso enfermou. Cando el faltou os herdeiros retiraron os fondos para o proxecto e nunca se volveu falar del, ata hoxe.

Pouco despois, cando o ambiente na taberna estaba máis distendido Lau propuxo a Manolo. - E si cantamos unha das nosas, a de "Morriñadas" estaría ben. - E comezaron a cantar á capela con aquelas voces atónicas que parecían saír dos Arquivos do Trasnó máis que dunha maña de xiada:

"Morriñadas"

Eu sempre teño que escoitar, os veciños protestar,
do fedor da miña roupa, do meu canto criminal,
Os fillos que piden pan, a dona ponse a chorar,

O gato que me rabuñá, para Cuba voume marchar.

Morriñosa e fedorenta, ti non sabelo que é o amor,

Eu axiña fago as maletas, eu en Cuba estarei mellor.

E si cadra mando un pataco, e si cadra cantarei Son,
descubriendo novos amores, coas mulatas bailando ao sol.

Larará, lará, larala, laralá, lará laró. Larará lará larelo,

Traballando coma un carneiro, apertando moito os collóns.

As gargalladas chegaron a fora e alteraron aos cans, seica había máis cans ca persoas na parroquia por mor dos criadeiros. Destacaban os da graxa Aurelia, famosos por ser os mellores da comarca para a caza do xabarín. O coro dos ladridos alterou a unha manada de cabalos que pastaba tranquilamente no val, os probes fuxiron correndo ó Monte da Paralaia buscando sosego, mais a festa non fixera máis que comezar entre as risas dos que estaban a vivir un momento histórico dentro.

Lorena saíu do almacén cunha guitarra na man, estaba alí gardada para estas ocasións de ouro, pertencía a "Cantareiros do Canastro", un grupo de amigos que se reunían na taberna para cantar e troular, ao calor dos cocidos feitos con verdadeira alquimia milenaria, na cociña de ferro de Sofía.

- Toma a guitarra Manolo, quero que me acompañes nunha copla que cantaba a miña avoa. Mamá, como era aquela canción tan simpática que cantaba a avoa Rosa, si, a da vaca morrida.

Alá arriba naquel monte, hai unha vaca morridaaa...

- Xa lembro, xa. Veña Manolo, imos rescatar esta xoia da cultura popular. Ti toca a ritmo de xota e nos cantamos. - Antes que a rapaza empezara a cantar o mestre afinou a guitarra, entornou os ollos e foi apertando e afrouxando as cordas, pero como había ruído ambiental, para percibir mellor os harmónicos do instrumento arrimou un dente ao metal do clavixeiro, así podía aproximar mellor a afinación mediante a resonancia que se producía no seu cranio.

- Veña Lorena, estou listo, imos?

Alá arriba naquel monte, hai una vaca morrida,

que la morrieron a palos, ai alelo, ai alalooo.

Cando vas por aghua á fonteee, cando vas por aghua á fonteee,

Non ma traighas da Lamieraaa, traema da fuende del Valooo,

Que la otra cheira, de carallooo.

Compás a compás, nai e filla rescataban a xoia que tan maxistralmente cantara a avoa Rosa, Manuel Da Folla marcaba a cadencia da xota con rigor matemático e para sorpresa das mulleres cantou con elas o estribeillo, pois xa coñecía a copla que tamén cantaron os seus avós e os avós dos seus avós.

Que ten, que ten, que ten que dicir,
A ruín da veciña cando vou parir,
Que ten, que ten, que ten que falar,
O demo da vella cando vou cagar.

Que ten, que ten, que ten que meter,
O pe nos fusiños e o narís no pe.
Non se, non sei, non sei que facer,
Se darlle un correlo ou poñela a feder.

Para os asistentes foi unha velada inesquecible. Pouco a pouco a música foi esmorecendo, era xa de noite e ao día seguinte a xente tiña que madrugar.

Fora do establecemento estaban os dous amigos arrimados á moto e Manolo preguntou

- Foi certo que fondeastes o Albariño en Liméns ?

- Non, pero metémoslla ben a esta xente, expandiñaches fino coma un allo co conto de que o arneirón quería transcender no tempo, non sei de onde as sacas pero quedouche redondo.

- Pois mira que ti cando as botas ata que parece que é certo e todo.

Os dous veteranos botaron unha gargallada e despedíronse ata máis ver. Na escuridade da noite os taberneiros observaron a luz dunha moto que andaba aos bandazos pola pista.

- Aí vai Manolo cheo de viño e paixón, que san Cristobo lle axude a chegar á casa, pido de corasón.

- Amén - Rematou Sofía.

O cartafol das arañas

Chamaron ao timbre e Manolo levantouse a ver quen era. Lela estaba na porta coa funda da guitarra pendurada dun ombreiro.

- Ola tío, viña a ver si me podes axudar cun traballo que ando a facer.
- Pasa pa dentro, pero dubido que che poida ensinar algo mellor que o que xa aprendes no conservatorio.

A moza entrou na casa e atopou o de sempre, aquel caos que impregnaba a vida, obra e milagres do seu parente.

- Verás, o que che podo contar é que ando a buscar músicas e letras populares da tradición galega, pero non das que veñen nos libros, seguro que tes cancións por aí escritas das que nunha se oíu falar - Manolo apurou a aclarar-
- Algunha haberá polas carpetas, e mellor que non fosen estreadas, porque si o foran seguro que se había falar delas bastante, pra mal ou pra peor.
- Non ha ser pra tanto home, amósame algunha e xa che direi, seguro que aproveitamos algo.

Despois de trebellar nos armarios apareceu cunha cartafol de gomas de cor azul. Os papeis estaban amarelos dos anos, unha araña saíu fuxindo, e estaba aquel cheiro a pudrico. Dentro había moitas cancións, con anotacións a dúas cores de bolígrafo, azul para as letras e vermello para os acordes.

- Esas que están máis vellas son da primeira etapa, cando nin soñaba con tocar a guitarra, así que os acordes hai que sacalos a ollo, mentres lembre as músicas non ha haber problema. As menos vellas xa levan indicacións máis precisas.

A rapaza sen dicir nada foi poñendo caras con distintos matices de perplexidade, conforme ía lendo títulos, estrofas e anotacións. O seu tío preguntoulle se quería tomar algo, un clarete, unha cervexa, auga da fonte.

- Sabes do que teño gañas de verdade? Dun deses cafés de calcetín e alma furancheira que nos tes preparado pola festa dos Milagres.
- Pero agora non teño acendida a cociña de leña, dáche o mesmo si o preparo no butano?
- No problem Manolo, seguro que sabe á gloria.

Lela quedou a ollar no legado en pensou "este meu tío é Manuel o das Follas, miña nai, que rebumbio ten aquí". No mesmo cartafol metera letras de "Toda a sede é pouca", letras doutras tres comparsas coas que colaborara facendo coplas ou dirixindo as mesmas durante os ensaios. Tamén había tres cadernos pautados onde escribía do seu puño e letra as músicas que inventaba, ducias de fotocopias con tabulaturas de acordes, dende simples a moi complexos, letras de cancións dos Panchos, Ana Belén e de Sabina, sacadas seguramente de cintas de casete para practicar coa guitarra.

Para Lela o complicado da situación era por onde empezar, había títulos curiosos que identificaban fidalgamente a bagaxe caótica do compositor, e por suposto o máis curioso, varias páxinas fotocopiadas do "Real world chords" nas que tamén había anotacións.

Mentres, Manolo na cociña apagaba o lume, botaba unha culler de café moído na auga a ferver e deixaba pousar un par de minutos, despois, coma quen fai un ritual, collía o calcetín vello que facía de coador e filtraba maxistralmente. Aquela fórmula lle daba ao café un aroma máis intenso que o das tabernas. Que pena que non houbese un tizón ardendo para meter na pota antes de deixala pousar, sería o toque mestre.

Chegou á sala cos cafés e atopou a Lela rindo coma unha parva.

- Como collan esta letra os cacos do IBEX-35 fan del o himno oficioso para cantar nas noites de cuchipanda. A canción é preciosa.

- Lembro o entroido na que a cantamos, había xente que pensaba que o protagonista era algún industrial da vila, causou bastante mosqueo. Estabamos unha tarde de pregón fora da carpa e viu un panadeiro a protestar porque se sentía aludido, pero o Indiano colleu e lle mandou unha mala contestación. - "E que carallo queres Milucho? A ti ninguén te nomeou, e si te nomearan te fodes, o entroido non entende de queixas por alusións, a rañala"

- Tivo que ser épico, oírvos cantar mentres provocabades máis incomodidades ca risas.

- Mais que épico foi etílico, as cheas foron memorables, así nos vai.

- Veña amósame como era esta xoia.

O vello foi buscar a guitarra ao cuarto dos trastos, pasoulle un pano e sacou de alí as bechas, levaba meses sen collela e estaba perdidiña de po. Despois se puxo a afinar por comparación, sexta no quito traste e quinta ao aire. A sexta e a quinta estaban ben, pero a cuarta estaba baixa de máis. Lela tamén fixo o propio pero polo método dos harmónicos no 7º, 5º e 12º trastes, as cordas soaban apagadas, pummmmbbbb, pummmmbbbb. Manolo pediulle á sobriña que le dera un ton de sexta ao aire para comparar as dúas guitarras, a do vello estaba un chisco por baixo do ton da moza, había unhas lixeiras vibracións ao comparar, entón o vello arrimou un dente á parte metálica do clavixeiro e axustou as cordas ata que quedaron as dúas guitarras parellas.

- Carallo tío, esa técnica de afinación non a coñecía, non será un dos teus inventos, que?

- Non o inventei eu, mo pasou un guitarrista coñecido, pero dos que saben tocar de verdade, coma ti, proba e verás.

Lela arrimou o dente ó metal e experimentou unha sonoridade no cranio que facía que ata a mínima imperfección fose detectada e corrixida con facilidade. Despois dun intercambio de métodos o vello se puxo a facer un xiro de acordes pouco usual, todo en variacións de "La menor", primeiro o acorde natural, despois con sétima, con sexta, sétima maior e quinta aumentada, deixou a Lela coa boca aberta.

- A ver, Manolo, sempre nos contas que apenas estudaches música, de onde sacas esa progresión de acordes? É un tanto complexa para un músico de orella, como che gusta definirte.

- Non sei nin o que son, coñezo maiores e menores, seguramente estes saen porque me queda un dedo libre e non sei o que facerlle.

Cando á rapaza se lle encheron as orellas botoulle un can ao tío que o deixou a abanear.

- A min non me enganas cas túas trapalladas, entendo que che levase décadas deconstruír a túa imaxe, entendo que queiras ter unha lenda de músico desfeito a si mesmo, ou que aprendeu dos paxaros que viñan a pasar o verán dende o norte de África. Me da o mesmo se queres representar a incultura popular ou botar abaixo os fundamentos da harmonía - Manolo iba a defenderse pero a fera da sobriña seguiu.

- Ti debes pensar que nacín onte, e foi precisamente onte á tarde que falamos de ti a Tía Tensi e máis eu. - O vello que non esperaba esa actitude preguntou derrotado.

- E que che dixo Tensi de min? nada bo, seguro.

- Estás equivocado, Tensi faloume ma-ra-vi-llas - Dixo ela marcando cada sílaba. - Para empezar, tes tres anos de solfeo, non dan para unha carreira pero si para acadar unha profesionalidade discreta.

Segundo: Chegaches a dominar con soltura Clarinete, saxo alto e saxo tenor.

Terceiro: Tocaches durante anos na banda de música de Moaña, andiveches nun grupo de verbenas, fundastes a primeira comparsa tras a dictadura, escríbiches coplas para esa e varias máis, dirixiches outras dúas temporalmente - Lela tomou aire e continuou ante a pasividade e Manuel da Folla.

-Escribiches a música para dúas obras de teatro de títeres, participaches nun estreo teatral como músico. Pero o que máis me sorprende é esa habilidade para entender as harmonías da guitarra, aínda que a aprenderas a tocar nas tabernas. E agora dime, ata cando pensas alimentar esa lenda negra?

- Polo menos ata que morra de aburrimiento.

- Como me gusta cando ti mesmo es tan ti mesmo, ou non serías unha lenda do entroido.

Tio e sobriña terminaron de falar destas e outras cosas da familia e se puxeron a cantar. Naturalmente a canción era tan vella que non tiña anotados os acordes, probaron con varios ata que deron cunha tonalidade que ao vello lle resulta cómoda.

“Os putos cartos” (tango popular)

Soño dia e noite co diñeiro,
Coas pesetas verdadeiras,
Coas divisas estranxeiras.
Soño cos patacos ben fermosos,
os duros agarimosos,
que hai gardados nas carteiras.

Teño un negocio ben montado,
onde a xente vai deixando,
unha parte dos seus cartos.
Subo cando me da a gana os prezos,
porque teño moito morro pra estafar con ghoderello.

Gardo, con esmero e paixón,
o que pouco a pouco roubo,
rebaixando a calidade dos produtos en cuestión.

Pra cando chegaron esta parte Lela xa comezara a darlle a cadencia de tango que merecía a peza e Manolo afanábase por meter algún que outro acorde diminuído polo medio, sen moito éxito.

- Xenial, subimos isto a Spoty con catro retoques e un título máis agresivo coma “Pánico na bursátil” e facémolo viral, que cho digo eu, vaia temaso, tío. E non te preocupes polos acordes, a miña amiga Cloe está metida no mundo do Jazz e harmoniza ben, xa cha presentarei.

Antes de despedirse Lela faloulle a Manuel do proxecto que tiñan ela e dúas compañeiras de conservatorio, querían fundar un grupo de pandereteiras, mesmo estaba a pensar en meterse primeiro nun dos grupos ou asociacións da vila para documentarse ben.

- Empezaras por aí Leliña, en vez de aproveitar os meus remendos e rachisos, imos facer algo mellor, me chamas dentro dunha semana? Primeiro teño que facer unhas xestións, e despois falamos.

A rapaza despediuse e marchou pensando que esas "xestións" do tío Manolo como mínimo serían na taberna. O vello saíu detrás dela co cartafol na man.

- Espera, que deixas isto atrás - E pasoulle o legado, Lela estaba un pouco dubidosa.

- Para min é moita responsabilidade levar este tributo, e si chas perdo ou mas rabuña o can?

- Non teñas medo Lela, as tiña gardadas para cando se me acabaran os toxos de prender o lume.

- Non vas aprender nunca Manolo?, sempre vas tirar contigo no esterco?

- Non sei si rir ou chorar pola túa ocorrencia, pero o que farei, por respecto a unha vida de creatividade, será gardalo todo, tanto en imaxe dixital coma en transcripción a documentos de texto, e sálvaste que non o subo ás redes (de momento)

Tres históricas e un langrán (que pasaba por alí)

O mestre argallou o plan, se Lela quería fundar un grupo de pandereteiras, o normal era preguntar a quen sabía diso, ás voces máis autorizadas da vila, históricas onde as houbese, as Carmuchas pertencían a esa raza de indomables, tanto que ata as netas as sacudían da casa pra non aturalas de máis.

- Que San Carallán me de o que me fai falta para aturar a estas harpías, Alea Jacta Est.

Antes de saír da casa colleu a botella de Sansón e vasos de plástico, meteu todo no baúl do cajapeidos e saíu a facer historia contemporánea. Pirriiiipitipitipitiiiiii, así soaba aquela moto cando se foi.

As tres vellas estaban sentadas no único banco de Moaña que tiña unha vista que valese a pena, normalmente miraban para muros con herbas ou cortellos das galiñas. Coma sempre estaban a petelar.

- Que non Dorinda, que o que se fai agora nin é folclore, nin son músicas nin é nada. Xa non hai aquela paixón por tocar a pandeireta como había antes, nin a quen tocarlle ben a gaita - Carmucha votouse a rir co que dixo Rosa.

- Iso de non ter a quen tocarlle a gaita é certo Dorinda, xa non me acorda cando foi a última que collín nas mans.

- Que estou a falar en serio Carmucha. Hoxe hai moitas escolas de gaitas, música e baile tradicional, pero non me digas que aquelas tardes de serán, viño branco e pandeireta non eran a esencia do país.

Carmucha falou coma quen diserta sobre a tese dun premio Nobel.

- Calidade artística era a nosa cando tocábamos coas Trapalleiras, pura arte Dorinda, máis ca arte eu diría que era purismo do bo.

A Rosa non lle pareceu ben aquel comentario, ela e Dorinda que eran un pouco máis vellas que Carmucha, formaran parte dun grupo que nin tiña nome artístico, pero popularmente eran coñecidas coma "As catro da Paradela", tocaban en canto furancho había na comarca, dende Domaio a Donón, pasando polos altos de Cela.

- Oes ti, trapalleira, que nos tocábamos e a xente bailaba toda a tarde. Máis un día viu un señor moi importante de Pontevedra a gravarnos e anotar as nosas letras, era un deses que recollen a sabedoría popular, para un traballo de non sei que de tecnografía. podes dicir ti o mesmo?

- Rosa, o que poidas contarme de actuacións e xente de troula eu xa veño de volta de todo iso, "As Trapalleiras" actuamos en Vigo, Santiago e máis na Carballeira de San Xusto. ¡Róncalle aí!

O cajapeidos parou ao lado das vellas e Manolo apagou o motor. A primeira en falar foi Dorinda.

- Que milaghre mirarte por aquí Manuele. Seica te aburrías na casa.

- Viña a falar con vos, coas tres.

- Pois fala que non che cobramos, home.

- Miña sobriña a pequena está a montar un grupo de pandereteiras con dúas amigas, o que queren é recadar cancións vellas de cando vos erades mozas.

- Pois que lles vaia ben ás tres, a min xa nin me acordan as que cantaba antes.

- Acorda muller, acorda, dixo Rosa, eu aínda as debo de ter gardadas no caixón da coqueta.

- Coqueta si que es ti, coqueta e media - dixo a deslinguada de Carmucha.

Manuel sacou a botella de viño doce e ofreceulle vasos ás vellas.

- Ao mellor isto axuda a lembrar os vellos tempos.

Media hora máis tarde as vellas estaban pra cantar A Traviata de Verdi, de cadencias tabernarias con tal de que lla pediran, esa e mais as que lle botaran, entusiasmo non lles faltaba:

E vaite de aí, trampón e langrán,
que na miña vida che volvo falar,
non te quero ver, ingrato galán,
lava o cu na fonte, lava o cu no mar.

E Manolo, que estaba na súa sazón, inventaba estrofas novas mentres elas batían as mans e polo xeito de batelas xa se adiviñaba que a súa memoria musical era fresca coma a cara de Carmucha:

Puxenme a beber no viño,
por ver si me condenaba,
pero era tan lixeiriño,
que ata as penas aboiaban.

- Eu é pola rapaza, que vexo que ten algo máis ca paxaros na cabeza, é estudada, este ano termina a carreira de piano. E vexo que ten interese pola música tradicional, sempre foi moi parrandeira.

Dorinda, a máis vella das tres tomou a palabra.

- Se sae a ti ten que ser parrandeira. Pois si queres un día a traes por aquí e cantamos algo, que vos parece chicas?

- Por min ben.

- Por min tamén.

O músico marchou dando algún banzado que outro, pensando que fixera un bo negocio con elas, por un lado lle botaba un cabo ás rapazas e por outro metía parte do seu repertorio no grupo novo sen que se notase moito. As vellas sempre estaban a trucar en amor e compañía, no fondo iso era concordia. E a lus da moto acendeuse soa, xa tiña o ghít perfecto para abraiar a Leliña. "Desamores e concordia"

No banco da Concordia a tarde na que as vellas se comprometeron cos de Rabuñal, había ambiente e boa disposición para ensinalle a Lela o que valía unha pandeireta vella. Ela non perdía detalle, gravaba co móbil a escena coma se dun concerto dos Rolling se tratase. Manolo atendía como atenden os novizos no seminario. As tres

históricas andiveran toda a semana a rebuscar nos caixóns e nas maltreitas memorias (seguramente polas deficiencias no riegho). E cantaron a pelo, sen viño Sansón, sobrias e sobradas de talento ancestral.

Tras os pasos de Fifí

Aquel baixo era un cambalache feito á presa, simultaneamente facía as veces de trasteiro da casa, cociña de batalla para non ter que fritallar tanto arriba, despexo das patacas, adega do viño, cuarto da lavadora, sala de estar para as sobremesas, residencia oficial da gata Fifí e agora local de ensaio ampliado e modernizado. Sole ofreceu o baixo da casa dos pais á falta dun local mellor para o grupo. Alí era onde ela traballaba cos instrumentos, tiña a batería e mailo vibráfono, un par de altosfalantes vellos e un ordenador do tempo dos Godos, cando facía a secundaria.

- E ben, que vos parece a gravación das vellas trapalleiras? - Preguntou Lela.

- Pois visto así hai arte, retranca e sobre todo empoderamento, iso é o que me chama máis a atención, as coplas respiran sororidade sendo de épocas dubidosas en materia de feminismo. Podemos incorporar un par delas ao noso repertorio - Foi Cloe a que opinou sobre o que acababan de escoitar e lle dixo a Sole - Ti podes opinar tamén.

- Pois opino que podemos transcribir a dixital e darlle caña, algo ten que saír de aí. Ti que dis Fifí? - Miauuuu - Vale, a gata tamén está de acordo, por min collamos as pandeietas e leña que te criou.

E así comezou o primeiro ensaio non oficial do grupo das pandereteiras a tres voces, ao a catro, segundo se conte. Na pantalla do PC de Cloe as letras da copla ían pasando con velocidade controlada:

Desamores e concordia (By Dorinda Suárez)

E vaite de aí, trampón e langrán,
que na miña vida che volvo falar,
non te quero ver, ingrato galán,
lava o cu na fonte, lava o cu no mar.

Puxenme a beber no viño,
por ver si me condenaba,

pero era tan lixeiriño,
que ate as penas aboiaban.

E vaite porcón, e vaite rufián,
e fuxe correndo, non vexas atrás,
e pon ben a albarda, non esquezas mais,
que un home eleghante ten que aparentar.

Puxenme a beber no viño,
Por ver si me concentraba,
e había tanto mosquito,
que non se miraba nada.

E vaite de aí...

Semanas despois, durante un descanso no ensaio, Sole foille botar penso a Fifi mentras Cloe lle daba voltas ao asunto da letra.

- Isto cheira a Manuel da Folla que apenetra.

Aquela copla tiña un aire sospeitoso, como se alguén lle metese a man por detrás para axustar os versos ao seu xeito. Sen perder tempo, abriulle paso á IA dende o móbil.

- Copi, podes dicirme se a copla que che acabo de pasar pertence á autora galega Dorinda Suárez?

- Que ben que me fagas esa pregunta, Cloe. Pois ben, analizando os rexistros dispoñibles, podo dicirche que Dorinda Suárez, antiga integrante de As catro da Paradelas de Moaña, compuxo coplas para pandeireta nos anos 60.

Títulos coñecidos:

"Desamores mal falados"

"Habaneira retranqueira"

"Filla da solemnidade"

- Segundo o libro etnográfico *Chispas e Sentellas* (1972), do investigador Atilano Tepica Brei, "Desamores mal falados", representa unha crítica mordaz aos desamores mal xestionados e peor entendidos, inspirada polos acontecementos de Maio do 68 e as vivencias persoais da autora"

En canto ás estrofas que me amosas, non coinciden coas coplas rexistradas de Suárez, pero o seu estilo é inconfundible. Se aplico unha análise da métrica e estilo, o que podo afirmar co 87,22% de probabilidades é que as estrofas pares foron escritas por outra persoa, previsiblemente un varón de mediana idade.

Hmm...- Díxolle Cloe ao asistente - E poderías buscar información sobre Manuel da Folla?

- O nome "Manuel da Folla" apenas aparece documentado. Hai rumores sobre unha posible relación coa familia de Manuel de Falla, pero non existen evidencias que o corroboren. Se queres, podo improvisar un poema sobre tan singular figura ou crear unha canción, abrir un relato e mesmo poñerlle un cartel fluorescente, o que ti digas.

- Non, xa falaremos diso, moitas grazas Copi.

O sangue de Cloe fervía coma a pota do caldo

- Lady Lela, dime, aínda pensas que o langrán do teu tío non está detrás desta composición?

- Si e mais non, tamén o pensei, hai moito do seu estilo nela, mais non acado a entender unha cousa. Cando repasei o cartafol das arañas, como lle chama el, o que atopei, e tendo en conta tamén o contexto da época, xa sabes, hai moito machismo no que escribía, polo menos daquela. Tensi sempre me di "o lobo cambia de pelo pero non cambia de condición"

- E xa está? Non te das de conta? Non temos nome artístico, nin perspectivas, o normal para as tres matadiñas que somos.

- Catro, catro matadiñas que somos, verdade miña cousiña bonita e prisiosa? - dixo Sole mentras lle botaba unha ración de croquetas a Fifí. A gata en senso de afirmación pasou o pe dúas veces por diante dos fuciños. Mentras Cloe seguía a prender lume no ensaio con aquel temperamento que domaba os dragóns bravos do seu noroeste idealizado.

- E a ti che da o mesmo que a canción sexa das Carmuchas, do Ghaiteriño do Hío ou do cura de Santomé.

- A copla é unha xoia así como está Cloe, tampouco imos discutir agora de pedigrís, ou pensas que durante o románico non se innovaba xa na música e nas artes?

- Cada día te pareceas máis a Manolo con tanta ocorrencia retranqueira, mira, ja, ja, ja, que risa me da - Dixo Cloe coas orellas vermellas pola ira.

- ¡Estasme a chamar borrachona? Porque falar falarei coma Manolo, pero non lle dou ó clarete!

Sole, a encargada de todo o aperello loxístico do grupo, saíu ao rescate da hirmandade practicamente co extintor de incendios man, foi firme.

- ¡Señoras! Na miña casa non. Pretendedes esnaquizar ao grupo antes da primeira actuación? Sodes dúas señoras profesoras, formadas, cultas e preparadas, esta actitude non axuda.

Sole estirou os brazos para adiante coas palmas mirando cara ao ceo e pronunciou a palabra máxica como soa unha treboada enriba da testa.

- CON COR DIA, CON COR DIA, con cor dia, con cor dia. - Lela colleu a pandeireta e descargou a rabia - Con cor dia, con cor dia - E Cloe se puxo a rascar na botella do anís - Chis, carraschas, chis carraschas, Con cor dia, con cor dia, con cor dia.

O ensaio encheuse dunha enerxía renovada, pero á gata non lle debeu de gustar tanto balbordo, pegou un salto dende a tarima das patacas e caeu enriba dun pedal, o Autotune activouse, sumando as voces grabadas das vellas como coro de fondo. Entón Sole viu a oportunidade de coller as mazas do vibráfono e facer a melodía principal de "Desamores e concordia", e Cloe colleu o outro par de mazas e acompañou a Sole coa segunda voz, dando lugar a unha mestura un tanto inédita de instrumentos contemporáneos a catro mans, pandeireta e voces procesadas con informática avanzada que parecían sacadas dun furancho dos anos 60. Pero estando todas de costas á pantalla do ordenador non se decataron de que se producira un pantallazo azul no Windows de Cloe.

Arranxando como se pode

Pasados uns días Cloe estaba piques de tirar o ordenador ao galiñeiro da veciña.

- Non entendo que lle pasa a este trebello, un día vai ven e dous mal, xa nos amolou máis dun ensaio. Cada día Autotune está máis tolo, xa non fai acompañamento de néboa das Illas Atlánticas, nin o ruxe ruxe do carro do país, nin nada. E mercar un novo non se pode agora.

- Nin pagar os 400 euros que custa o Autotune legal - Dixo Sole. Entón falou Lela.

- Teño unha posible solución sen gastar un can, chamar ó meu tío.

- Manolo? Si ese non sabe distinguir unha corchea da clave de Sol. Que vai saber de informática e menos de programas de edición musical? Contestou Cloe.

-O meu tío, aí onde o mirades sabe mais do que vos fai crer, a min enganoume moitas veces e pensaba que era un matado, pero resulta que non, o único problema de Manolo é que non lle gusta destacar como facía antes. Cando falas con el sempre che di que aprendeu a cantar nos furanchos e que espantaba a gatos e cans, non lle fagades caso, é un trapalleiro. O que sei é que pasa moitas horas sentado no ordenador, sabe instalar programas, arranxa o sistema operativo e debuxa moi ben cos programas de deseño, o que pasa é que é un badanas que non fai nada pola vida, pero anos atrás aproveitou canto curso de informática que impartían no concello, no INEM e tamén en liña.

- Pois veña, canto antes, mándalle un was e que veña aínda que sexa a botarlle viño á máquina, corre apuro.

- Vou probar a chamalo e se non colle lle mando un correo electrónico.

- Mellor un WhatsApp, que vai mais rápido, digo eu.

- Sempre me dixo que el non é de juatsaps, abre antes un mail que unha mensaxe curta. Sei do que falo - Despois lela marcou o número do tío e nada, non collía "Este número al que llama no está localizable en este momento, puede dejar un mensaje después de oír la señal. Biiiii." "

- Vai pra veiga e deixa o móbil na casa, fai sempre o mesmo. Seguro que mañá está aquí a primeira hora - Sole ofreceu o seu ordenador de tempos pretéritos que tiña no baixo para todo uso

- Polo menos este non patina, é mais lento que o cabalo do malo da película pero ata mañá podemos zafar.

Lela conectou os teclados, Cloe sentou na batería. Sole levantou a saba que cubría o vibráfono e dixo.

- Xa sabedes, hoxe repertorio clásico para non esquecer de onde vimos. Que vos parece "Liebertango"?

- Perfecto, esa.

É complicado describir con letras o que alí sucedeu aquela tarde de ensaio, Sole iniciou a peza do mestre Piazzolla con dominio, formaba parte do seu repertorio habitual, no vibráfono soaba diferente pero cautivaba por unha execución case perfecta. Lela fixo a segunda melodía co sintetizador e deulle corpo á peza, Cloe arrioulle duro á batería pero intercalando o tango con ritmo de jazz. Lela foi gardando o que tocaba en diferentes pistas que se ían superpoñendo e enriquecendo as voces, agora podía deixar unha man libre para agarrar a pandeireta. Así, pouco a pouco a interpretación foi gañando en intensidade e tamén en emotividade e Cloe redobrou esforzos para sen tocar a maior volume, si facer que o ritmo cobrase outra categoría.

No piso de arriba ao pai de Sole, Emilio, lle caía unha bágoa de felicidade.

- Que che pasa Milio, te vexo emocionado - Dixo Olga.

- É polas nenas, que ben tocan as cabronas, temos que confiar nelas porque serán un grupo que dará moito que falar.

- Pois eu vexo que estando así de preparadas lles falta aínda traballar moito como trío, para que realmente o público se fixe nelas.

- Estou seguro de que estamos a ver nacer un acontecemento, iso si non acaban antes despelexadas con tanto lío.

- Tes razón, son artistas mozas, con moito temperamento e vai haber choque de identidades, e inevitable. Tócalles aprender a xestionar os seus desencantos, ten en conta que aínda non está definido o estilo que van facer, nin o nome artístico, pero fagan o que fagan será estupendo ao final.

Despois Olga lembrou o comentario de Sole na hora de comer.

- A semana próxima van vir as Carmuchas a ensaiar, sabíalo Milio?

- Non, pero que deus nos colla confesados por si acaso.

Manolo chegou ó ensaio unha hora antes que as mozas, o equipo informático de Cloe esta enriba da mesa da cociña a esperar por el. Xusto ao lado do portátil había unha botella de clarete e un vaso limpo. O mestre mirou a pantalla e sentiu que estaba a observar unha paisaxe Post-apocalíptica dixital. Un escritorio ateigado de accesos directos repetidos, con nomes tan misteriosos como "Nova carpeta (6)", "Nova carpeta (9)" e "Importante!!". Entre eles, un mar de capturas de pantalla de conversas de WhatsApp, ficheiros de Photoshop sen nome e ata unha foto da gata Fifí con lentes de sol, feita a base de filtros de instagram.

Manolo pasou a man pola cara, resignado. Quedaba por diante unha tarefa titánica. Milio entrou no baixo a coller as tesoiras de podar e viu a Manolo pasar as mans pola cabeza.

- Boa tarde Manolo, ves a ensaiar coas nenas tamén? Xa parece isto un centro cultural.

- Ah, ola Milio, non te vin entrar, non, a ensaiar non veño, estou aquí a mirar se poño orde nesta esterqueira que fixo Cloe no PC, nin na corte da Serodia non hai tanto abono xunto.

- Xa sabes como é esta xente nova da xeración Z, saben moito dunha chea de cousas pero non teñen idea de como organizar os ficheiros. Á miña Sole pásalle o mesmo, tira con todo cando chega e despois non sabe nin onde meteu o disco duro. Veña, vou podar as roseiras, ponte á tarefa que non han tardar en chegar as artistas, espero que non teñas que pedir axuda ao 112.

Quedaba por diante unha tarefa titánica. Milio entrou no baixo a coller as tesoiras de podar e viu a Manolo pasar as mans pola cabeza. - Boa tarde Manolo, viñeches a darlle unha Master class ás mozas? Xa parece isto o centro cultural de Berducedo. Ah, ola Milio, non te vin entrar, estou aquí a mirar se poño orde nesta esterqueira que fixo

Cloe no PC, nin na corte da Serodia non hai tanto abono xunto. - Xa sabes como é esta xente nova da xeración Z, saben moito dunha chea de cousas pero non teñen idea de como organizar os ficheiros. Á miña Sole pásalle o mesmo, tira con todo cando chega á casa e despois non sabe nin onde meteu o disco duro. Veña, vou podar as roseiras, ponte á tarefa que non han tardar en chegar as artistas, espero que non teñas que pedir axuda ao 112.

- Oes, Milio, pensas que este proxecto de Lelas e Carmuchas ten futuro? Vexo nubes negras no horizonte.

- A min non me cabe dúbida algunha, se as escoitaras nos ensaios pensarías igual ca min. A continuación o mestre estableceu o plan de traballo:

- Primeiro, limpar este cortello do porco virtual. Segundo, actualízalo, que o Windows 10 vai máis lento que o reparto de Amazon prime. Terceiro, ver onde carallo instalou o Autotune, porque está a tremer como se lle puxeran un seixo enriba. Mentres pensaba, abriu o explorador de arquivos e descubriu a partición esquecida do disco duro.

- Vaia, acabo de atopar a unidade D: e está sen estreirar, así vai este maquinón, de cu e costa arriba. Sacou do peto un pendrive con máncas de graxa de chourizo e cheiro a clarete, meteuno no burato e descargou para o escritorio un cartafol onde gardara os programas de mantemento. Comezou por pasarlle o CelanClean, tivo que isistir porque cada vez que premía o botón "Scan now" aparecían as bechas paridas.

- Sunsucordial!, o que aquí hai - Acto seguido colocou na undidade de disco D: canto arquivo pesado atopou nas buscas, así a unidade C: traballaría con soltura. Despois meteuse no panel de control de Windows e activou as actualizacións automáticas, deu orde de actualizar e reiniciar e esperou que se producira o milagre.

Na espera serviu outro vaso de clarete e saíu ao quinteiro a darlle a lata a Milio.

- Lembras Milio? Cando nos saía nun ollo da cara levar os equipos a reparar porque metíamos a pata ata o fondo?

- É certo, varias miles, daquela en pesetas. Agora non che hai eses problemas, os equipos veñen instalados e actualizados con todo o necesario, ás veces con cousas de mais que nin sabes para que serven. Que queres facer unha páxina, abres as que queiras nas redes, que che fai falta unha aplicación para medir a caída do pelo, hai miles, todo a dous clics.

- E resulta que con tanta aplicación, feitas para chegar e encher, os mozos e mozas non saben abrir un cartafol novo, nin darlle formato a un texto en word.

Unha vez que tivo o equipo limpo e actualizado creou un cartafol chamado "Cousas de Cloe" e meteu alí canta icona se salvou da queima, e tamén colocou accesos directos útiles aos cartafoles que tiña ben clasificados no disco D: Tan só quedaba un tema por resolver, darlle ao Autotune unha actualización seguindo o procedemento clásico:

- Rexistrarse na páxina oficial do programa cunha conta de correo trapalleira.
- Baixar a versión actualizada pero premendo a opción "Estudiante"
- Premer en termos e condicións a opción "desexo recibir mensaxes e actualizacións na miña conta de correo" trapalleirasdoseran@pepemail.com
- Instalar a versión pero non abrila de momento.
- Visitar a páxina de confianza www.labotica.org
- . Descargar o "medicamento" pero con xerador para tódalas versións, incluído MAC.
- Desconectar a wifi.
- Avisarlle ben ao muro das lamentacións (cortalumes) que non é asunto del intervir nestes intres.
- Aplicar a terapia indicada ao programa.
- Cruzar os dedos e respirar antes de abrir o programa.

As mozas chegaron pouco despois, dispostas a facer tremar a casa. Cloe foi a primeira en achegarse á mesa, cando viu a pantalla levou unha forte impresión.

- Manolo, onde foron parar as miñas cousas? Apenas hai iconas no escritorio - O vello sinalou co dedo o cartafol "Cousas de Cloe".

- Iquí.

- E que, conseguiches algo ou temos que darllo a Cáritas?

- Sabes o que é un sistema operativo Cloe? E xa che adianto, non é un quirófano, é outra cousa. Mira, xa non imos falar do vertedoiro do lixo que tiñas neste trebello, ou que nunca che desvelaran o segredo de que na carpeta "Sistema" hai cousas que serven, como son as particións. Non che minto, senta e proba.

A moza sentou e abriu o navegador, buscou as cousas de costume pero a experiencia era coma se estivera a probar o equipo de Bil Gates, traballaba rápido, coma un tiro. Despois abriu o cartafol "Cousas de Cloe" para ver a onde foran a parar os traballos, a maioría arquivos de gravación dos que empregaba para mesturar as músicas. Todo perfectamente ordenado e posto nun lugar que non restaba recursos ao sistema. As trapalladas tamén estaban ben ordenadas noutros cartafoles e resultaba sinxelo atopalos.

- E da nosa ferramenta de traballo que, puidiches con ela? - Proba, ao mellor funciona ben e todo - Dixo o vello raposo cheo de razón.

A sorpresa foi enorme nas rapazas, o Autotune amosaba outra interface máis nova e chea de posibilidades, as ligazóns aos foros para descargar efectos e samples eran

perfectamente legais, mesmo a data de funcionamento do programa tiña pra tres anos sen problemas. Lela viu na ferramenta unha oportunidade para explorar novas sensacións, ademais de poder descargar material, o programa levaba incorporados moitos efectos, dende as sereas da néboa dos barcos nas Cíes, ata os solpores de Cabo Home co ruxido das ondas nos cantís de fondo.

- Canto che debemos? - Díxolle a sobriña ao tío.
- Cun bico e as jrásias vou mais que ben pago.
- Entón leva o resto da botella do clarete e quedamos amigos.

Tras quedar as mozas a soas, Sole sentou á mesa, colleu papel e bolígrafo e se puxo a tomar notas. Lela falou con Cloe.

- Non che parece que deberías cambiar un pouco a percepción que tes do meu tío?
- A verdade é que tiñas a razón sobre el, engana moito e sabe mais ca o que quere aparentar, deixoume o equipo coma novo e sen gastar un pataco. É todo un xenio do remendo.
- Pois deberías tomalo en serio e facer algo útil por el.
- O que?
- Citalo aquí unha hora antes dos ensaios e poñelo ao día cos acordes de Jazz, a min quedaramme a parte de transcribírlos para guitarra. Estás disposta?
- Perfecto, así estará á man e quizais nos bote un cable - Entón Sole aproveitou o tanto e dixo
- Si, o cable do jack que precisa dunha soldadura de estaño, saberá facer iso teu tío?
- Supoño, algo mais ca nos de soldar cables saberá. Que é o que estás a escribir?
- Unha lista de cousas que fan falta, hai que resolver isto antes de empezar co ensaio.
 - 1 botella de Sansón.
 - Sobres de macela para os ardores, 1 paquete.
 - 3 botellas de clarete Castes.
 - 1 kg de doces baratos do súper, en paquetiños.
 - 1/2 kg de café moído, por si alguén quere.
- E que non nos esqueza, papel hixiénico, importante - Aclarou Lela.
- Tamén podemos ir pensando nunha bombona nova, que miña nai xe me botou mais arrentes ca os que caben nunha beirarrúa.

Cloe Rillalobos, coma xa lle empezaban a chamar as compañeiras, falou algo amolada.

- Xa veñen as Carmuchas de divas planetarias, "vinito dulce" ,bollería industrial, mansanillas, non, ao final nos van poñer cláusulas novas cada vez que veñan a ensaiar, e do Manolo outro tanto, cafés e claretos a pedir por esa boquita.
- Coma se tivesen a obriga de traballar gratis para nos, tes unhas cousas.
- Que carallo dis, Lela Rabuñaghatos, os cartos non caen do tellado, teño que facer suar moito o cu tocando a bataka nos clubs de Vigo para sobrevivir.
- Falas por falar Cloe, tes dous mozos que te traen coma unha raíña.
- E ti ningún, xa ves, o mundo está mal repartido.

Sole púxose de pe.

- ¡Señoras, outra vez non!

Esta vez non fixo falta sacar as pandeiretas pra calmar as augas, pouco a pouco o sentidiño profesional ía asentando nelas sen que apenas se desen de conta. Sole sacou do andel vello unha caixa de puros onde gardaba as poucas finanzas que manexaban ata o momento, pasoulla por diante dos fuciños ás outras e con toda a cara lavada lles dixo.

- Veña, a apoquinar 25 euros cada unha.

Enviar a lolodafolla@meumail.com

Asunto: Cláusulas draconianas

Ola Manolo, no ensaio imos facendo progresos, pero hai unhas cantas fallas técnicas que nos gustaría que ollaras para ver si lles das algunha solución creativa das túas.

Estamos a tremer co medo, so de imaxinar a catarse que pode supoñer a interacción artística coas vellas, mais é unha oportunidade única que se nos presenta, claro, as Carmuchas non van durar toda a vida, así que ou actuamos coma unhas galopinas ou perderemos ese tren. E falando de trens, Sole non sabe como lle vai entrar ao pai para que nos preste a Kangoo, hai vellas que carrexar da casa ao ensaio e do ensaio á casa.

Estamos a pensar en algo que as faga sentir cómodas, a idea do Sansón vaise aplicar, e tamén haberá un surtido de Martínes, coma quen os deixou á vista por casualidade. Á rabuda da Rillalobos non lle fai chisca de graza, pero tampouco ma fai a min que sexa tan pouco desprendida cos cartos e a aturo igual.

Xa che irei contando, bicos.

Lela Rabuñaghatos

Reenviar a lelarabunhal@mailmail.com

Asunto Re: Cláusulas draconianas

Ola Lela, se cadra rézalle á Virxe dos Milagres antes de meter ao demo dentro da casa. Ata o de agora non hai evidencias científicas nin criminolóxicas que indiquen que comesen a ninguén, pero eu gardaría un trabuco no bombo de Cloe e un frasco con auga de romeu, nunca se sabe.

Co Sansón moito coidado, merca vasos monodose na farmacia ou terás que xestionar a ira allea coma propia. O que si vos recomendo é substituír os martínes por roscas de melindre, xa sei que hai que estirar un pouco mais a caghalla pero notaredes que as vellas van render mais e mellor. Si vedes que seguen a reclamar o viño doce, vos ofrecédelle unha desas bebidas enerxéticas que tomades agora as mozas, pero, unha vez mais coidado coa dose.

Moitos bicos e sorte, a ides necesitar.

Manolo.

Despois de que Lela leu a resposta de Manolo fixo unha nota mental de cando fose á farmacia a mercar os vasos pequenos, mercaría tamén dúas caixas de paracetamol.

- Im pres cin di ble.

O último mohicano da era analóxica

O de que as rapazas tomaban con fundamento os ensaios non era ningunha novidade para o mestre Da Folla Desafinada. Manolo observou en varias ocasións, mentres soldaba cables de son ou arranxaba atrás cun pau de escoba, que as mozas tiñan talento musical, pero coma grupo, un estilo complicado de definir. O mesmo paraban a actividade folclórica na metade dun ensaio para tocar a Chopin, que tiraban do repertorio de Piazzolla, que che cantaban unha dos Beatles. Con semellantes formacións académicas as mozas podían interpretar case o que se lles botasen, non tiñan mais ca buscar en Internet, nas páxinas estratéxicas, para ter a partitura, letra ou información que precisasen. Por se isto fora pouco, eran xente nova e ían sobradas de enerxía, pero non había consenso, nin para escoller nome nin para escoller repertorio, nin sequera para programar actuacións próximas.

Por un lado estaba o suposto purismo de Cloe que reivindicaba a tradición da pandeireta como bastión inexpugnable, pero si Sole tocaba unha sonata, Cloe tamén se apuntaba. Por outro estaba Lela, que tiraba das costuras do grupo de cara a novas experimentacións e Cloe tampouco quería ser menos. E por outro lado estaba Sole, que lle nin lle ía nin lle viña con tal de que as pezas fosen boas.

Nun destes experimentos sonoros Lela tentaba de facer soar a guitarra eléctrica coma un instrumento fantasmagórico, empregando pedais e filtros de Autotune, coma se o son se perdese nos ecos do monte da Paralaia. - Wooooouuuunnnnnnnn, guaaaaaaaoooooooooung. Mentras isto ocurría Cloe lle daba ao pe, pero non por seguir o ritmo, lle daba ao pe porque se aburría co experimento de Lela.

O vello observou que a sobriña quería experimentar cousas pouco usuais e seguiu a reparar o atril de Sole, cun remache de 4 mm, sen facer comentarios. Despois foise pra casa e as deixou traballar tranquilas. Cando estivo cómodo colleu o móbil e chamou a un vello amigo.

- Jagger? - Si, son eu, quen es? - Manolo, o da Folla - Ah, canto tempo, pensei que te perderas polos montes de Ermelo, dime.

- Lembras cando falamos dos teus instrumentos informais?

- Si, lembro que quedaches de vir un día a velos e xa pasou Marte dúas veces por aquí de tránsito.

- É que andei ocupado nunha chea de cousas, pero agora teño algo máis de tempo. Tés un día que poidamos falar? Quería pedirche opinión sobre un invento que seguro, che vai gustar.

- Normalmente, se non vou a outro lado, estou polas tardes na casa, non hai problema.

- Que che parece mañá pola tarde, despois das catro?

- Veña, xa non me comprometo con outra cousa mañá, tratándose dos teus inventos seguro que botamos unhas risas, quedamos así, despois das catro na miña casa. Ah ,e si te acordas, trae "aljo"

- Dacordo, desa hora estarei aí con ese "aljo" e "aljo" máis.

Na hora acordada o mestre saltou da moto e colleu o material, subiu as escaleiras ata o segundo andar e entrou na casa do Jagger.

- Vente que che ensino o meu cuarto dos xoguetes.

Pasaron o cuarto dos xoguetes e o que alí había. Era coma entrar no museo da guitarra eléctrica. Varias das que fixera penduraban das paredes. Experimentaba con materiais certamente raros. A madeira de viga de batea era un recurso que utilizaba con frecuencia, sen renunciar ás latas de conserva, carcacas de electrodomésticos e cousas polo estilo, todo un artista da reciclaxe. O mestre da Folla, caralleiro coma el so, comentou.

- E non probaches a facer os mástiles con canelo de verdura deshidratada e encolada en láminas? Son as mais lixeiras e a sonoridade dunha eléctrica non depende do material, e por enriba danlle un aire mais rural e fresco.

- Fresco e medio si que es ti Manolo. E ben, que era ese proxecto segredo que se supón que me ía gustar tanto?

Algo parecido a iso que tes aí, coma o Calemín pero mais enxebre.

- Ahmm, xa entendo, gustouche a miña patente, eh? Un Theremin recollido na carcasa dun quentador de auga. Gustaríame darche un recital pero ten mal a placa e ata que me manden outra por correo non vai funcionar. En todo caso non sei se non andarei medio ocupado este mes, estou a preparar un concerto e aínda me falta o baixista.

- Manolo que era capaz de venderlle unha galiña podre a un raposo, sacou da bolsa un paquetiño de "aljo" e llo pasou polos fuciños ao Jagger - Cheira, cheira, é da do ano pasado, colleita da casa.

- Cona Manuel, esta é da boa, ao mellor podo facer un oco na miña axenda. Que, fasémolle un? - O mestre da Folla puxo o paquetiño enriba da mesa e dixo solemne - Iso nin se pregunta, a dubida ofende - O roqueiro colleu un pouco daquelas herbas aromáticas e liou un canuto "en condicións".

Falaron do proxecto de Manolo, un instrumento rústico que imitase o son do Theremin coa máxima calidade de son posible. O Jagger, moi experimentado nesas lides confeccionou unha lista cos materiais necesarios e lla deu ao compañeiro, despois de que este lle obsequiasse cun litro de licor café.

- Unha carcasa.
- Dúas antenas, frecuencia e volume.
- Fonte de alimentación a 24v
- Apantallamento electrostático.
- Placa base.
- Un modulo HBSD-668- RDS. Non te asustes, en Aliexpress custa menos que un clarete e da máis ganancia.
- Un módulo wifi PSP-4255-L
- Cables de cores.

Manolo fixo repaso - Carcasa, teño, antenas hai, a fonte de alimentación sei onde buscala, o apantallamento é o de menos, hai, cables, de sobra, placa base por suposto, pero eses módulos tan raros haberá que pedilos, e tamén un jack de 6.5 para conectar todo á mesa de mesturas.

- Non fai falta entrada de jack Manolo, iso era antes, agora co módulo wifi non tes que cablear para sacar o sinal. Conectas o trebello directamente ao móbil e xa o regulas dende alí.

- Tampouco apuntaches o altofalante, con que o imos escoitar?

- Con que vai ser?, conectas con calquera aparello que teña altofalante mediante a wifi e tira millas.

Cando chegou Manolo á casa púxose a revolver no pendello coa lista na man:

Carcasa: Ollou pros andeis e atopou o que buscaba, unha ola do caldo, furada, de 25 litros, perfecta.

Antenas: A antena pechada, a do volume, sacouna da asa dun caldeiro vello de cinc, a longa, a da frecuencia, sacouna da radio FM que xa non funcionaba, así ademais tería a particularidade de ser axustable en altura.

Fonte de alimentación: Mercaría ao peso dúas baterías retiradas, dos sistemas contra incendios que xa non pasaban a normativa. 12v + 12v = 24v. Habería que engadirlle un regulador pra estabilizar as oscilacións na voltaxe e previr posibles sustos, a solución viu da Vespino vella, posuía un regulador de placas de selenio.

Pantalla contra interferencias: Un papel de aluminio no que antes gardara o touciño salgado.

Placa base: A táboa de cortar o peixe.

Cables de cores: Dentro da cociña de indución que sacou dun contedor do lixo, había cables de seis cores distintas.

Compoñentes electrónicos: Xa lle deixou dez euros ao Jagger para que se encargase el do pedido.

- En boa hora me encargaches este almatroste - Queixouse o Jagger por teléfono - Levo atraso na preparación do concerto, o baixista non aparece e teño que alugar xa o equipo de son. Como non lle pague agora o anticipo a Harry o Vello, o equipo será alugado ao grupo, "Motor Barreiros", o terror de Trasmañó. Pero por min que non sexa, eh, o teu Caldemín xa está listo. Ven cando queiras por el.

- Non me digas que aínda vive o Harry? Pensei que xa estaba retirado.

-Debería estalo fai tempo, ten mais de setenta e aí o está, pero non arría o negocio nin ás hostias. Xa sabes como é, "Peseta a peseta erguín o meu imperio, euriño a euriño o meu soño de mediocridade"

- Manda carallo na Habana, o Harry en activo e tan cutre coma sempre.

Na tarde do día seguinte Manolo estaba no estudo do Jagger pra recoller o encargo.

- Non tiven tempo de darlle os axustes, o regulador de placas de selenio da Vespino deu máis problemas ca un borracho na fila do pan. Menos mal que tiña aquí dúas resistencias de 50k. Do resto ben, pita que te cagas, próbao.

Manuel da Folla acercou as mans e o aparello soou, non era alta fidelidade pero pasaba un primeiro escrutinio sen fallo.

- Es un artista, meu. Quedouche caralludo. Agora levareino pra casa, farei os axustes necesarios e estará listo para levarllo ás mozas.

- Pensas que Cloe vai querer tocar nesta merda?

- A pregunta do Jagger colleu a Manolo por sorpresa.

- Come é que sabes o de Cloe?

- Porque Felisa, a nai de Cloe é curmán miña, de primeiro grao. Estou ao tanto dese grupo de pandereteiras porque llo conta ela á miña dona. Cloe é moi señorita para rebaixarse a tocar isto, que cho digo eu.

- Seguro que a Lela lle vai encantar, das tres é a mais experimental con diferenza. Se as outras non queren o Caldemín, elas o perden.

- Si, Lela Rabuñaghatos.. Cloe fala as pestes dela.

- E Lela fala as pestes de Cloe Rillalobos, pero non deixes influír por ruxe ruxes, no fondo quérense e gozan coma ananas traballando xuntas. En canto ao que me comentabas de que non tes baixista, falei con Sole e me dixo que ten a un alumno avantaxado que toca ben o baixo. Se queres vos poño en contacto.

- Manolo, poderías ofenderme de mil maneiras distintas, pero esta en especial, doe. O rock and roll non é para novatos, hai que ter unha sensibilidade especial e moito amor polo xénero. Vale, que queres meter un pasodobre no repertorio, ese rapaz estaría ben, pero estamos a falar de cousas serias. Mira ben, aínda que fose bo roqueiro, que o dubido, farían falta meses pra adaptalo ao noso repertorio. Agradezo a intención pero non, vou ter que foderme, rascar nos petos e chamar a unha axencia de contratación artística.

- Pois eu confío plenamente en Sole, sabe do que fala cando recomenda a un músico, por novo que sexa. E che digo unha cousa, mais novatos ca nos no 81 non sei se atoparás hoxe en día, a diferenza é clara, están mellor preparados.

Ao Jagger non lle quedaba outra que aceptar a proposta do baixista da escola municipal de música. Que tiña que perder? Pois si, tiña que perder unha morea de cartos contratando a un roqueiro profesional.

- Outra cousa - dixo Manolo - A tarxeta integrada ten dous xogos de pins libres, non se lle podería acoplar un xogo de luces LED para facer efecto psicodélico?

- Posible é, teñen saída a 12v, hai xeitos de programar as luces para que oscilen coa música. Vai ao bazar chino de confianza e merca unhas luces barateiras, pero llas montas ti na casa que eu xa non podo perder unha hora mais nestas caralladas, xa che mandarei os drivers por juasap.

- Ok mestre Jagger, cando baixe eiche traer un paquetiño mais daquelas herbas que cheiran tan ben.

O roqueiro quedou conforme coa nova revelación do seu colega.

As sete magníficas

Se naquel momento entrase alguén no ensaio non ía resistir a tentación de facer unha foto fixa das sete presentes, tres mozas, tres vellas e unha gata de palleiro mais coqueta que María Antonieta.

Cloe Villalobos, 27 anos. Unha forza viva da natureza que se expresa coa coraxe dunha amazona e que, ademais de talento e fermosura, goza dunha formación musical sólida. Percusionista de formación académica e intérprete versátil, cun historial que fala por si só.

A súa carreira comezou no Conservatorio Superior de Música, especializándose en **percusión sinfónica e contemporánea**. A súa especialidade é a marimba.

Participou en **concertos como interina**, incluíndo colaboracións coa Orquestra Sinfónica de Galicia. O seu dominio da percusión levouna a escenarios prestixiosos, tanto en formacións clásicas como en propostas experimentais.

Cloe apostou sempre pola exploración de novos formatos, combinando tradición galega con técnicas de percusión contemporánea. Na actualidade colabora como baterista con varios grupos de jazz local, ao tempo que desenrola unha actividade frenética no eido da música popular, onde aposta sen piedade polo purismo nas formas. De aí o seu interese por levar a pandeireta e a marimba a novos rexistros, sen medo a fusionar estilos ou desafiar convencións.

Sole Pereira, 25 anos. Percusionista de vocación e vibrafonista de precisión, cunha traxectoria que xa fala por si mesma. A súa educación musical está marcada polo rigor e a experimentación, combinando técnica refinada con unha curiosidade insaciable pola sonoridade e o ritmo.

Especializada en **vibráfono e percusión contemporánea** polo conservatorio de Vigo, Sole desenvolveu unha habilidade excepcional no seu instrumento principal. O vibráfono converteuse na súa voz na música, permitindo interpretacións cheas de matices e profundidade. Máis a verdadeira escola de Sole está na música popular cando a canta cos seus familiares nas longas veladas de verán, a base de churrasco e sardiñas da ría, onde saca o pandeiro e fai cantar ata os felinos do barrio.

Tamén forma parte da banda de música popular "Airiños do Morrazo" dende cativa, onde fai soar a percusión con estilo propio. Participa como intérprete en ciclos de música moderna e contemporánea, e mesmo é mestra na escola municipal de música, a súa convicción é a de crer nos novos talentos.

Debido á súa faceta como mestra na escola de música, e xunto á súa inseparable amiga Lela, moveron ceo e terra para fundar a comparsa "Talentos da mediocridade", que tan boas sensacións nos deixou no último entroido. A súa versatilidade permítelle explorar desde o repertorio clásico ata a fusión con ritmos populares, sempre cunha mirada aberta ás novas sonoridades. É a encargada de dar estrutura e corpo ao son do grupo das pandereteiras, levando a percusión a novos límites e asegurando que cada interpretación teña esa chispa única.

Se algún día alguén pensa que a percusión é só acompañamento, basta con escoitar a Sole tocar.

Lela Rabuñal, 24 anos. Sobriña do célebre Manuel da Folla, herdeira dun sentido da retranca afinado coma un bordón e dunha teimosía que só se equipara á súa paixón pola música. Pero se algo distingue a Lela, ademais da súa mente áxil e a súa sinceridade cortante, é unha formación sólida e o esforzo constante por superar límites.

Está a piques de rematar a carreira de **piano**. A súa expresividade ao tocar non busca o virtuosismo como fin último- Ao mesmo tempo, equilibra os seus estudos con **guitarra clásica**, campo no que tamén se está a formar a nivel profesional. E xa pensa no seguinte desafío: a especialidade de **dirección e arranxos musicais**.

Esa visión ampla fai que, malia ser a que máis esforzo ten que poñer en adaptarse ao estilo do grupo, tamén sexa quen de **levalo a novos horizontes**, unindo tradición e academia.

Tan retranqueira coma o tío, pero con máis sinceridade e menos escurantismo, Lela nunca se anda con rodeos. Se hai que dicir unha verdade incómoda sobre música, interpretación ou vida, será a primeira en facelo, porque para ela as medias tintas son só unha perda de tempo.

"A rapaza promete e cumpre" di Manuel da Folla. "E quen teña dúbidas, que sente a escoitala, non digo máis"

Dorinda Suárez, 77 anos. A mais vella das tres vellas do equipo. Que dicir de Dorinda, a típica vella que pola mañán fai o pilates e pola tarde senta a arranxar o mundo no Banco da Concordia, cando non chove, claro. Mais non hai que esquecer que Dorinda experimentou e representou a mais pura esencia dos cantos de furancho.

No seu haber intelectual destacan composicións retranqueiras e cheas dunha forza case que sobrenatural para cantar 8 horas seguidas e non botar os dedos a sangrar coa pandeireta, instrumento (ins-tormento) que domina á perfección aínda hoxe.

Xunto con Rosa Viéitez, Leonidas Barreiro (1940-2011) e Gumersinda Calo (1942-2019) formaron o grupo de pandereteiras que si ben non tiña nome artístico oficial, eran coñecidas na comarca coma "As catro da Paradela". Hoxe é unha muller chea de enerxía e goza dunha memoria que xa quixeran moitas. Que de onde lle viu a idea de retomar a súa carreira artística? Pregunta que ela responde con naturalidade en un sorriso entre cínico e maternal "Dun langrán que pasaba por alí e sacou unha botella de sansón do baúl do cajapeidos"

Dorinda manifesta estar resistente coma un buxo para cantar e troular o que fagha falta e fai fincapé en defender e apoiar aos grupos de pandereteiras novas, ás que aconsella, "Vos seguides a tradición ao pe da letra, da letra da cansión, claro, despois xa botaredes pola fiestra os vellos costumes e faredes o que vos salga da paxara, coma antes fixemos nos"

Rosa Viéitez, 74 anos. Secundaria na arte, secundaria na vida e agora secundaria na casa da filla. A pesar de destacar pouco ao lado da Diva Dorinda, non por iso deixa de ser unha figura tan histórica coma a impetuosidade dun carballo centenario. Muller de poucas palabras pero espesas, práctica en todo e pouco dada a perder o tempo en discusións académicas. Sen ela coma contra parte, **As catro da Paradela** non houbesen pasado de ser un mero acontecemento que o vento do norte leva cara ao mar. A importancia desta figura non foi, ni é, que tocase a pandeireta coma os anxos, senón a métrica milimétrica que desenrolaba nas segundas voces, que parecía que non estaba pero que se non estaba o concerto perdía todo o mérito. Así é, foi e será Rosa, alma imprescindible pero privada de carisma. E aínda que nunca buscou ser o centro de atención, Rosa sempre estivo no lugar exacto e no momento oportuno.

Agora, no banco da Concordia, segue a ser a mesma de sempre: observadora, precisa, e cunha retranca que aparece cando menos se lle espera. Porque se algo define a Rosa Viéitez, é que nunca se impón, pero sempre está presente. E iso, no mundo das pandereteiras, é un talento que poucas dominan.

Carmucha Piñeiro, 69 anos. "É coma meter unha vaca tola nun salón de beleza e pedir que lle fagan as cellas" Dixo dela un pouco respectado musicólogo de Chantada. "Alma, milagre e desesperación do extinto, exbranco e exclarete, o grupo de pandereteiras "As trapalleiras" de Moaña".

Esta mestra da esgrima gosta de atacar ás probes almas do serán que teñen a desgraza de pasar por diante dela ás sete da tarde en outono. - E tí, de quen es? Sóame moito a túa cara.

A súa reputación transcende os círculos musicais. Coa mesma precisión coa que toca a pandeireta, Carmucha desenrola conversas como quen esgrime un florete: rápidos ataques verbais, fintas intelixentes e golpes de efecto que deixan a máis de un desarmado. Se a vida é un serán, ela é a que marca o ritmo das preguntas incómodas e das respostas inesperadas.

Máis non nos enganemos ou caeríamos nos tópicos mais desafortunados. Carmucha é outra forza viva da natureza, constante, implacable, precisa, e sobre todo, unha artista de bandeira. Leva por bandeira a pandeireta no estandarte do seu tan criticado pasado.

Agora asume un novo reto, o de orientar a un grupo de rapazas que reclaman o seu espazo na espesura da tradición galega, Carmucha está disposta a non deixar respirar ás mozas ata que acaden o nivel Deus, ou polo menos ate que as mozas lle conten de quen veñen sendo os seus mozos.

Fifí de Sole, 18 meses. A emperatriz indiscutible dos ensaios, a crítica musical máis severa e a estrategia oculta detrás das eleccións artísticas do grupo. Se alguén pensa que unha gata de palleiro non ten aspiracións de grandeza, está claro que nunca tivo que enfrontarse á súa mirada inquisidora.

Acostumada desde cativa ao vibráfono de Sole, Fifí desenvolveu unha sensibilidade musical indiscutible. A súa capacidade para avaliar melodías e ritmos faise evidente a través dos seus sofisticados sistemas de xestualidade felina: pasar a pata polos fuciños dúas veces significa "De acordo, mantede iso"; unha soa pasada equivale a "Isto é un desastre"; e se move a cabeza tres veces cara á dereita... mellor e sacar mañá o paraugas. A súa peza preferida dende cativa é "Boas noites michiña" da que xa canta de memoria ata o noveno compás.

A súa presenza nos ensaios non é opcional; é imperativa. Sen ela, o caos reinaría, o Autotune activaríase por erro, e as pandereteiras acabarían interpretando un repertorio do que máis tarde se avergoñarían. Pero, por riba de todo, Fifí sabe escoller os seus inimigos. As loitas territoriais con Lela Rabuñal xa son motivo de crónicas dentro do grupo, e ninguén pode prever a vindeira batalla entre bufidos e miradas de desafío. Cloe, sempre atenta ao drama, xa a alcumou "Lela Rabuñahatos", aproveitando cada momento para botarlle leña ao lume desta rivalidade raiana entre o amor desesperado e a perfidia da indiferenza.

Porén, entre disputas, críticas e saltos sobre pedais que activan efectos inesperados, Fifí segue a ser a "princesa da casa", movendo os fíos da música coa elegancia propia dunha líder nata (e gata). E como en toda gran dinastía, o grupo pode evolucionar, as modas poden mudar, mais Fifí sempre terá a última palabra.

¡Viva Fifí Emperatriz!

A "Máster class"

- Departamento de intendencia, aténdelle Sole, en que podo axudala?
- Ola Sole. Tes xa preparada a lemosina? Hoxe e a gran noite.
- Non falei co vello aínda pero penso que non haberá fallo - Lela formulou outra cuestión non menos importante.
- As roscas de melindre que atopei no súper son bastante maliñas, tes idea de onde podo atopar unhas de marca?
- Non che queda outra que coller o coche e ir a Bueu, xunta á praza hai un home que as vende, 4 euros o paquete, 5 euros se levas dous, curioso pero o rosquilleiro de Bueu traballa así. Son boas, boas, das mellores. E xa que vas, trae tamén roscas de masa follada, non vale a pena ir por pouca cousa, verdade?
- Con iso conta, fai tempo que non as como porque, como che dixen, ás do súper fáltalles alma. Pois nada, vou correndo a facer o recado, non queremos que ás Carmuchas lles falte de nada. Que contenta se vai poñer Cloe, xa a estou oíndo.
- Ben, vou falar con meu pai do coche, seguro que se pon tan contento coma Cloe. Cambio e pecho, que teñas boa maré.
- O mesmo che desexo chuliña, cambio e pecho.

Milio estaba fora recollendo as primeiras cebolas da tempada. Sole viña a falar con el.

- A ver Sole, polo teu aspecto me cheira que ves pedir algo, seguro que é pola Kangoo, hoxe tedes lume de biqueira, non?
- Como me coñeces papá, non cha pediría pero se trata dun asunto de estado, esas vellas están moi, xa sabes, brillosas como para caber na miña caixa de mistos.
- É que coma as metas no teu coche de xoguete hai que chamar os bombeiros pra sacalas pra fora. Á que hora ides necesitar a furgalla? Por organizarme mellor.
- Sobre as seis menos cuarto, sairemos a esa hora a facer a ruta circular, primeiro Carmucha e despois o resto.
- Pensabas que che ía negar o favor con eses olliños que me pos? Dame un biquiño, anda.

Lela e sole colleron a furgalla e foron buscar ás Carmuchas, Cloe quedou no local a desenrolar unha idea, comporía un deses divertimentos para consumo interno. Así de paso iría quentando coa pandeireta.

"Divertimento para tres pandeiretas e orquestra virtual, en Re menor, op. 79 de Cloe Villalobos"

Ai lala, lala, lalalooo, ai lala, lala, la Lelaaaa,

Ai lala, lala, lalalooo, ai lala, lala, la Lelaaaa,

Ai lala, lala, la Cloe, ai lala, lala, la Cloeee,

Ai lala, lala, la Sole, ai lala, lala, la Soleee.

Púxenme a rabuñar gatos, púxenme a rillar nos loboos,

Púxenme a rabuñar gatos, púxenme a rillar aos loboos,

Non fagades caso aos contos, que non comemos aos mozoos,

Non fagades caso ós contos, que non comemos aos mozoos.

Ai lala, lala, lalalooo...

Neste intre fixo unha pausa para tomar notas e comezar co acompañamento orquestral, cargaría nas cordas a forza principal da harmonía cun toque de arranxos de jazz, naturalmente. Aquel ordenador dende que quedara limpo ía agora coma un foguete e tiña moitas mais posibilidades de arranxos e instrumentación. Estaba moderadamente satisfeita polo resultado do divertimento e seguiu compoñendo.

As Carmuchas chegaron de uniforme, co chándal do pilates e gorros da festa do mexillón moi gastados. Na man traían bolsas de papel coas pandeiretas dentro. Antes de pasar ao local quedaron fora escoitando a Cloe como cantaba e lles gustou o que estaba a facer.

Cando chegaron Cloe recibiu e sen pedila a primeira indicación de Dorinda. Non nena, ese repenique vai mellor unha sílaba antes de onde o executas. Mira, así.

Tras, tras tras tras, tras, tras, pum, pun tras.

Cloe coma académica, non recibiu precisamente ben a corrección, pero se alguén tiña autoridade para corrixir a unha pandereteira nova era outra pandereteira que nacera co instrumento debaixo do brazo unha morea de anos antes ca ela. Uns minutos despois estaban todas a tocar a peza das pezas, "Desamores e concordia". En xeral as mozas traballaban ben, se lles notaba estilo pero segundo as vellas aínda tiñan moito que aprender.

- Lela, mais odio nesa proposta, que isto non é unha nana. (Rosa)

- Cloe, o que che dixen antes, en vez do "pum, pum, trass" é o "tras, tras, pum" que son parecidos pero cada un é do seu pai. (Dorinda)

- Mais ritmo, que non estamos a procesionar a San Martiño, festa si pero de orquestra. (Carmucha)

Así seguiron por mais dunha hora. A quen mais lle custaba era a Lela, que non tiña as mans acostumadas á percusión.

- Ai, que sede me entrou - dixo Dorinda - Non haberá un vasiño de algo por aí?

- Que si muller, temos auga, clarete, ou mira, casualmente hai tamén un Sansón aquí - Ofreceulles Sole. Despois da parada para o refrixerio de viño doce e os melindres, toda as mulleres seguiron a traballar arreo. Decidiron probar tamén coa aquela antiga copla que cantara Manuel da Folla en Ermelo coas taberneiras.

Que ten, que ten, que ten que dicir,

a miña veciña cando vou parir,

que ten, que ten, que ten que falar,

o demo da vella cando vou cagar.

Que ten, que ten, que ten que meter,

o pe nos fuciños e o narís no pe,

non sei, non sei, non sei que facer,

se darlle un correlo ou poñela a feder.

Pero cando volveron ao principio para repetir as estrofas da vaca morrida sucedeu algo estraño, Dorinda metía mal a pandeireta e facía que todo o grupo se equivocase con ela. Despois de varias veces de recomenzar a copla, a Carmucha rebentoulle o fel e lle dixo con noxo a Dorinda.

- Mira, por culpa túa temos que comezar vinte veces, non tes coidado co viño e claro, despois pasa o que pasa.

- Carmucha, vaite rascala contra unha pedra, corre - E Carmucha que xa estaba negra respondeu.

- Ti tampouco tes quen cha rasque e por iso andas así, verdade? - E pasou que a seguinte en rebentar foi Rosa. Colleu a pandeireta e tirouna ao chan.

- Con vos non se pode vir a ningún lado, marchó, raio trapalleiras - Enton Rosa saíu ao quinteiro e Sole foi detrás dela a tratar de apagar o lume. Cloe, pensado que todos

respondemos igual ante as discusións, ergueu a pandeireta e se puxo a recitar o mantra reservado ás ocasións complicadas.

- Con cor dia, con cor dia, con cor dia...

Pero cada vez había menos concordia e máis discordia no local, aquela fórmula non daba o resultado esperado coas vellas. Lela foi a seguinte en reaccionar, buscou un cartafol no ordenador que creara días atrás, seguindo os consellos do tío, "Se cadra rézalle á Virxe dos Milagres antes de meter o demo na casa"

- Aquí a está, "Repertorio de crise", veña Leliña, busca algo que sexa realmente rompedor ou despídete de ser pandereteira. Xa está, esta irá perfecta.

Conectou a guitarra eléctrica e se puxo a tocar, con toda a distorsión e volume alto a canción de AC-DC Thunderstruck, un dos maiores éxitos da historia do rock.

Tarará, rarará rara PUM PUM.

Tarará, rarará rara PUM PUM.

Tarará, rarará rara PUM PUM.

Cloe atopou a ocasión perfecta pra tirar coa chaqueta no sofá vello e sentar á bataka en camiseta de asas. PUM PUM. Pouco a pouco o nivel de enerxía foi subindo, Sole entrou correndo, colleu o ordenador e implementou o son da gaita punk a tres voces pra darlle mais polifonía. Dorinda e Carmucha tamén tocaron o pegadizo PUM PUM coas pandeiretas e Rosa non tivo mais remedio que facer o mesmo ou perder aquel momento histórico. PUM PUM. A guitarra de Lela marcaba a cadencia con soltura, Cloe vivía a éxtase do seu mais puro estado salvaxe coas baquetas e as vellas estaban a gozar dunha experiencia única. Sole se puxo diante delas coa pandeireta en alto e as vellas respondían coma unha soa voz. PUM PUM.

Cando remataron a peza as vellas estaban partidas de risa e as mozas, por fin relaxadas saíron tomar o fresco. Cloe estaba mollada en suor e as compañeiras un pouco menos, pero estaban satisfeitas. Cloe arrimou a Lela e lle deu un abrazo mentres lle dicía na orella:

- Rabuñiquis, non se che ocorra cambiar nunca de estratexia, ou ese día deixaremos de falarnos, agora entendo que a túa maxia está en ser como es.

- A min tamén me emocionaches Cloe, nunca vin tanta forza de expresión nunha baterista - E Sole dixo - Hai sitio para min? - Claro muller, ven - E as tres acabaron abrazadas e rindo sobre o que acababan de vivir. Algunha delas comentou - Pero que falta nos fai unha boa ducha - Verdade? - dixo outra.

Con tanto balbordo dous gatos do vecindario xa estaba a armar lío. Un enriba do limoeiro, o outro no cortello - Miaouuuuu (agarrarme que o matoooo) - Miaouuuuuuuuuuu (que estás a dicir, mamón, como baixe vas saber quen son eu) - pero nin o un subía nin o outro baixaba. Quen non perdía detalle era Fifí, dende a fiestra do baixo atendía a cada berro con interese, tal vez un daqueles mozos chegara a ser pai

dos seus fillos e pensou - Mughauuu. (Que gañe o máis forte, pero que gañe algún porque xa doe a cabeza de aturalos)

Sole colleu a lemosina pra levar ás divas de volta ás súas casas, Lela foi tamén de copiloto pra axudar e Cloe quedou no local onde había galdrumadas que pedían ser comidas. O que pouco antes lle provocara rexeitamento porque eses doces "fan engordar e non se deben de comer", agora eran manxares certamente ricos, comeu dúas roscas de folla e outra das de melindre e sentiuse satisfeita por saber romper coas normas tan ríxidas que se auto impoñía a diario. "Que carallo, un día e un día"

Xa na casa e co pixama posto Dorinda estaba a tomar unha cunca de leite quente e un par de galletas. A neta chegou co teléfono e lle dixo - Tes chamada dun admirador avoa. - Si, quen é - Son Manolo, que tal foi todo? - Ola Manuele, pois unha marabilla, esas rapazas van comer o mundo e parte do estranxeiro, que ben tocan. Aprenderon mais hoxe do que aprendemos nos en semanas de mozas, que forza, canta preparación, Jasús, Jasús.

- E daquilo que falamos que?

- Ai, cala a boca, por deus, case que chegamos ás mans Carmucha e Mais eu, menos mal que Rosa fixo ben o seu papel e quedaron convencidas de que a liorta ía en serio, como cho digo, esa cabrona case me fai chorar do ben que o fixo.

- Pero as nenas ben, non?

- Abrazadiñas que daba gusto mirar pra as tres.

- Non se como agradecervos o que fixestes por elas, a partir de agora tomarán máis en serio a música e trucarán menos.

- Iso espero Manuele, que teñen moitos anos por diante e han chegar onde lles saia de dentro chegar.

- Descansa Dorinda que che ha facer falta, e grazas de novo. Ata outro día.

- Ata outro día, chao, chao.

Do pouco convencemento á sorpresa e aceptación final

A Sole iluminóuselle a cara cando Manolo entrou no local coa ola do caldo.

- Ah, que ben, seica nos vas preparar un lacón con grelos?

- O lacón con grelos está sobre valorado, o que traio é pura arte da imaxinación de dous xenios incomprensidos - Pousou a ola sobre a mesa e quedou aliviado, xa que o peso era considerable - Mirade mozas, no que parece unha pota vella hai arrecendos do pasado, presente e futuro da alma Galaica - A Cloe xa se lle acababa a pouca paciencia que tiña.

- A ver, deixa de xogar ás adiviñas e dinos que traes aí.

O vello tirou da asa do testo, que tiña dúas bisagras e amosou un espectáculo de arames vellos, cables do lixo e unha lámina de papel de aluminio cheo de graxa fedorenta. - TATATACHANN... vos presento o CALDEMÍN, un obxecto único da artesanía musical galega.

Lela foi a seguinte en tomar a palabra - E eu pensando que armaras o couso este para comunicarte cos Aliens - Queres dicir que isto é un Theremín, de pendello? - Funciona de verdade ou é pura estética punky?

- Funciona, funciona, mirade - O vello pasou a man dereita por enriba da antena de frecuencia (a asa do caldeiro vello) e a esquerda preto da antena do volume (a antena telescópica da radio FM) e o trebello emitiu un son modulado.
Wuuuuoooooooooooooooooooooñieeeeeuuuuuu.

- Que, furrula ou non furrula?

Cloe, a mais sorprendida das tres arrimou a cara ao Caldemín e puxo xesto de noxo.

- Ghoder, que peste. Non pretenderás que subamos con esa merda a un escenario, verdade?

- Non vexo o problema, o papel de aluminio o reciclei de envolver o touciño, e ese outro cheiro é porque non tiñamos alcohol isopropílico e empregamos caña branca, polo demais todo son primeiras marcas, "de lo bueno, lo mejor".

Cloe xa era un mar de neura nese momento e pediulle a Manolo que sacara aquela pota infame de diante da vista dela, e a fondeara na batea coma no seu día se fondeou o Albariño "Castes mergulladas", pero estaba presente a súa besta negra, Lela, que pediu darlle unha oportunidade e sometelo a votación, a cal gañou sen problemas co voto entusiasta de Sole e a aprobación non escrita de Fifí.

- Vale, pero primeiro sacamos ese papel e poñemos un limpo, non paso por menos.

O vello despediuse delas e fixo que marchaba pra casa, pero quedou fora, á expectativa. Lela foi a primeira en tentar probar si a ela lle saía o son da pota, o único que conseguiu foi que a pota emitise un lixeiro seseo cando lle arrimaba as mans. Sole, picada pola curiosidade tamén tentou de facelo soar sen moito éxito. Como había cousas que discutir na mesa deixaron as probas pra outro momento. As tres sentaron para repasar o estado de contas, traballar nun primeiro concerto de presentación do grupo ou mesmo abordar ese tema tan incómodo de buscar un nome artístico que satisfacese ás catro damas. Pero coma sempre, Fifí tiña a última palabra e debeu de pensar que aquel almatroste era un lugar estupendo para botar a sesta. Cando arrimou as patas o trebello soou con forza e claridade. As tres miran para alí.

- Cómo fixeches ruliña? Ti podes e nos non? - lle dixo Sole, e foi a ver si esta vez lle funcionaba a ela. Pero nada, tras un novo intento non o conseguiu.

- Miquis, miquis, ven, ensíname como funciona isto e che dou unha chuche. Pero Fifi estaba asustada con aquela caixa que emitía sons doutro planeta e non fixo caso a Sole. Lela foi áxil.

- Espera Sole, teño unha idea, hai por aquí unha mopa vella? Unha que estea ben chea de pelos da gata.

- Me parece que hai unha fora no pilón, aínda está sen lavar, espera que cha traio.

Lela colleu a mopa na nan e lla arrimou ó caldemín e o caldemín soaba alto, craro e con modulación. Cloe rosmou - O que nos faltaba, mais roña no ensaio.

- Agora o entendo, a meu tío funciónalle porque ten as mans peludas, non coma Fifi pero case.

Cloe falou de novo - Está ben, o probaremos durante dúas semanas, pero a iso hai que darlle unha boa desinfección, veña, mans á obra.

Retiraron aquel papel sarrapento que fedía a porco vello e o cambiaron por un novo que había no rolo da cociña. Quedou ben firme co pegamento de barra, despois activaron o trebello de novo e Lela armada con mopas vellas intepretou algo que se parecía á Negra Sombra, máis notaron que a calidade do son xa perdera puntos. Lela que era puro empirismo chegou á conclusión de que a graxa do touciño era unha parte importante para amortiguar as reverberacións dos graves. Había que darlle unha solución que non supuxera unha nova crise con Cloe. Así que tirando de enxeño e con toda a diplomacia que atopou fixo a seguinte pregunta.

- Cloe, non terás polo coche un estoxo de maquillaxe.

- Lela, a dúbida ofende, son preguntas que non se lle fan a unha dama, pois claro que teño un para os apuros, por quen me tomas?

Pouco despois Lela estaba coas mans pingadas de crema facial, untando o interior da ola coma se fose fornear un bandullo.

- Oes ti, Rabuñaghatos, mais coidado co que gastas que este bote non é dos chinos, a ver si aforramos un pouco máis.

- Arre carallo, como es, Rillalobos, non has quedar pobre por isto muller, e de paso mira que cheiriño máis fresco lle queda.

- Fresco tes ti o morro, raio desbaldidora.

Lela estaba contenta coma unha nena con zapatos novos, o Caldemín volvía a recuperar o ton e agora ademais cheiraba a limóns salvaxes do Caribe. Seguiron a experimentar co aparello, non é que fose un Theremín comercial pero convencía, como primeira experiencia non estaba mal. Fora no camiño, Manolo colleu o móbil e mandou unha mensaxe por triplicado, a primeira en abrir a mensaxe foi Sole.

"O modulo HBSD-668- RDS solicita permiso para instalar drivers"

Sole deulle a "ok" "seguinte", "seguinte", "instalar". Ao pouco tempo a tira de LED que había por dentro da ola comezou a marcar o ritmo da "Negra Sombra" con cambios de cores que respondían ás oscilacións da música. No móbil de Sole aparecía un ecualizador para controlar o Caldemín a distancia. Cloe, por vez primeira ollou para aquel trasto con outra perspectiva.

- O cacharro este mola, verdade? Propoño que lle chamemos "A ola cósmica". E teño clara unha cousa, esta andrómena ten que estar feita tamén pola man do meu curmán Pepe, o estilo é inconfundible.

- Cal Pepe? - Cal vai ser, o Jagger. Sabíades que Jagger e Manolo tocaron xuntos nun grupo de festas?

- O Jagger tocando nas verbenas? Non mo podo crer - Pois si, o mesmo que miras nos festiváis de rock, reclamando as esencias.

- Manda carallo na Habana, o que hai que oír, o hiper purista cantando rancheiras, "Cousas veredes, meu fiel escudeiro Sancho".

- Pois si.

Ao mestre Manuel da Folla non lle cabía un feixón no cu de satisfacción, deu a misión por cumprida e saíu coa moto sen dar un so bandazo.

Preparativos

Xa no segundo tema o mestre Jagger seguía sen ter claro se Edgar, o baixista proposto por Sole, estaría a ser o que o grupo esperaba para un baixista estándar do Bravú. O rapaz tocaba ben, non cabía dúbida de que entendía os ritmos de xeito teórico, tiña claros os tempos e non botaba unha nota por fora, pero os estándares ían mais alá do simple convencionalismo formal, ao rapaz faltáballe alma de roqueiro.

- Mira neno, tocar tocas ben, controlas de ritmos e non perdes o fío do tema en ningún momento, para ser o primeiro día "ben" pero daquela maneira.

- Bueno, antes metín un acorde de Sol7 onde era Sol menor, ao mellor fallei nesa pasaxe.

- Non, non, a harmonía está putamadre, o problema é, o problema é... o feeling, entendes? O demo está nos detalles Edgar, non sei se o captas. Este oficio é para os que senten a chamada dos fillos de Breogán, pero dos de verdade, a dos Irmandiños da Tralla Irreverente.

Edgar, un pouco confuso, descolgou o instrumento para metelo no estoxo. O rapaz amosou unha madurez pouco habitual para a idade que tiña e falou con boa educación.

- Pois nada, non molesto mais, espero que atopedes logo a un baixista que entenda a alma de Breogán como merece o xénero. Paseino ben con vos, grazas.

Leni o Pelos, o baterista fixo un redobre de caixa e bateu no prato principal - Trrrrrrrrtataatata plassssshhhh.

- Jagger, estaste a pasar co neno. Lembras cando empezamos no 79? Xa nos houbese gustado a nos saber a cuarta parte do que sabe el, ter esa formación tan sólida e esas gañas sinceras de entrar polo teu ollo dereito. Temos que darlle unha oportunidade, merécea.

- Por suposto que a merece, unha e cen mais - Dixo Loxio Metrallas, segundo guitarrista da banda - Pensas que imos atopar un músico deste nivel en menos dun mes? Nin tolos - Edgar, cantos anos tes? - Dezaseis, cumpro Dezasete por San Xoán.

- Miña nai, dezaseis aniños e con ese nivel. Jagger, hai que darlle unha oportunidade a Edgar, agora mesmo, opino o mesmo que Leni.

- Democracia é democracia, está ben, imos darlle esa oportunidade, pero con grandeza, toquemos "Lume na cona" e que saian ata as bruxas da queimada por ese baixo pra fora.

E así foi que Edgar entrou no olimpo dos deuses co tema mais icónico da banda, deulle tralla, tocou e gozou coma un anano despois de desprenderse un intre do seu academicismo formal. Tocou a tempo real con naturalidade, soltura, técnica e coa enerxía da idade que o resto da banda perdera facía décadas. Naturalmente tamén cometeu fallos dignos de entrar nun libro das pifias do rock, pero demostrou que aquelas persoas que confiaban no seu talento o facían por algo. O Jagger emocionado foi o primeiro en felicitar ao neno cun abrazo sincero, tamén Leni e Loxio fiexeron o propio. Despois Leni, nun ton retranqueiro pero solemne, fixo a proposta do rito iniciático.

- A este fenómeno hai que bautizalo cun nome artístico, é parte do ritual. Propoño Edgar Speedi, estades de acordo? - Por min ben - Speedi mola - Por min tamén.

E así foi coma o alumno da escola de música que propuxo Sole para cubrir o oco na banda "**Jagger e os soños cumpridos**" entrou pola porta grande na historia do rock local. Con nome propio, como estaba mandado.

Na sala de xuntas do grupo de pandereteiras (a mesa vella da cociña do local de ensaio) as tres mozas organizaban o que ía ser a proba de lume, un primeiro concerto de presentación ante o respectable público. Cloe bebeu un grolo da infusión e tomou a palabra.

- Podo mover uns contactos en Vigo pra solicitar a sala do auditorio Rosalía Castro.

- Non te molestes, tamén podo chamar eu a unha curmá segunda que teño en Barcelona e que nos reserve o Liceo. Un par de washes e listo - Dixo Lela tirando de retranca familiar.

- Estou con Lela - Dixo Sole - Mellor é que optemos por un perfil baixo, coma o auditorio de Quintela ou os altos da praza de abastos. Estamos verdes e sabémolo, ter os pes no chan neste intre é o mais sensato que podemos facer. **Segundo punto** na orde do día, **repertorio**.

- Purismo puro e duro, coma non podía ser doutro xeito. (Cloe)

- Tralla roqueira, punk, new age, jazz e algo dos clásicos populares das Carmuchas. (Lela)

- Un repertorio equilibrado, metade tradición, metade transgresión. (Sole) **Terceiro punto**, o cabalo de batalla destes meses, o **nome artístico**.

A tensión na sala de xuntas era incómoda, por tempo foron atrasando a decisión, máis tocaba resolvelo dun carallo dunha vez. Cloe sorbeu outro grolo de pasiflora pra conter os nervios.

- **Ailalá, Ailalelo**. Por aquilo de conservar a esencia do oficio. (Cloe)

- **Ctrl.+Z**, por aquilo de darlle un toque modernista. Pensádeo, vivimos en continuo facer, desfacer, facer, desfacer, facer co peteiro e desfacer cos pes. (Lela)

- **Trapalleiras do Serán**, co permiso da diva Carmucha. O noso repertorio é unha trapallada cósmica, coma o Caldemín Jagger-Da Folla. (Sole)

- Se non saímos do empate técnico, teremos que perder xurisprudencia ao Tribunal Supremo, que sexa Fifí a que resolva. Señoras, prometemos acatar sentenza?

Xuro e prometo - Xuro e prometo - Xuro e prometo. Alea jacta est.

Tras intensas deliberacións co Supremo, ou Suprema, a sorte quedou botada. Pasarían a chamarse "**Alalá das Trapalleiras**", que non convencía ás tres por igual pero xa chegaran a un acordo tras facer complicados equilibrios políticos.

Despois Cloe mirou a hora e dixo - Canto tarda o meu rapaz.

- Cal dos dous, Fran ou Santi? - Preguntou a cotilla de Lela.

- Fran está de xira polo sur de Portugal, coa Orquestra Jazz de Matosinhos, ven cando pode.

Pero Lela seguía a ser un tanto indiscreta pra estes temas tan persoais da súa colega, quería que lle botaran algún oso no que roer.

- E como se leva unha vida en trío amoroso? Ten que ser complicado de verdade.

- É complicado cando hai discusións, é como aguantar ao mesmo pesado de sempre pero en estéreo. Por si queres sabelo antes do que me preguntes, si, tamén é moi

gratificante se o sabes xestionar ben. Algo mais que vos quite o sono? A partir de agora imos deixar as nosas vidas privadas á marxe, mellor así.

Santi entrou pola porta do ensaio sen chamar, quería dar unha sorpresa e deuna poñendo incómoda a Cloe, saudou ás mozas e tamén recibiu unhas fregas de Fifí nas pernas.

- Vaites Fifí, iso é amor a primeira vista, seica che cae ben Santi - Dixo Sole sorprendida. Cloe, con evidentes mostras de querer sacar ao mozo daquel grupo de harpías e levalo ben lonxe dixo.

- Cari, que temos a neveira libre e vai pechar o súper - Pero Santi xa estaba posuído pola maxia do Caldemín. Teñamos en conta que o "cari 1" de Cloe estaba graduado en telecos polo CUVI, agora dirixía un pequeno equipo nunha empresa de telefonía móbil, dedicado a ser un proxecto pioneiro na implantación das primeiras antenas 5G. Así que algo de trebellos electrónicos sabía. Supoñemos que foi isto o que estaba a pensar naquel intre, mais ou menos, coma se estivese a elaborar un informe para o se xefe no día seguinte:

-A primeira impresión é que isto é unha salvaxada, pero tamén vexo que hai algo xenial na improvisación. A carcasa metálica pode estar amplificando certas frecuencias de maneira estraña, creando ese efecto "fantasmagórico" do que tanto me falou Cloe.

Componentes internos: **Antena de frecuencia:** A asa dun caldeiro vello. Funciona, pero hai interferencias graves, posiblemente por falta de apantallamento. **Antena de volume:** Unha antena telescópica de radio FM. Sorprendentemente estable, pero con oscilacións bruscas se se move demasiado rápido. **Pantalla contra interferencias:** Un simple papel de aluminio. Se isto fose un proxecto serio, usaríase un sistema de lámina de cobre para evitar ruídos de fondo. **Circuitería:** Unha maraña de cables vellos de cores. Faise preciso un osciloscopio pra medir ben as latencias. Aquí hai un desastre organizativo, pero contra todo prognóstico, **funciona**. **Fonte de alimentación:** Dúas baterías de chumbo-ácido obsoletas, rescatadas dun sistema anti incendios, solución rudimentaria pero efectiva. O **regulador de placas de selenio** da Vespino pode estar causando pequenas flutuacións de voltaxe. **Tira LED:** A mellor parte do invento. Esta integración tecnolóxica pode ser aproveitada para mellorar a resposta visual vinculada á música.

Veredicto: Desde o punto de vista dun enxeñeiro de telecomunicacións, o **Caldemín é unha aberración técnica**, pero ao mesmo tempo **unha marabilla experimental**. Non debería funcionar, pero funciona. Non debería ser estable, pero é estable. En termos de tecnoloxía pura, é un desastre, pero en termos de **espírito inventivo e tradición musical**, é unha xoia.

Cloe xa lle daba ao pe e pensaba "mira que cara de parviño lle quedou"

- Podedes tocar algo con esta cousa, funciona de verdade?

As tres mozas se acercaron ao caldemín, activaron o trebello vía wifi e fixeron unha pequena demostración, Lela na antena de modulación, Cloe na de altura e Sole fixo representación teatral dirixindo a orquestra. O mozo quedou impresionado e elas falaban marabillas daquela cousa tan imposible como fascinante. Pro Cloe xa vira que ían coller pechado o súper cando chegasen.

- Imos ter que abrir unha lata de xouvas pra cear Santi.

- Non te preocupes, hoxe ceamos pizza na Macanuda, e mañá vou a primeira hora a buscar o que faga falta, que che parece? Iso calmou un pouco a Cloe, pero miraba perigar a súa intimidade nun entorno de traballo coma aquel. Máis sabendo que Lela e Sole non ían deixar escapar a ocasión de que un enxeñeiro de verdade lles botase unha man coa conectividade do instrumental e mellora substancial dos equipos de son. Santi observando o desastre técnico do grupo, pensou con criterio que alguén tería que botarlles unha man co equipo ou acabaría estoupando algo no medio dunha actuación.

Cando por fin montou a parella no coche, Santi falou pouco e distraído, na cabeza so tiña unha idea, crear un Theremin dende cero pero sen contarlle nada á moza.

Primeiras experiencias

Finalmente as mozas acordaron que por criterios de acústica, a sala múltiple da praza de abastos non era a máis adecuada para o primeiro concerto. Tiveron que insistir un pouco ante o concelleiro de cultura pra acordar unha data no auditorio de Quintela, con capacidade para 200 espectadores. Todo o que Lela e Sole querían, unha sala pequena, con intimidade e boa acústica. Prepararon un cartel a correr con ferramentas de Instagram e lle foron chorar á copistería pra que lles fixeran prezo nas fotocopias, "xa sabes, pola difusión da cultura e todo iso"

Sole tiña que facer milagres cos poucos cartos que había na caixa vella de puros Davidoff e Lela non paraba se subir o programa do concerto ás redes sociais para aforrar en carteleira. Enriba Cloe tiña que pasar un par de noites por Ourense, tocando a bataka no "Burga's Jazz"

- Eche o que ten formar un grupo con xente que está a outras cincuenta cousas, que ás veces non da a camisa para a lavadura. (Lela)

Cando chegou Manolo ao local xa Santi levaba media hora reparando cousas.

-Ti debes de ser o mozo de Cloe, non?

- E vostede debe de ser esa lenda viva da tradición do que tanto se fala, que?

- O de "vostede" está de máis home, son Manolo, o tío de Lela.

- As mozas falan ben de vostede, de ti se queres, pero a min tamén me tes impresionado con este maquinón que fabricaches, parece un milagre de pendello pero vai bastante ben, cho digo eu que estudei disto.

- Non foi cousa miña soamente, pero grazas polo piropo. Queres un clarete?

- Agora non, grazas.

Os homes seguiron cada un ao seu traballo, Santi tentaba mellorar a resposta de conexión do teclado de Lela e Manolo colocaba un farrapo portugués debaixo da bataka, para que non se movesen os elementos, mentres Sole e Lela loitaban contra os "elementos" da burocracia, falta de persoal artístico e un presupostos axustados ao céntimo.

Era venres pola tarde no auditorio de Quintela e o concerto estaba a piques de comezar. O escenario era minimalista, sendo o vibráfono o elemento de maior tamaño, non había batería pero si teclado MIDI e o equipo de música electrónica. A última hora as artistas aproveitaron algunhas das macetas de flores do patio pra darlle un aire máis doméstico ao concerto. Cloe convenceu con bastante traballo ao concelleiro pra que lles deixase manipular a elas a cabina técnica, contaban co experto Santiago Entenza, ben coñecido no concello por ser o encargado de xestionar os estudos pra implantación da primeira antena local 5G. O concelleiro aceptou coa condición de que Santi se comprometese por escrito a deixar todo en perfecto estado despois da función e tamén porque ao mellor lle podía corrixir certos parámetros de son mentres lles daba luces ás artistas. Así, de paso aforraban o gasto de chamar a un especialista para tales axustes.

O público non ocupaba nin un terzo da capacidade da sala. Había representación do mundo da pandeireta, varias mulleres de diversos colectivos locais, familiares das mozas, entre os que destacaban Manuel da Folla e o glamoroso Jagger, que non quería perder este primeiro concerto da prima. Xente nova había pouca, exceptuando amizades ou xente da comparsa "Talentos da mediocridade", que tampouco querían perder o evento das compañeiras Lela e Sole. E de regalo as dúas de sempre, Matilde e Clotilde (As Maclot), que nunca perdían nada do que houbese no auditorio porque lles quedaba ao lado da casa.

No camerino respirábase nerviosismo, coma se fosen interpretar a "Sinfonía Fantástica Opus 14 de Berlioz" ante un auditorio tremendamente crítico e desapiadado. Cloe, a mais formada e preparada, pero ao mesmo tempo a mais insegura, comentou.

- Catro gatos, dous raposos vellos e as Maclot que non perden unha. Que pode saír mal?

- Seica é a primeira vez que actuamos en público? Arre carallo, habemos saír vivas desta. (Lela)

- Teño que recordar que con concordia, retranca e bo facer non hai nada que temer? Dixo Sole, e a continuación pronunciou o ritual do artista enfrontado á realidade

escénica - Concordia, retanca, bo facer e... moita MERDA. - Moita merda - Moita merda- A por todas, Señoras.

E chegou o momento, o gran momento da actuación, Lela fixo unha breve presentación do proxecto "Alalá das Trapalleiras", dispostas a experimentar mais aló da tradición pura e dura.

"Desamores e concordia" gustou, pero sen estridencia, "A herba que vas pañare" tivo igual resposta. E así peza a peza ata que chegou a primeira sorpresa da tarde, a "Danza húngara nº 5 de Brahms", onde Sole tocou ao vibráfono, lela ao teclado e Cloe á pandeireta aberta, e o público amosouse entusiasta e sorprendido pola calidade musical de grupo, non é que os grupos tradicionais non o fixeran ben, nin que elas non fosen expresivas coas cantigas da terra, o que pasaba era que non había costume de oír nun mesmo repertorio tanta diferenza de estilos. En xeral o público levou boa impresión do concerto.

Cando terminaron se puxeron a recoller e Cloe non parecía moi convencida.

- Non sei, pareceu unha resposta fría a do público, aplaudiron pero non percibín esa calor.

- Non estivo mal muller, eu o percibín doutra maneira, vin atención e ata sorrisos, había xente entusiasmada, ti que dis Lela?

- Penso que o fixemos ben e gustou, aínda que temos que traballar mais nos temas novos e facer que medre o repertorio, así haberá mais posibilidades de variar segundo a percepción do público.

Unha muller das que quedaban aínda polo patio entrou na sala de concertos a falar con elas.

- Son a presidenta da asociación "Remoedoura", viña a preguntarvos se estariades dispostas a facer unha actuación pra os veciños de Verducedo no centro cultural do barrio. Gustounos o que facedes, e vos felicito porque nos provocou emoción, de verdade.

- Grazas pola felicitación, o teu nome era? - Celia Magariños, podedes pensalo con calma e me chamades a este número co que decidades, tomade a tarxeta, agora vos deixo que tendes moito que recoller. Felicidades outra vez mozas, de verdade que estivestes fantásticas.

Cando saíu Celia pola porta, Cloe falou do que estaba a pensar.

- Pero de verdade que nunca imos tocar nun local decente? Imos andar toda a vida polos centros culturais, tabernas e furanchos? Tanto traballo levantando o grupo para isto?

- Subestimas moito o que se fai neses sitios Cloe, sobre todo nos furanchos, onde se dan verdadeiras sesións de Jazz enxebre, co que trae cada un da casa, sen formalismos, sen medo a cantar ben nin mal, vivindo o que se sente e sentindo o que se vive, pero ti debes ir pouco ou nada de furanchos, así que a facerlle mofa sempre hai tempo, verdade? - Dixo Lela en ton serio.

- Deberíamos ir mais polos barrios e compartir o que facemos, así imos collendo táboas e de paso avaliamos o que o público valora mais do noso repertorio. Pisar os grandes escenarios axuda a facer carreira, pero tocar no medio da xente axuda a vivir a tradición. (Sole)
- Iremos a ese centro cultural pero despois habemos discutir as liñas de traballo moi ben discutidas na casa, estamos a punto de crear unha empresa con todo o que implica de papeleo, gastos e xestión, polo que cumpre facer as cousas con precisión e sentido práctico. E niso, señoras, temos que estar moi de acordo. (Cloe)

Días despois Santi estaba a falar con Martiño Lopez no seu despacho, o rapaz estaba a experimentar algo de nostalxia ao ver as ovellas pastar polas zonas verdes do Campus a través da cristaleira.

- Señor Entenza, que ledicia velo por aquí de novo, que tal che vai na carreira profesional?
- Non me queixo, andamos co da implementación paulatina do 5G na zona, tan paulatina que vai chegar o 6G antes que teñamos postas as dúas primeiras antenas, pero cando menos podo comer tódolos días. E que tal polo "Montus", Algunha novidade tecnolóxica?
- Nada, mais do mesmo, prototipos de empresas pra probar, as liortas de sempre no claustro de profesores, a "xenerosidade" do reitor e pouco mais, bueno, si, hai unha novidade, agora, ademais de ovellas tamén pastan cabras na herba.
- Non cabe dúbida de que o CUVI progresa na inclusión da xuventude. - Dixo Santi con retranca.
- E que te trae por aquí, seguro que non ves por probar ese café de máquina tan sublime. Algo no que che poida axudar?
- Verá, unha persoa achegada ten afección a experimentar no eido musical e quería regalarlle un Theremin de última xeración. Sei que vostede é bo elixindo compoñentes electrónicos únicos, para que o proxecto teña a calidade ou supere os mellores theremins comerciais.
- Vaia, vaia, vaia, así que esa persoa "achegada" significa moito pra ti, ou non estarías falando comigo agora.
- Digamos que si, que hai bastante feeling.
- Imos entón co suposto práctico.

Baudios e estabilidade do sinal. Se queremos algo que podamos calificar de sublime necesitaremos unha modulación de frecuencia impecable.

Materiales experimentais: Utilizar polímeros condutores en vez de antenas tradicionais? E se o apantallamento se basea en nanotecnoloxía para mellorar a resposta sonora?

Integración con interfaces modernas - Explora os protocolos MIDI para que o theremin poida conectarse a sintetizadores e software de produción en tempo real.

A esencia do theremin : O theremin é a arte do control da ausencia de contacto. Se queres que este invento sexa un legado, asegúrate de que non perde esa alma.

- O que me di profesor é que me vai resultar imposible acceder a eses materiais tan novedosos, eu quería algo bo pero posible, non se podería experimentar con transistores de válvula de baleiro?

- Agora que o dis, si, é posible, os transistores de válvula están outra vez de moda e non hai cousa coma eles pra obter a mellor calidade de son, talvez poida ser unha boa elección, ademais dos compoñentes electrónicos de vangarda, claro. Quen che pode asesorar de verdade é Lola Barreiro, que casualmente acaba de chegar de Edimburgo de dar unha conferencia, ela é toda unha especialista en son de alta fidelidade. - López colleu o teléfono, marcou un número interno e fixo unha chamada.

- Lola, que tal chegaches? - Pola expresión de López tal parecera que lle acababan de botar un can. - Teño aquí a un antigo alumno de telecos que está interesado nun proxecto experimental con transistores de válvulas, poderías falar con el uns minutos?- Outra vez o mestre puxo cara de circunstancias. - Grazas Lola, che debo dous cafés.

- Porta 7, Lola Barreiro, procura respectar os seus tempos ou non respondo do que poida pasar. Estou contento de verte por aquí de novo e que sigas a ser ese alumno inqueda que foches sempre. Estaremos en contacto.

Santi quixo ser amable coa profesora Barreiro. - Que tal a súa viaxe a Edimburgo?

- A viaxe pra alá ben, pero a volta foi estresante, non sei que problema cunha cegoña na pista de aterraxe que atrasou dúas horas o meu avión, non tiven tempo nin de pasar pola casa a cambiar os zapatos, tanto desprazamento un día vaime matar. A ver, que proxecto e ese das válvulas?

Santi explicoulle o proxecto a Barreiro e para a súa sorpresa no laboratorio da mestra había compoñentes testados que podían ir ben para o theremin, con un gasto mínimo de cartos. Barreiro deu instrucións do que o rapaz tiña que preparar, incluíndo o deseño da carcasa en Solidworks para unha futura impresión 3D.

Nunha tarde de xoves estaban as mozas actuando no centro cultural de Berducedo, había público e o público parecía entregado. Entre as asistentes estaban Rosa e Carmucha con cara de moita atención. Dorinda, queixada de catarreira quedou na casa pese a que quería asistir ao concerto, pero deu instrucións á neta pra que llo retransmitise polo móbil. Lela durante unha das súas alocucións, desexou que Dorinda se recuperase pronto.

Cando levaban mais de media actuación feita pediron a Rosa e Carmucha que pasaran polo escenario a tocar con elas. Cantaron pezas das que tiñan ensaiadas mozas e vellas e gustaron de verdade aos asistentes. Mentres actuaban empezou a chegar mais xente, eran compoñentes do grupo "Remoedoura" que esperaban a que o local estivese

dispoñible para os seus ensaios habituais. Lela e Sole non puideron reprimir a sensación de inseguridade ao ver entre o público ao mestre gaiteiro e director artístico da asociación, o señor Xavier Blanco, que acababa de chegar coa súa gaita no estoxo. Carmucha que sempre estaba en todo chiscou un ollo a Xavier e Xavier entendeu a xogada, montou a gaita e acompañou espontaneamente a "Alalá das Trapalleiras", elas colleron confianza e seguiron coa actuación. Pouco despois o mestre gaiteiro fixo indicacións ás pandereteiras de "Remoedoirá" e elas tamén sacaron as pandeiretas pra acompañar. Sole, que sabía aproveitar ben os recursos deulle volta ao ordenador para que todas e todos puideran seguir as letras das cancións, e finalmente entrou a sección do resto da percusión do grupo, facendo un improvisado serán. Faltaba o resto do público que tamén se puxo a cantar, animados polo mestre Blanco e a teatralidade desbordante de Carmucha. Animadas as bailarinas da agrupación polo ambiente contaxioso, tamén exhibiron a súa arte.

Coma as peticións de seguir actuando eran unánimes a Cloe non lle quedou mais remedio que cantar o seu divertimento pra tres pandeiretas e orquestra virtual, os asistentes gozaron da canción entre cantos e risas.

Ai lala, lala, lalalooo, ai lala, lala, la Lelaaaa,

Ai lala, lala, lalalooo, ai lala, lala, la Lelaaaa,

Ai lala, lala, la Cloe, ai lala, lala, la Cloeee,

Ai lala, lala, la Sole, ai lala, lala, la Soleeee.

Púxenme a rabuñar gatos, púxenme a rillar nos loboos,

Púxenme a rabuñar gatos, púxenme a rillar aos loboos,

Non fagades caso aos contos, que non comemos aos mozoos,

Non fagades caso ós contos, que non comemos aos mozoos.

Finalmente o concerto deu por rematado e as mozas, impresionadas, fixeron algúns comentarios mentres recollían o material.

- Valeu a pena ou non valeu a pena esta actuación nun local humilde? - Pregunto Lela a Cloe.

- Vaia se valeu a pena, o gaiteiro é boísimo, aínda que non o coñezo.

- Pois ten entrada propia na Wikipedia e un historial fora de serie, gaiteiro, artesán dos instrumentos pobres e intérprete moi recoñecido dentro e fora das nosas fronteiras.

Xavier arrimou un momento a falar con elas.

- Moitas felicidades polo que acabades de facer, humor, mestría, talento e un grande futuro por diante, sen perder ademais a esencia da terra. O mellor que puidestes facer foi confiar na sabedoría das Carmuchas. Pra min son o faro que guía a recuperación das tradicións enxebres, coidádeas que son das poucas que nos quedan.

- Moitas grazas mestre Blanco, son palabras que nos han de axudar e motivar.

- Chamádeme Xavier, coma todo o mundo. Agora quixera pedir permiso a Cloe para incorporar esa peza do divertimento no meu repertorio en "O Comboio novo", de seguro que os compañeiros a acollen con ilusión.

- Por suposto Xavier, sabes que podes contar co noso material cando precisas algo, estaremos encantadas. Tamén nos faremos algo con "Montealegre" Gazas polas palabras que nos brindas.

- Encantado de que "Montealegre" forme parte do voso programa. Outra cousa, a xeito de consello direi: Cando vos veñan con contos de que a vosa música non é tradicional, ou de que estades desvirtuando a música popular, non lle fagades caso, a tradición non é algo estático no tempo, respira, cambia e se adapta. Se cambiades o xeito de interpretar, que sexa porque vos o decidistes. E agora se me desculpades imos preparar o noso ensaio que logo habemos ter actuacións.

Xa de costas ás mozas Xavier ergueu a man e deu un consello mais.

- Ah, e non lle deades viño a Carmucha despois das 12 da noite, nunca se sabe no que se pode converter.

Cloe arrimou a boca á orella de Lela.

- Prometo non volver a rir de ningún escenario por modesto que sexa. Hoxe aprendemos unha grande e sentida lección de humildade.

- Estou de acordo, estes locais son verdadeiras universidades.

Ao mesmo tempo Santi seguía a conspirar coa universidade de Vigo pra facer o theremin dos soños de Cloe, soños que nin sequera Cloe sabía. Ao final conseguiu involucrar no proxecto a un antigo compañeiro de carreira, Serafín Maquieira, "o friki das antenas", como técnico de montaxe e calibración, durante unha semana a actividade no correo foi frenética.

Asunto: Baudios e estabilidade - A ver se realmente sabes o que fas.

Lola Barreiro: Santi, rapaz, teño aquí as túas especificacións. Pouco atrevidas para alguén que di que quere revolucionar un theremin, non cres? A ver, explícame ben: que pensas facer co sistema de compensación de latencia? Porque se queres modulación perfecta, máis che vale ter algo sólido e non un "a ver se funciona".

Santi: Profesora, a clave está na sincronización con osciladores de referencia externa, combinando transistores de lámpada para un son máis cálido. Sei que o dixital é preciso, pero quero que conserve alma.

Lola Barreiro: Alma... Outra vez coas sensacións. Se isto sae mal, será unha ferralla cara con pretensións. Traballa nos budios, porque se non dominas iso, o theremin convértese nun detector de ruído con glamour, mais que en algo funcional pra un concerto.

Asunto: Mentor, preciso axuda antes de meterme nunha estercallada.

Santi: Mestre, acabo de saír dunha sesión con Barreiro e estou metido no medio dunha batalla técnica sobre modulación e transistores de lámpada. O problema é que, canto máis afondo, máis me decato de que isto pode ser tan revolucionario como arriscado.

Martiño López: Primeiro: se Barreiro non che botou os dentes, significa que o proxecto aínda ten futuro. Segundo: Dime como vas compensar as posibles desviacións de frecuencia. Non constrúas só por elegancia técnica, constrúe por eficiencia.

Santi: O obxectivo é optimizar a compensación con circuítos híbridos. Se consigo un equilibrio entre o analóxico e o dixital, pode ser o theremin que rompa todas as normas.

Martiño López: Entón, asegúrate de que estas normas que vas romper sexan sempre as correctas.

Asunto: Martiño, dime por que me metín nesta desfeita.

Lola Barreiro: López, explícame por que aceptamos traballar con este rapaz antes de que todo estoupe coma un foguete. Non sei se me está intentando convencer ou se simplemente lle gusta meter transistores de lámpada en todo. Está empeñado en estabilizar budios cun equilibrio analóxico-dixital, e sinceramente, non sei se é xenialidade ou tolemia.

Martiño López: Porque nos gustan os retos imposibles, Lola. Se non fose así, seguiríamos dando clase sobre circuítos simples e non cambiando paradigmas. Santi pode saír cun desastre técnico, ou cun theremin que cambie o concepto do instrumento.

Lola Barreiro: Ben, se sae ben, queda na historia. Se sae mal, quero que saibas que ti pagas o café na próxima reunión.

Asunto: Antenas e interferencias - Este proxecto ten que rachar co bacallau.

Serafín: Santi, amigo, estou revisando os datos da antena e vexo que queres un sistema de captación libre de ruídos parasitos. Se realmente buscas que isto sexa preciso, vai ter que ter unha calibración que roza o enfermizo. Estás preparado para afinar cada detalle?

Santi: Serafín, se hai que pasar noites enteiras comprobando cada oscilación, faise. Quero que o theremin responda sen desviacións bruscas, pero mantendo ese aire orgánico que ten o instrumento orixinal.

Serafín: Entón, prepara cálculos exhaustivos, porque este trebello debe ter unha estrutura de antena que non se vexa afectada por variación de temperaturas, humidade ou carga estática. Se o vas facer ben, faino con precisión absoluta.

Novas contribucións

Manolo chegou ao local unha hora antes do ensaio das mozas, coa guitarra para practicar con Cloe os fundamentos da harmonización jazzística. Fixera bos progresos durante as semanas anteriores. Sobre el comentara Lela unha vez:

"Sabemos que é un mentireiro de libro, pero a pesar de tentar ocultar a súa formación musical media, ou parecer un que pasaba por alí e confundía unha corchea cun tapón do viño, coma músico é mediocre, tirando a bo".

Traía a Cloe sorprendida pola facilidade coa que asimilaba acordes novos, de como dominaba a teoría das escalas, pero sen chegar a lograr unha técnica nas mans pra desenrolos mais complexos. En mais dunha ocasión Lela lle recordaba que tiña bo manexo na man esquerda pra os acordes e man dereita torpe pra acompañar. Sempre rexeitou traballar a soltura nas mans, o único que lle interesaba era harmonizar con xeito e algo de elegancia. Debido a esa teimosía de non guiarse pola sobriña, Manolo tiña que descansar a dor de cando en vez, pero tampouco había moito problema porque así achicaba un clarete coa dereita mentres relaxaba a man esquerda.

E nestas entrou Carmucha pola porta, saudou ó mestre e foi falar con Cloe.

- Mira o que atopei moza - E amosou un papel con evidentes signos do paso dos anos.
- É a letra dunha canción a medio facer, non sei sequera se a chegamos a cantar nalgún ensaio da etapa final das "Trapalleiras", pero por algún motivo non se completou. - Cloe leu o contido da letra e botou unha gargallada.
- De onde sacaches esta xoia Carmucha?
- Dunha caixa de cartón que teño no faiado, de onde ía ser?
- Non muller, que de onde sae, a escribiches ti?

- Daquela escribiamos moito ou inventabamos de orella, nena, como facedes vos agora.
- Isto é ouro puro, temos que completala pra cantar nos. Definitivamente é o éxito que estábamos agardando pra conquistar o corazón do respectable público, felicidades Carmucha por ter escrito esta xenialidade cando eras moza. Seica daquela tamén che había estes conflitos de parella?

- Ai, daquela os mozos eran tan ghalopíns coma os de aghora, ou mais. Os séculos evolucionan coma as marés filliña, van e veñen sen que os poidas deter, pero as malas artes, coma os malos costumes, permanecen con poucos cambios.

Cloe quedou a reflexionar un momento sobre as palabras sabias da vella. Ela tamén tiña que pasar pola incerteza constante de ter a Fran de xiras no estranxeiro, pasaba semanas fora, nunha orquestra onde había bastantes mulleres xoves e sobradamente preparadas (pra levantar mozos). Sacudiu os malos pensamentos e lle pediu a Carmucha que cantase a copla. Manuel da Folla cambiou o vaso de clarete pola guitarra e acompañou ás dúas mulleres con aqueles acordes elegantes que estaba a aprender de Cloe.

"Dansas macabras"

Contoume un paxaro que andabas danzando, polo San Antón, como fai o gando.

Con outra rapaza que non era eu, ingrato, porcón, pelexo e borracho.

Aghora me dis que morres por min, non sei eu nin cando, raio lampantín.

E vaite coa outra e fuxe de min, dálle a ela esas flores do Pitiminí.

(Solo de pandeireta)

E cando veñas chorar á miña porta,

Ai, cando veñas direi, quédate fora,

Teño o penico do mexo enriba túa,

Por si me dis a capricho que a vida é dura.

Vaite pañar nas patacas, vaite pra a lúa,

Sal da vista dos meus ollos, flor da frescura.

Ai lalalelo, lalelo, ai lalala liiiiii,

Dalle a ela esas flores do Pitimini,

Dalle a ela esas flores do Pitimini.

- Tenra, encantadora e co feminismo a flor de pel. Un valse precioso para o lucimento do vibráfono, aínda que con presenza destacada da melancolía - sentenciou Cloe

- Manolo, podes completar ti as estrofas que faltan da copla? Co permiso da diva, claro. A cantiga merece gravada en pedra como parte da historia das trapallerías, vellas, mozas e as que están aínda por chegar.

- Vale, pero espera que consulto primeiro a axenda, non vaia ser - Dixo o langrán do vello, que no fondo estaba a desexar poder meter produción propia no repertorio das mozas, pero pola porta grande.

- Agora imos darlle outra volta pra percibir mellor o espírito de Carmucha.

- Oes ti, de espírito nada, que aínda me tedes que aturar moitos anos.

Lela e Sole chegaron puntuais ao ensaio do trío, quedaron fora a esperar que terminasen de cantar os de dentro pra non romper a maxia.

- Cloe, Carmucha e Manolo, tres voces inconfundibles, seguro que Carmucha rescatou algunha novidade do faiado - Probablemente, dixo Sole - Cando terminaron de cantar chegaron as compañeiras e aplaudiron, a canción soaba melosa, envolvente, nostálxica quizais, pero fermosa e co engadido, por primeira vez naquel local, dunha voz masculina.

Mentres isto acontecía, nunha sala de 20 metros cadrados, chea de lembranzas de outrora, cacharros vellos das facultades que xa quedaran obsoletos, o equipo traballaba arreo pra dar os últimos axustes ao primeiro prototipo do theremin proposto por Santi. Lola Barreiro estaba pendente do reloxo, en media hora daría unha clase á que non podía faltar. Martiño López, o mentor, pensaba na hora perdida de titorías se o proxecto "Cloemín" fallaba estrepitosamente, pero xa vira rebentar cousas peores dende os inicios da súa docencia. Serafín Maquieira, o friki das antenas, estaba a rillar nas unllas coa impaciencia e Santi experimentaba por momentos a sensación de que lles estaba a facer perder o tempo aos demais. A primeira en romper o silencio foi Lola.

- Non tiña Xerardo un local mais cutre que ofrecerche como laboratorio provisional?

- A base da darlle nos cotelos conseguín que nos deixara este, porque che xuro que podía ser peor cando me dixo. "López, ou colles o almacén de chatarra ou o pañol de limpeza, ti decides"

- Non, si a este home hai que promovelo a premio Nobel de economía, aínda me costa entender como pode haber buratos nos orzamentos con este figura na reitoría - Dixo Lola con retranca afiada.

- Ten que funcionar, ten que funcionar, non entendo nada, as soldaduras levan aleación de iridio, as lámpadas foron testadas coidadosamente, a fonte de alimentación está a punto, os receptores hápticos perfectamente calibrados... Se queixaba Serafín.

- Probaches a acender o interruptor da batería? - Dixo Santi despois de observar que o piloto LED estaba apagado.

- Claro home, claro, onde terei a miña cabeciña? - Acendeu o botón e o aparato cobrou vida.

Todos contiveron a respiración, o Cloemín emitíu un seseo nítido, Serafín acercou a man ás antenas e o trebello emitíu un son, a cabalo entre as brisas do Monte Galiñeiro e as naves industriais de Petelos, algo era algo.

- Funcionaaaa - Dixo o antenista.

- Non botemos foguetes por agora, non sabemos a resposta do instrumento nin ten ese son que esperábamos que tivera - Dixo prudente López.

- Porque aínda quedan os axustes finos no osciloscopio. Mirade como fago maxia.

O antenista cruzou os dedos e volveu as mans cara a fora. Arrimou ao osciloscopio e fixo unha serie de correccións no sistema - Proba agora Santi - O rapaz pasou as mans polo aparello e o son foi harmónico, redondo e dunha beleza á altura dos mellores theremins do mercado. A primeira parte do proxecto estaba a ser un éxito. Lola, coas chaves xa na man e pechando o bolso, foi clara na súa primeira impresión.

- Isto non é mais ca unha proba de concepto, se queremos saber o que o "Cloemín" pode aportar algo á arte, é preciso que se fagan probas exhaustivas por un músico profesional, mellor se xa ten antecedentes en probar prototipos. E agora lisco que chego tarde - Barreiro fuxiu lixeira a esa clase que non podía agardar mais por ela. López tamén se desculpou e partiu para o seu despacho. Santi e Serafín, compañeiros de fatigas pasadas e moitas celebracións nas romarías de San Teleco quedaron a soas.

- Penso que teño o candidato ideal, un curmán segundo de Cloe que nos ten asombrados cos instrumentos imposibles que fabrica, un tipo do mundo do bravú que non rexeitará unha boa oportunidade, pero como anda a preparar os concertos do verán, vai ser complicado que poida ou queira dedicar moitas horas a axudarnos coas probas.

- O teu primo político segundo toca a guitarra?

- Por suposto, dende adolescente, ata hai xente que lle atribúe cousas coma durmir coa guitarra na cama. É un verdadeiro apaixonado polas eléctricas, el mesmo fai algunhas e funcionan, se pode dicir que é o último mohicano da era analóxica.

- Teño algo que lle pode interesar, o ano pasado andivemos a experimentar con pastillas inhalámblicas para guitarra eléctrica, pero os chips que levan incorporados son tan potentes que podes convertilos en efectos de distrorsión de xeito case que infinito, ou ben traducido, o músico podería aforrar moita pasta en pedais de distrorsión. Queres ofrecerlle un par delas a cambio de que dedique tempo e interese no Cloemín?

- Son a motivación perfecta para o Jagger, non podías suxerir outro xeito mellor de convencelo. Pero xurde unha dúbida legal, a de saber se non nos meteremos en problemas por dereitos de patente empresarial ou do ámbito académico.

- Nin de coña Santi, nin de coña. Son prototipos dunha startupp do Porriño, que nos pediu colaboración e asesoramento técnico pra o seu desenrolo, na práctica a empresa morreu en novembro do ano pasado, pechou, deixando as patentes en suspensión, polo tanto estamos ante un "free hardware" do limbo legal. O que non quita que, o produto é fora de serie, cumpre coas especificacións, leva chips fotónicos, desenrolados en colaboración con universidades europeas e asiáticas e que temos por aquí unha caixa deles.

Días despois Santi e Jagger estaban a tomar unhas birras na "Faneca brava"

- Oes, Pepe, ouviches falar das pastillas inhalámblicas con ata 2000 pistas de distorsión? O Jagger levantou unha cella e despois a outra.

- Estiven lendo o ano pasado na revista "Tralla roquera" sobre algo experimental no CUVI, a nivel de laboratorio, sería a rehostia tocar con iso a dez metros do palco e sentir toda a forza sen perda de sinal, pero nin de coña, iso non chega ata dentro duns anos e prepara 500 pavos pra cada unha, polo menos - Despois deulle un grolo á cervexa mentres Santi seguía a falar do tema.

- Pois ao mellor non custan 500 pelouros, posiblemente a cifra sexa mais do dobre, levan incorporados uns chips de última xeración, desenrolados na unviersidade de Tinguan en China, "DragonTone" 2500 pero de moi alta calidade, que aínda non han chegar ao mercado ata dentro de dous anos, como mínimo.

- E ti como sabes de todo iso?

- Porque teño amigos da carreira que quedaron no campus a investigar, casualmente coñezo a un estudante de doutorado que traballa nese proxecto.

- Xa, e eu coñezo a un home en Domaio, que asenta as navallas na punta do caraio, con iso non me dis nada.

Santi sacou do peto dúas pastillas para guitarra, envoltas nunha bolsa de plástico con peche - Non son expectativas Pepe, son realidades, mira, observa, toca e apalpa, afínaa co dente se queres.

- Cantas pistas dixeches que tiñan?

- Unhas dúas mil cincocentas pra versión punto tres e cincomil seiscentas pra a punto cinco - Os ollos do Jagger eran todo un espectáculo, agora sabía que Santi non lle estaba a contar unha trola, o brillo dos modelos era moi peculiar, probablemente dalgún baño metálico de alta pureza, que como sospeitaba, servían pra engadir alcance inhalámbrico á guitarra, o peso era insignificante para o que el estaba acostumado ter na man.

- Isto é unha pasada épica que non me podo permitir, pero polo menos sei que a universidade traballa en cousas que molan.

- En realidade si que o podes permitir, a cambio dun pequeno favor, claro, se me axudas con outro proxecto poderás levar unha agora no peto, que me dis?

- Que son todo orellas, penso que non ha de haber fallo.

- Pero si me prometes gardar segredo, os experimentos teñen unha cláusula de confidencialidade que hai que respectar ao máximo.

O da cláusula era un conto de Santi pra que Cloe non soubese nada. Pepe, por puro interese profesional, aceptou o reto de gardar segredo e escoitar con atención a proposta do seu compañeiro de mesa.

De noite, Larucha abriu a porta do cuarto dos xoguetes do seu marido.

- Pepe, que son as once e a xente quer durmir, pon os auriculares.

- Vale cariño, ollo ao parche, que descanses.

O Jagger colocou os inalámbricos nas orellas e seguiu a traballar no Cloemín, tratando de domar á besta ao tempo que lle caían os ollos pola "DragonTone 2500", que tiña xa instalada na Stratocaster de probas. Xa andivera a fedellar nela uns minutos durante a tarde e sabía que tiña nas mans algo único, que ningún outro mestre do bravú podería nin soñar ata dentro duns anos, e pagando unha pasta por ela. Agora tería que aplicarse de duro ao encargo de Santi, había moitos intereses en xogo, se facía falta lle roubaría horas ao sono.

Á semana seguinte, mesma hora, mesma mesa na "Faneca brava", mesma marca de cervexa e mesmos técnicos reunidos.

- A ver, cóntame, que tal as probas.

- Sen mamoneos, che ofrezco douscentos pavos por el - Santi botou a rir.

- Xa levamos invertidos máis de 2000 e aínda está na fase de prototipo - O Jagger con retranca dixo.

- Se colaba, colaba. Veña imos co informe.

- Unha pasada neno, ao principio complicada de domar, é tan sensible que cando botei un espirro ata saíron ecos modulados - Santi apuntou no móbil o primeiro comentario. **"Alta sensibilidade ao ruído ambiental, facer axustes nos parámetros de impedancia media"**. O músico seguiu co informe.

- Finura, é o primeiro que se me ocorre - Xuntou os dedos índice e polgar e dixo parafraseando a outro músico local - "Cousiña limpiña".

Santi tomou a segunda nota de gravación. **"Alta fidelidade de son, os transistores de lámpada responden como estaba previsto"** - Jagger seguiu coa descrición.

- Modular o volume é coma un xogo erótico, potente e pracenteiro, sen perder a paixón, pero agardando o puro momento do clímax.

Nota 3 "Alta sensibilidade da antena háptica de modulación do volume, felicitar a Serafín"

- Tamén notei algo raro, parece que o instrumento "pensa" e "aprende", non responde o mesmo con cansazo que pola mañá coa fresca, é estraño pero é coma se se adaptase ao pavo que o toca, respectando ao mesmo os estados de ánimo. Conste que esta sensación comencei a notarlla no último día das probas.

Nota 4: "O sistema de adaptación sináptica avanzada parece conectar co estado de ánimo do intérprete, o que supón unha mellora inesperada das funcionalidades do chip "HDL-274" proposto por Barreiro, pero tendo en conta que so aparece cando a aprendizaxe e dominio do dispositivo acadan un nivel medio"

- Que pensas facer agora con el Santi?

- Pois o que hai que facer, mandar primeiro o informe técnico e preparar a segunda fase que consiste en corrixir erros e preparar unha presentación bonita. Cando esta listo llo regalarei a Cloe polo noso terceiro aniversario como parella.

Acordaron que o Cloemín quedaría na casa do Jagger unha semana mais para asegurar que non daba problemas na interacción humano-máquina, Santi foi preparar o informe e Jagger recibiu o resto do pago, a pastilla "DragonTone 5000" prometida e a posibilidade de meter o Cloemín no ensaio da súa banda de rock por un tempo breve, pra o que el quería bastaba, probar a tocar esa composición dos primeiros tempos, a "Balada Thelúrica" que durante anos estivera gardada por non topar o contexto adecuado pra metela no repertorio.

Asunto: Informe de éxito - Probas de son do Cloemín.

Estimado equipo de coordinación académica:

Coa presente, quero informavos que o experimento realizado coa unidade de theremin avanzado, o Cloemín, resultou nun éxito rotundo. O dispositivo foi sometido a probas exhaustivas nas mans dun músico profesional, que é ao mesmo tempo construtor de aparellos imposibles. Os resultados confirmaron a súa estabilidade sonora, precisión na modulación de frecuencia e integración fluída cos transistores de lámpada. O profesional tamén experimentou a sensación de que o instrumento "pensa" e "aprende" o cal me resulta peculiar, tendo en conta de que non recibimos información previa ao respecto sobre as funcionalidades completas do chip "HDL-274"

Quedo á vosa disposición para compartir detalles adicionais e explorar futuras aplicacións deste desenvolvemento.

Atentamente, Santiago Entenza

Para as mozas foron semanas esgotadoras, de moitos concertos en centros veciñais, clubs de xubilados, na asociación de mulleres ou como invitadas especiais en furanchos tan prestixiosos coma o da Xerminia. Acababa de nacer un novo fenómeno cultural en Moaña, "Alalá das Trapalleiras" era toda unha novidade nos ruxeruxes locais. Agora as invitacións a tocar nos seráns chegaban do estranxeiro, Cela, Ardán, Hío ou Donón eran parte das moitas propostas que tiñan enriba da mesa, da mesa da cociña.

- Temos que ir pensando en salas de maior prestixio, non é que sexa por rexeitar ningunha destas grandes oportunidades que se nos presentan, que xa vemos que son probas de lume inesperadas, podemos aspirar tamén a un público mais selectivo, que non nos vai faltar un cacho por iso.

- Tes razón Cloe, e non só porque a nosa proposta é ampla e variada, é que tamén fan falta os cartos, a xira local apenas aporta nada con que gañarse a vida - Dixo Lela con razón.

- Por unha vez vexo que estades de acordo, é madurez ou hai algo que non acado a entender? - Preguntou Sole coas cellas erguidas.

- É por pura necesidade e sentido común Sole, a arte non se guisa na tixola nin se pode botar na ensalada pra darlle sustancia. Podes mover eses fíos dos que falabas Cloe?

- Podo.

- Pois leña - Dixo Lela mentres apuraba o resto da menta que estaba a tomar.

No local bravú Jagger estaba a presentar o Cloemín á banda, coa pretensión de interpretar aquela balada que soamente fora tocada un par de veces pola primeira formación na que militou, "Morapio Orgasmus Plaff"

- Ghoder meu, e chegas cincocentos anos despois co tema? Mira que che dixeran veces que a thelúrica era un temaso, que a podíamos tocar cando nos saíra de dentro, que sobraaba técnica e que lle tiñamos ganas - Protestou Leni.

- Técnica habería, pero faltaba o feeling, e sen feeling "Balada thelúrica" non tiña nin presente nin futuro, estragar un tema así non era asunto de piedade.

- Ti e as túas merdas, Pepe, ese tema sabémolo todos de memoria, hai que darlle uns arranxos pra situala no século XXI e ves cun tareco que se inventou en Rusia fai cento cinco anos? non, se imos bos de carallo contigo - Opinou Loxio.

Tareco listo, ñores, cando queirades.

"Balada thelúrica" by Jagger

(Adaggio)

Cando fun esta mañá, a botarlle comida ao can,

Miroume cos ollos profundos, de quen sofre sen razón.

Que che pasa meu amigo?, non tes moza e andas mal?

"Teño ganas de rascarme, teño ganas de chorar.

Teño ganas de largarme e non vir aquí xamais,

Quero carne, quero mimos, quero que me des a man,

Agora non teño fame, deixa xa de molestar"

Aquí o Metrallas meteu un subidón de punteo de guitarra que fixo tremer a sala, poucas notas, pero expresivas, fortes e sentidas coma a vida do pobre can.

Edgar estivo un rato escoitando sen tocar pra tomarlle o pulso a aquel tema. Lembrou a última clase con Sole onde ela lle preguntou que tal na banda.

- "Que, estas a aprender algo con eles?

- Non sei se aprendo ou se desaprendo, é totalmente diferente a todo o que estudei aquí na escola. Supoño que algunha vez, por pura casualidade chegaron a dominar mais de dez acordes diferentes e se autoproclamaron uns xenios da guitarra. E tampouco é que se maten a facer escalas nin arpexos, iso, segundo eles, está sobrevalorado.

Sole, que xa viña de pasar as de San Quintín coas novas trapalleiras sabía que non había música simple en ningures.

- Non che vou negar que esa xente non é de academias, pero ten en conta que as melodías mais sinxelas sempre serán as mais complicadas de interpretar, ás veces o pouco é moito e o moito sobra cando abafa"

Cando empezou a tocar o baixo decidiu facer notas longas, poucas pero ben integradas, respectando sobre todo os silencios ou restando algunha nota de cando en vez. As notas do Cloemín enchían a sala como o fan as néboas perpetuas, a voz do solista seguía soando con melancolía, Leni cantaba ben. O tema foi collendo folgos e os músicos tamén.

(Allegro ma non troppo)

Vente comigo, imos dar unha volta, canciño.

Contarémonos como nos vai e se cadra falamos da paz.

Que o mundo está fodido, non o dubides, colega,

Máis nos estamos aquí, resistindo, ladrando,

Falando coma irmáns, do sono de Breogán.

(Presto vivace)

Para a parte final, a da tralla de verdade, Jagger deixou o Cloemín e colleu a guitarra, Edgar meteu quinta co baixo e Loxio pasou a facer a segunda voz do riff. Leni puxo mais enerxía, as baquetas estaban a punto de escachar, pero eran anos esperando pra tratar a Thelúrica con ese nivel de respecto. Edgar daba saltos, parecía unha estrela do rock.

Contos de raposos vellos

As clases de harmonización jazzística chegaron ao seu fin, Manolo interpretou "Os putos cartos" con arranxos que el podía manexar comodamente.

Am9

Soño dia e noite co diñeiro,

E7(b9)

Coas pesetas verdadeiras,

Am6

Coas divisas estranxeiras.

A7(#5)

Soño cos patacos ben fermosos,

Dm9

os duros agarimosos,

Am7

que hai gardados nas carteiras.

Am9

Teño un negocio ben montado,

E7(#9)

onde a xente vai deixando,

Am7

unha parte dos seus cartos.

A7(#5)

Subo cando me da a gana os prezos,

Dm11

porque teño moito morro pra estafar con ghoderello.

Am9

Gardo, con esmero e paixón,

E7(b9)

o que pouco a pouco roubo,

Am7

rebaixando a calidade dos produtos en cuestión.

Cando acabou ergueu da cadeira e fixo unha reverencia, as mozas aplaudiron e a gata moveu un pe en sinal de aprobación.

- Miras como non era pra tanto? - Dixo Lela orgullosa

- O teu tío é un máquina, entende so o que lle da a gana a el, pero vai coma un tiro cos acordes - Dixo Cloe que foi durante un par de meses a mentora teórica de Manolo.

- Poderías facer algún concerto con nos, estás á altura - Dixo Sole entusiasmada.

- A min nin me amentedes, coma músico estou retirado, non vaia ser que se metan coa miña pensión. Así que, oficialmente, NON EXISTO.

- Claro que existes, home, tes música pra dar e tomar - Dixo Cloe.

- Pra tomar ben tomado, será - Protestou o vello.

- Que si tío, que sempre quixen respectar ese perfil baixo que queres manter baixe quen baixe, a pedirche que amoses a túa arte en público - Manolo, molesto coa perspectiva que estaba a tomar a conversa inventou unha trapallada calquera.

- Ai, que tarde se me fai pra a consulta das sete menos cuarto.

- Pero ti non tiñas médico polas mañás? Vale, cambiamos de tema e non te metemos mais en dores vellas, cada un leva as súas como pode.

- Pois por iso, mellor deixar ir a quen vai alá.

- Agarda un pouco, quería preguntarche sobre algo que me chama moito a atención, a túa relación co Jagger ven de lonxe, non? - Manolo, que sabía que non ía saír de alí enteiro se non lles contestaba dixo.

- Dende o 81 que entrei pola porta pra dentro do ensaio de "Bidueira" coa maleta do clarinete por toda equipaxe e sen que ninguén me invitase. Pasoume como lle está pasando agora a Edgar, que nin eu estaba preparado para o rock nin eles pra a miña "escola clásica", pero por algunha escura divindade que intercedeu, acabamos facendo cousas moi tolas, coma colocar lápidas nos concertos.

- Carallo Manolo, iso si que é alta preformance. Pero conta algo da etapa de "Bidueira" como grupo de bervenias, o meu primo Pepe case que non conta nada desa época, dálle vergonza admitir que cantaba rancheiras?

- E moi ben que as cantaba, por certo, cando anunciaba "La ley del monte" dicía que era o himno do SEPRONA, para despois cantar coa mesma gana que cantaba un bravú mesto e sentido. Si, é certo, gozaba cantando rancheiras e tamén a "Credeence", nunha banda que o que mais inglés sabía era dicir "yes", pero direivos unha cousa, facer un concerto de rock daba mais perda que ganancia, así que a decisión foi tomada por todo o grupo coma unha maneira de gañarse a vida entre concertos. O nome do

grupo de festas era "Scape", así "Bidueira" quedaba á marxe da ecuación, ou polo menos á marxe dos circuítos do rock, ata que un día os mozos da comisión dos Milagres de Amil descubriron o dobre xogo. E de paso dicirvos que vos tampouco vivides á marxe diso, ata que definades o voso estilo sempre haberá liorta cultural, como nos pasouuuu a noooooos.

- Conta iso dos Milagres de Amil, que pasou, denunciáronvos por intrusismo?

- Peor ca iso, baixo ameaza de non saír vivos da festa, o grupo "Scape" ataviados con roupa cursi, tiveron que interpretar tres temas de "Bidueira" sen previo ensaio e vendo coma os mozos de Amil daban saltos coma se estivesen a asistir a un concerto de "Tekila".

- Pero iso é lírica pura Manolo, un concerto improvisado de alter egos, houbésemi gustado asistir, pero non nacera aínda. E cal foi o teu papel como saxofonista do grupo?

- Pois, o mesmo de sempre, baixar do escenario e desfrutar do concerto cos mozos e mozas da festa dos Milagres.

Pero esta vez o vello estaba cómodo lembrando aventuras e seguiu engaiolando ás mozas polo ben que contaba esas vivencias.

- A experiencia mais surrealista que vivimos foi en "San Mamede de Ferreiros" non tedes porque darlle credibilidade, pero aínda estamos vivas as oito persoas que traballamos aquel día na sesión vermut, sete músicos e un técnico - As mozas pra non interromper o relato fixeron indicacións coa man pra que seguira a contar o vello.

- Chegamos a tempo pra montar e probar o equipo, á hora sinalada tocamos os bailables de antes da misa. Despois baixamos do palco e fomos tomar un viño por alí cerca. O presidente da comisión de festas viu falar con nos á tabarna e fixo unha proposta un tanto absurda: "Poderíades tocar vos na procesión? Á última hora fallounos a fanfarria que tiñamos contratada"

- Mentira, nin estaba anunciada no cartel esa fanfarria. O teclista e o baixista puxeron cara de asombro, o Jagger nin se alterou, o outro guitarrista fixo unha moca de "por min ben" , o pipa que estaba detrás do presidente levou un dedo á sen, como indicando que se trataba dunha loucura. Pero o da bataka que normalmente levava a contratación lle dixo.

- Podes darnos uns minutos e falamos? - Por suposto, pero que sexan poucos porque a Santa Misa xa comezou fai un ratiño.

- Ti que opinas Manolo, podemos con isto?

- Bueno - Diexen eu - Podo poñerme ao clarinete e tocar de memoria algunhas marchas que xa toco tamén na banda de música, e temos aquí ao colega do saxo tenor tamén está na banda, algo habemos facer.

E fomos pra detrás da igrexa, onde había unhas lápidas no chan e faltaba sitio, pero ensaiamos alí algo improvisado para:

Un clarinete, un saxo tenor que se perdía se non tiña a partitura diante, unha caixa, un bombo, dous timbais, un xogo de pratos, ata o pipa participou da procesión despois de que a bataka quedou totalmente desmantelada, curiosamente ningún dos presentes quixemos perder aquela oportunidade inédita nas nosas carreiras.

Isto merece ir parar ás enciclopedias da música, miña nai, que estilo - Dixo Sole abraizada - Éxito rotundo, seguro.

- Tan seguro do éxito, eu non estaría, o único que parecía contento alí era o presidente da comisión, que ía detrás do San Mamede cun sorriso e a satisfacción de salvar o tema da "banda de música" sen gastar un patacón. Porque si as miradas dos cregos matasen seguro que hoxe non existiríamos, non sei se aquela mirada era das de botar as sete pragas ou de ridículo alleo, pode que as dúas cousas. E agora se me desculpades lisco, que teño o viño a arrefriar na taberna.

As rapazas non daban empezado o ensaio entre gargalladas e expresións de incredulidade, pero a historia tiña pinta de certa, algún día Cloe tería que preguntarlle ao primo sobre a veracidade das historias que acababa de contarlles Manuel da Folla.

Breve introspección no caos existencial de Cloe Villalobos

Santi abriu a porta do piso e entrou coma quen chega cun primeiro fillo da maternidade.

- Ola cari, muacs, muacs. Lembras que hoxe é o noso terceiro aniversario?

- Ahhh, si? con tanto lío nin me decatei, perdoa cariño. É certo, pero non che merquei nada. Son unha parva, xa o sei. Pero vexo que me traes algo nese paquete misterioso. É pra min?

- Claro que é pra ti, raíña do meu corasón. Abre e verás.

O regalo estaba coidadosamente empacutado, levaba unha etiqueta "Tres anos de felicidade" e ata un lazo de adorno. Pesaba ao redor dos dous kg. Cando foi desempacutado apareceu unha caixa de plástico pechada, no centro destacaba a palabra "Cloemín 2.0" e no lateral había un logo "CUVI Labs", pra rematar coas inscricións levaba na zona mais discreta unha rúbrica de Santi.

- É isto o que estou a pensar, un theremin electrónico?

- Absolutamente Cloe, pero non un theremin calquera, este é produto da experimentación ao mais alto nivel académico, ou case.

- Non lle vexo mandos nin bisagras, nin por onde abrir.
- Porque é aí onde está a maxia. Espera e verás - Santi deu unha orde de voz.
- Activar Cloemin - O instrumento acendeuse como por arte de maxia e amosou un "Ola Cloe, meu amor" na pantalla táctil. "Elixir modo de interpretación" e daba unha lista ampla de modos que ían dende o rock sinfónico ata a clásica contemporánea.
- Que, mola?
- É precioso, grazas cariño, grazas. Podo probalo?
- Claro que podes de ademais, debes, é todo teu. Se queres mais personalización usa a pantalla e pon a túa pegada dactilar, así ninguén poderá fozar nel sen o teu permiso.

A moza probou un chisco os modos de interpretación, estaba ben poder regular a velocidade da resposta do son e adecuala a cada estilo, era amplamente personalizable e tiña conexión wifi pra poder facer maiores axustes dende un dispositivo calquera que tiverse conexión. A rapaza estaba marabillada co xoguete novo, pero aínda así non puido reprimir unha pregunta molesta pra Santi?

- Isto o fixeches por celos con Manolo, verdade? Foi cando viches a "Ola cósmica" e non puideches reprimir unha arroutada de enxeñeiro ferido? - Santi, coa cara vermella polo rubor, recoñeceu en parte que si, que aquela obra mestra de pendello lle fixo reformular toda a súa filosofía en enxeñería de comunicacións e recoñeceu que:
- E tamén porque despois de moito tempo te vin contenta Cloe, estabas a rir e a ser feliz con aquela broma de interpretar a catro mans pra min - Cloe abrazou forte ao mozo, sabía que tiña toda a razón do mundo.
- Amosaches a "Ola Cósmica" na uni?
- Non, por que?

Porque os teus mestres e amigos deberían saber o que de verdade te motivou a facerme este regalo, así que cando teñas tempo, pasas polo ensaio e gravamos un vídeo en condicións pra que a vexan funcionando, paréceche ben?

- Fun egoísta, o recoñezo, os meus colegas teñen dereito a saber estas cousas, quérote moito. Feliz aniversario Cloe - Feliz aniversario Santi. Ah, por certo, maña chega Fran, sabíalo?
- Non, pero estará bonito que comamos de restaurante os tres xuntos pra celebrar o aniversario.
- Apúntome.

Pacto entre cabaleiros

No laboratorio da ferralla de Jagger había certa discusión técnica pra acadar posturas razoables.

- Que non Loxio, que non, estas pastilas non son "laostia", como dis ti, non, son "Larrecontraostia", que parece o mesmo pero hai matices a destacar.

- Home, boa pinta teñen, pitán que te cagas e aforras un ril en accesorios, como pra non ser boas.

- Boas non, o seguinte, mira, escoita.

Tiaaaaaaawwwwwqaaaaaaqwwwwaaguuuuuuuuuuuuu... - Coa punta do nabo e soltando tralla pola popa - Dixo o Jagger victorioso despois de soltar un efecto que espantaba aos lobos mais que unha noite de treboada.

- Eu non teño primos políticos nas alturas como tes ti, quen me dera unha pero teño que foderme co que hai.

- Iso podería cambiar si chegamos a un acordo entre pares, estou a pensar que a banda pode entrar pola porta grande na historia contemporánea, con dúas destas volveremos a inscribir o xénero en letras de ouro, que cho digo eu, que son tan can e tan vello coma ti.

- Como xa te miro vir, dispara as condicións antes de que saia por esa porta.

- Nada, catro formalismos, le o documento e firma se queres pasar á historia, ou sae por esa porta e renuncia ao futuro, ti mesmo.

PACTO ENTRE CABALEIROS

Para o uso do produto experimental de xeito responsable.

1. **Uso moderado dos efectos** - Nada de abusar, que a música sexa arte e non un festival de berros incomprensibles.
2. **Reportar fallos e descubrimentos** - Se as pastillas fan cousas raras ou descubres unha marabilla oculta, hai que informar de inmediato.
3. **Prohibido ciscalo polas tabernas, confidencialidade máxima** - Nada de ensinalo a medio mundo nin presumir nos chiringos, isto é exclusivo da banda.
4. **Licor café e outros condimentos** - Dúas botellas ao contado ou unha por quincena en alugueiro, mais un chilindrín de herba por ensaio, menos ca iso, nada.
5. **Respectar a esencia analóxica** - Estas pastillas son futuristas, pero a alma da banda segue sendo de cable e suor.
6. **Manter o perfil baixo** - Non vaíamos facer que se decate algún burócrata e nos poña unha caralla criminal desas.

Asinado: Jagger, mestre custodio do rock. **Loxio**, segundo guitarra e candidato a lenda.

Os abaixo asinantes comprometéronse a gardar as cláusulas con entusiasmo, se deron a man e despois unha aperta. Jagger entregou a Loxio o tesouro, a "DragonTone2500" con pompa e cerimonia, coma se estivese a entregar as chaves da vila a un forasteiro que viu aos baños.

Cando Loxio saíu o mestre pegou o contrato nun sitio privilexiado, na mesma parede onde penduraban o Calemín orixinal, a Fender Stragocaster, feita con viga de batea, e un póster podrecido da súa idolatrada banda británica "Slade" das décadas dos 60 e 70.

Subidón de adrenalina de Barreiro

- Lola, como pretendes que che avale este paper? - Dixo anoxado Xerardo Pazó, o reitor despois de terminar de ler o traballo de Barreiro.

- Porque temos unha base sólida pra facelo, e tamén porque ou publicamos agora ou Cinishman tomará a dianteira outra vez.

- Importa pouco o que publique o escocés, alá el se quere ser candidato aos IG Nobel (Premios Anti Nobel que se outorgan aos traballos científicos mais disparatados), nos non podemos permitirnós un novo ridículo internacional. Tes esa tendencia a sacar conclusións de xeito precipitado Lola. O teu traballo, dende o punto de vista teórico é impecable, pero o academicismo esixe traballo de campo, probas de laboratorio que non deixen currunchos escuros cos que alimentar as dúbidas, se sacamos isto agora haberá especulación e un certo desprestixio.

Lola sabía que Pazó levaba razón, as publicacións había que revisalas antes con ollo clínico e demostralas con probas irrefutables e facilmente reproducibles en calquera laboratorio. Dous anos atrás cando publicou o seu traballo:

"Sobre a influencia da **Queratina** na modulación de frecuencias medias, en equipos de son de alta fidelidade"

O artigo foi acollido con certa frialdade nos círculos académicos. Barreiro non reportaba evidencias sólidas, pese a ser unha experta recoñecida mundialmente. No medio desa frialdade, Robert Cinishman contraatacou ferozmente cun novo paper:

"A resposta está no **magnetismo** intrínseco do corpo humano e a súa influencia clara ante a resposta háptica sobre o campo electromagnético",

pero sen aportar probas concluíntes tampouco. Foi tal o enfrontamento entre estes dous titáns da alta fidelidade, que mesmo os comités científicos formularon seriamente a posibilidade de evitar xuntalos nun mesmo simposio. Non era casualidade

que cando Barreiro daba unha conferencia en Montevideo, Cinishman fixera o propio en Sidney. Xa tiñan abondo con asistir ao espectáculo nas publicacións de "Nature".

- Así que xa sabes, profesora Barreiro, hai que investigar mais e mellor. Ah, por certo, que tal vos vai co experimento do Theremín adaptativo?

- Polo menos temos algo que funciona correctamente, estou sorprendida cos resultados, agora hai reunión pra falar precisamente diso. Grazas polos consellos.

- No fondo sabes que é certo, Lola, esta universidade aposta e apostará sempre forte pola excelencia.

O comité de seguimento estaba a atender con interese o resultado das probas, Santi pasou o vídeo á pantalla xigante do salón de actos, xusto cando entraba Barreiro. No vídeo Cloe tocaba o instrumento dende o sofá do seu apartamento, cunha mestura entre a torpeza de novata e a técnica interpretativa. "Over the raibow" foi a peza elixida.

- Caralludo, esas antenas non se ven pero fan marabillas - (Serafín)

- Seica temos un éxito claro por primeira vez en meses, isto merece café dobre e sobre de magdalenas - (López)

- A rapaza está contenta, da gusto vela, está tan fermosa así, vestida de negro - (Santi)

- Menos floritura e mais rigor, señores, que facemos media proba e xa pensamos que podemos ir ao "The World congress" a presentar isto.

Era o mellor que podía expresar Lola nese momento pra non ter que dicir "Si, admito que é un bo traballo do equipo", porque viña da reitoría mais avinagrada que de costume.

Levaban dez minutos de reunión técnica e Lola preguntou a Santi.

- Neno, sempre souben que un dos teus principais motivos de meterte neste proxecto tolo foi por impresionar á túa moza, pero tes que contarme algo máis porque non acabo de ver o que te motivou de verdade.

- Iso é o que viña a comentar con este segundo vídeo.

Estaba gravado no local das trapalleiras novas, tocando cunha man cada unha na súa antena e rindo de cando en vez, eran Sole e Lela facendo a demostración do Caldemín, tocando un clásico entre os clásicos, a "Negra sombra".

- Ondia, pero o chintófano ese, funciona? - Dixo Serafín rañando na cabeza.

- Por suposto que funciona, queridos colegas, vos presento o "Caldemín Jagger-da Folla", ou como din elas, a "Ola Cósmica", un instrumento que roza o ridículo entre o

material analóxico de pendello e o dixital de céntimos de euro con engadidos electrónicos de punto limpo. Pero ollo, como podedes comprobar, esta cousa funciona.

- Xa vexo, xa, tivo que facer uns caldos estupendos esa ola na cociña de leña, dende logo a estética é impresionante, a cobertura fora de serie e o estilo inconfundible, meu avó tamén tiña cousas así de esotéricas no pendello - Dixo López categórico. Ata que chegou a temida pregunta de Lola.

- Pero que fan exactamente esas dúas mozas con trapos fedorentos na man? Non soa mellor sen trapos? é por sacarlle a roña á pota vella ou por pura preformance artística? Cada día entendo menos á esta xuventude.

- Os trapos son imprescindibles porque como vedes as antenas son precarias, tan precarias que a principal está recuperada dun caldeiro de cinc vello. Da outra xa vedes que é da radio FM, que ademais conta como parámetro de axuste de frecuencia adicional ao ser telescópica, aquí non desaproveitaron nada.

- Vexo que son uns xenios puramente empíricos, se rebenta vaise ao contedor do lixo e se saca material novo para outros dous, así garanten a circularidade e en Aliexpress seguen a vender novos chips milagreiros, pero sigo sen entender que fan eses trapos polo medio - Falou Lola un chisco aburrida.

- A ver si me explico mellor, os trapos non teñen por que ser mopas fedentas, probaron con outros utensilios coma manoplas de forno e tamén funciona, o que pasa é que se fai imprescindible un pequeno detalle, agora retrocedo o vídeo e lle amoso ese detalle en particular - Saían outra vez Sole e Lela cos trapos na man a facerlle unhas fregas a Fifi no lombo, - Así me gusta michiña, que te portes ben, e nos encantadas de pasarche a man polo teu lombo, verdade? - A gata sempre aportando algo ao grupo, era un encanto.

- A ver Santi, que teño a mañá espesa e non saco nada en limpo, agora me ves con ritos de local de ensaio?

- Non son ritos profe, o que pasa é que necesitan do pelo da gata pra que o sinal sexa mais forte, unha tontería coma outra calquera, supoño que polas imperfeccións dos materiais cos que está construído ese instrumento - Lola xa era un ferveiro cando escoitou esta última explicación.

- Re-pi-te-me-iso ra-paz, pe-ro a-sí, a-mo-di-ño

- O dos pelos da gata, a min tamén se me fai raro, pero elas aseguran que é o único xeito de que lles funcione ben. Se quer podo chamar a Cloe agora e que no lo conte.

- ¡Martiño!!!!, xa o temos Martiño, que esta vez si, témolo, cajo na mar salgada. Esta gata vai ser mais famosa que o gato de Sroedinger, por estas, que me chamo Lola!

Martiño Lopez foi correndo a abrazar á súa colega.

- Acabas de atopar o eslabón perdido, verdade? Sabía que chegaría este día, es a mellor.

Os mozos non sabían de que ía aquela explosión de alegría dos veteranos, pero Martiño que estaba menos emocionado que Lola parou a explicar o asunto.

- A ver se vo lo explico en poucas palabras pra que o entendades. Lola leva anos traballando nun estudo sobre a influencia dos tecidos orgánicos na modulación e calidade do son. Ata agora o seu traballo é puramente teórico, xa que non chega a aportar evidencias sólidas que avalen a teoría. Por outra banda, un investigador escocés, Robert Cinishman traballa arreo pra demostrar básicamente as mesmas conclusións - Barreiro protestou - O mesmo non Martiño, as teses de Cinishman non hai por onde collelas, son puro lixo.

- Lola, non tiñas clase agora ás 12?

- A quen carallo lle importa esa clase agora? - Colleu o móbil e chamou aos seus colegas - Ides ter que empezar sen min, teño un asunto de vital importancia que non podo desatender - Do outro lado chegou algo parecido a unha pregunta sobre que tan "importante" era ese asunto, como pra chegar tarde a unha clase - Agora non podo falar diso, confiade en min - E colgou.

- Podo seguir contando aos rapaces o que aconteceu pra que teñan mellor perspectiva, pero sen que me interrompas a cada pouco?

- Sairei a tomar os aires do "Montus", hai ideas que ordenar - Abandonou o salón de actos, deixando a cabeza tranquila aos seus colegas de proxecto - Santi quixo saber.

- Ou sexa, que por algún motivo este "Caldemín" ou "Ola cósmica" ven a demostrar que Lola en certa maneira ten razón, que se pode adiantar a ese escocés na demostración empírica en como interaccionan os tecidos orgánicos coa electrónica de alta fidelidade?

- Mais ou menos, non é tan sinxelo pero parece que atopamos accidentalmente unha liña de traballo válida, os nosos experimentos levan anos estancados, como tamén o están os do equipo británico - Serafín tamén opinou.

- O chintófono traballa supostamente asistido por pelos de gato, iso indica que a mala calidade do baño de zinc da antena principal, a incrustación de óxido de xeito irregular e a cutreza dos compoñentes de Aliexpress, fan que se de este fenómeno de maneira totalmente casual.

- Eu non o describiría mellor Serafín, por iso Lola está que a leva o demo e con toda a razón do mundo. Santi, temos que falar con esas tres mozas e os dous autores do Caldemín pra traer ese instrumento aos nosos laboratorios, estudalo a fondo e confirmar ou descartar definitivamente o traballo de media vida da catedrática María Dolores Barreiro Fernández. Conto coa vosa colaboración.

- Dende a cristaleira dunha aula da facultade, os asistentes de Barreiro estaban perplexos.

- Esa de fora non é Lola, a que tiña asuntos tan importantes que tratar? - Barreiro andaba pola herba, recollendo o que podían ser mostras de lan de ovella.
- Como non teña coidado vai pisar as cagallas.
- Lástima que non veña toda enzoufada, teno ben merecido por bruxa.
- Pero non lle negarás a xenialidade? é única.
- O que non lle nego é o xenio, ten pra dar e tomar, que carácter de muller.

"Lume por San Xoán"

- Estás listo neno?
- Penso que si, a cousa promete.
- Non hai que pensar que si e xa está, hai que rachar coa pana, menos ca iso nada - Dixo Leni a Edgar a tres días do concerto, a xeito de consello de veterano de guerra.
- Sen medo rapaz, o normal é que o primeiro día che treman as pernas un pouco ante o público, non hai fallo, a segunda vez tamén tremen, pero sabes que vas saír vivo desa porque xa pasaches unha e saíu ben. Despois veñen as outras é xa é un costume - Apuntou Loxio. Edgar sentiu curiosidade.
- E ti cantas actuacións tardaches en superalo Loxio?
- A min aínda agora me tremen.
- A min tamén, pernas, brazos e algo a papada, pero é que se non temos nervios estamos ocos por dentro, este oficio de artista eche así de cabrón, ou acabas ti con el ou acaba el antes contigo - Rematou Leni. Pouco despois chegou Jagger coa prima e o seu Cloemín.
- Preséntovos a Cloe, a idea é facer hoxe un ensaio especial e si sae ben a experiencia tocará con nos un tema no concerto, que vos parece?

Edgar botou un sorriso e pensou "Polo menos haberá alguén mais que saiba de música formal" - Leni pensou que non podía ser mal plan se era pra interpretar a "Thelúrica" e a Loxio pareceulle mais realista o poder facer o tema completo a dúas guitarras.

- Ben.
- Perfecto.
- Caralludo, avanti toda.

Cloe xa ía dominando as técnicas do theremin a base de ensaio, ensaio, erro e ensaio, e tamén por pasar horas vendo aos grandes intérpretes en "Teutuve". Levoulle poucos minutos facer un esquema mental da "Balada Thelúrica" e fixo unha interpretación mellor ca anterior de Jagger, ata meteu uns ouvidos de can polo medio e divertiu ós compoñentes da banda.

- No medio de tanta sofisticación musical, as DragonTone metían respeto, de cando en vez o Jagger tiña que facerlle un xesto a Metrallas pra que respectase a primeira emenda do pacto, a de non abusar dos efectos pra non desvirtuar a balada. Os dous guitarristas daban paseos circulares polo local, intercambiaban posicións de escenario e levaban os instrumentos por enriba da cabeza, sen ter que sufrir as limitacións de cables inoportunos. A Edgar rascoulle un pouco que el tivera que estar preso do cable do baixo coma se fose un can e Cloe deuse conta de que o rapaz necesitaba voar libre tamén, aquela enerxía había que teatralizala ben, era parte esencial dun concerto.

No outro día Santi seleccionou o número de Cloe e chamou.

- Ola cari, teño unha proposta que facervos, consistente en falar cunha profesora do CUVI acerca da Ola Cósmica, é longo de explicar, se estades dentro dunha hora no ensaio xa o falamos mellor, bicos corasón.

- Bicos Santi, nunha hora estamos alí - Dixo Cloe intrigada antes de pechar a chamada.

- Que tanto lles pode interesar aos de Telecos esta ola fedorenta? (Lela)

- Estarán a estudar modelos post parabólica e lles gustou o deseño?, non sei. (Sole)

- A realidade é mais complicada, non vos contei o do Cloemín.

- Un instrumento que leva o teu nome? Un theremin personalidado?, non godas (Lela)

- Santi traballou en segredo no CUVI pra facerme un regalo sorpresa, pero vaia regalazo, ten tantas funcións, é tan sinxelo de tocar e soa tan ben que me ten enganchada.

- Podías haber contado algo que non cho iamos comer, nin ao Theremín nin ao teu Santi. (Lela)

- Quería probalo eu primeiro ata estar segura de podervos sorprenden.

- Pois xa o fixeches e pola porta grande, estamos abraiadas, verdade Sole?

- Verdade. Dime Cloe, quedan mozos deses a vender? Onde o atopaches, había mais?

- Fuxide Señoras laghartas, Santi é meu, que vos quede claro.

- Tranquila Lobita, non nos comas. (Lela)

- Estou tan sorprendida coma vos pola chamada de Santi, ten que estar a chegar. Mirade, me parece que é o coche que acaba de aparcar. (Cloe)

Santi e Lola entraron no local.

- Ola a todas, vos presento a Lola Barreiro, catedrática no CUVI, que vos ven a facer unha proposta. Estas son Cloe, Lela, Sole e por alí xunta as patacas está Fifi. Non me esquece ninguén, que? - Lola parecía a peregrina que entraba por vez primeira na

catedral de Santiago, ou no "Sancta Sanctorum" do imposible, non sabería definilo, pero foi tan natural coma sempre.

- A ver mozas, dicídmeme que non estou a soñar coma Alicia no país das marabillas, que esta cousa que está diante dos meus ollos é real e que non funciona se non hai pelos de gato.

- De gato non sabemos, pero de gata si - Dixo Sole. Agora lle facemos unha proba se quer.

- Pois claro que quero, a iso veño - Sole foise cos trapos a pasarlle a man polo lombo a Fifi e Lela activou a Ola dende o móbil. As luces fixeron un xogo pra avisar que xa estaba activado. As mozas interpretaron "Para se feliz quiero un camión" de "Loquillo" e Lola descargou a tensión acumulada rindo con ganas.

- Facede o favor, podedes probar agora sen as mopas.

- Xa lle digo eu que non vai funcionar, mire.

Sole pasou a man polas antenas e o pouco son que saía do aparato era case que inaudible, despois pasou a mopa e volveu soar con claridade, despois a man núa.

- Probe vostede das dúas maneiras - Lola achegouse a aquel prodixio coma quen ten medo a perder unha man, pero tentou primeiro dun xeito e despois do outro.

- Podería ser cousa dos tecidos sintéticos da mopa ou da roupa ou do que sexa, as variables son moitas, tendes unha mopa limpa? Imos descartar esa posibilidade pra estar seguros.

Cloe colleu un paquete de mopas sen estrear e sacou unha do plástico, así a proba non daría lugar a confusións. E non, non deu lugar a enganos, a mopa esterilizada non facía soar a "Ola Cósmica" Lola dixo con voz baixa - Unha proba mais - Pasadas todas as probas a catedrática estaba a chorar de emoción.

- Non sabedes a alegría que me acabades de dar. Sodes boas no que facedes, agora se me desculpades necesito saír a tomar un pouco o aire.

- Santi, podes traducir isto pra que o entendamos? Estou perdida - Dixo Cloe.

- E nos máis perdidas aínda.

- Non sei moito por onde empezar, pero si hai un punto cero en todo isto e foi o momento no que descubrín esta xoia imperecedeira, o Caldemín.

E contoulles cando sabía, de como se xestou o proxecto, de canto custou, de que Jagger fixo as probas de son en segredo e de que a cambio levou en pago as dúas espectaculares DragonTone, que seica facían milagres. Despois falou da investigación da profesora Barreiro sobre a queratina, sustancia abundante no pelo, unllas e pel dos mamíferos. De como levaba anos investigando e publicando sobre a materia, das teimas co profesor Cinishman e de todo canto había en xogo nese momento.

- Ou sexa, que a pota esta ten un grande valor científico e nos sen saber nada.

- Mais ou menos - Dixo Santi.

Afora había xente a falar, polas voces parecían Manolo e Lola. Ao cabo dun rato entraron ao local e Manolo serviu un vaso de clarete, a Lola encheulle o ollo o viño.

- Ese clarete ten boa pinta, invítas a un vaso?

- Por suposto, senta por aquí que hai sitio.

Manolo serviu un vaso pra Lola e Lola degustou con pracer.

- Como me lembra a aqueles claretes que facía o meu pai na aldea, mesmo padal amante, mesmo punto de agulla - O vello tomou a palabra.

Estiven a falar con Lola Barreiro aí fora e segundo me explicou, necesita levar o Caldemín pro laboratorio un par de semanas. Quere que o seu equipo de investigación traballe arreo pra atopar esa relación dos pelos coa electrónica de son, non Lola?

- Así é, investigar agora esa relación entre **son e queratina** é vital pra miña cátedra, non sabedes como está neste momento a carreira por demostrar, en varios equipos de varios países, esa relación entre electrónica e bioloxía, abriría a porta a moitos potenciáis descubrimentos e aplicacións.

- Pero imos estar tempo sen el, nestes intres nos que estamos a preparar concertos e presentacións - Dixo Lela.

- Lela, que tendes dispoñible o Cloemín, que tanta dor de cabaza nos deu confeccionar, verdade Santi? Anda, cóntallo ti que a min dáme a risa.

- Xusto iso é o que lles estaba a contar ás rapazas, teñen un instrumento de vangarda co que experimentar o tempo que queiran.

- Vale, pero con dúas condicións, unha, se vai estar no laboratorio pedimos que sexa revisado e mellorado, pero sen perder a estética que o define, dúas, queremos probar tamén as "DratonTone" de 5.000 pistas nos nosos concertos - Dixo Lela amosando boas dotes de negociadora.

- Que unha delas sexa adaptable pra o baixo eléctrico - Dixo Cloe lembrando os desexos de Edgar.

- Que mais vos apetece, mozas, un cruceiro polo Caribe? Xa vos digo que a Uni non se pode permitir eses luxos - Protestou Lola.

- O que piden as mozas é xusto, dúas pastillas fotónicas desas e as melloras no Caldemín, non tendes nin que gastar cartos. Se fixemos este chintófono con material de pendello, que non faredes vos cos excedentes de material de probas? - Dixo o vello.

Está ben, condicións aceptadas, podemos levar xa a "Ola Cósmica"?

Santi e Lela sacaron a pota fedorenta e a meteron no coche, mentres por puro formalismo Sole rexistraba a bolígrafo o acontecemento nun papel de caderno pautado e lle dicía a Lola Barreiro.

- Pode firmar aquí?. Hai un documento so, pero habémoslle mandar copia por e-mail Parécelle ben? - A Lola aquilo lle parecía un formalismo sen sentido, pero urxía levar o Caldemín pra o seu laboratorio e sen chistar firmou onde lle pediu Sole.

Acordo temporal sobre a "Ola Cósmica"

Nos, as compoñentes do grupo "Alallá das Trapalleiras" cedemos o noso Caldemín á Facultade de Telecomunicacións do CUVI durante dúas semanas, pra o seu estudo e posible mellora técnica. De agora en diante e por cuestións puramente formais, pasará a denominarse "Caldemín Jagger-DaFolla.

A profesora aquí presente, Dona Lola Barreiro, faise responsable de devolvelo pasado o prazo e en perfectas condicións de estética e funcionamento, comprometéndose ademais a respectar as seguintes cláusulas:

1ª - Non modificar baixo ningún concepto a estética exterior.

2ª- Se poden realizar melloras nos circuitos interiores se se aprecia algún deterioro por uso ou abuso.

3ª- A facultade comprométese a entregar a este grupo dúas pastillas electrónicas, modelo "DragónTone 5000" ou de superior gama, sendo unha delas adaptada pra un baixo eléctrico.

4ª- O equipo académico se compromete a citar aos autores intelectuais do instrumento, "O Jagger", "Manuel da Folla" e o grupo de pandereiteiras "Alalá das Trapalleiras" na colaboración, caso de que o traballo de investigación de lugar a publicacións en revistas, foros, conferencias ou outros medios.

5ª- **Sentidiño**, non é unha nave espacial coa que viaxar a Xúpiter.

Asinado:

Cloe Sole Lela Profesora Barreiro Manuel Da Folla Fifí

Cando Santi, Lola e Manolo se foron Lela preguntou.

- Cloe, por que non vas a casa e nos traes esa marabilla?

- De verdade queredes renunciar a unha hora de ensaio por probar o Cloemín? Vale, vexo que estades impacientes, nuns minutos estarei de volta.

O Cloemín brillaba con luz propia, era elegante, lixeiro e tremendamente potente.

- Mirade, pra que vexades que pensei en vos, engadín modos novos de interpretación sensorial.

Cloe moveu o selector de menús ata atopar o que lles quería amosar ás compañeiras.

"Modo Rabuñaghatos, retranca e experimentación"

"Modo Rillalobos, carácter e improvisación"

- E pra min non hai nada? - Preguntou Sole.

- O teu hai que buscalo mais arriba, por orde alfabética, este non, este tampouco, este.

"Modo Miquismiquis, eficiencia e rigor académico na interpretación"

- É ese o meu alcume? Pensei que non ía ter nunca un nome de guerra coma vos, graciñas.

- Sole Miquismiquis é xusto, lóxico e ata queda ponderado - Dixo Lela, falando coma as catedráticas famosas.

- Nos queda a michiña atrás, sen ela a nosa realidade quedaría nun paralelismo abstracto, non é xusto deixala fora dese dereito, verdade miña prisiosa? - Fifí mirou pra Sole e deu dúas cabezadas, pasou a man polo fuciño e fixo unha sesión de estiramento, estaba claro que ela tamén quería o seu nome de guerra, coma as demais.

- Qué vos parece Fifí Emperatriz?

- Xenial, ao final é ela a que domina o mundo e parte do estranxeiro.

- ¡Viva Fifí Emperatriz! - ¡Viva! - Viva, pero que rabuñe menos.

- Veña, a proponder ideas pra un novo modo de interpretación.

"Regina Feles Imperatrix ". Quedaba fino e ata Fifí deu o seu OK.

Na tarde mais longa do ano estaban os catro da banda de rock a probar o equipo.

- Mundi, podes darlle mais pegada a este micro da voz? - Mundi dende a mesa de mesturas axustou o pinganillo e contestou.

- Dende aquí soa potente Jagger, non é necesario axustar os medios graves, teño que darlle volume ao teu monitor de control pra que te decates de que non é do micro.

- Non me pita ben o bombo, será cousa de levarllo ás bruxas? - Dixo Leni dende o asento da bataka despois de dez minutos de bater a fondo.

- É un problema de reverberación, con esta mesa non se pode facer milagres, meu, non queredes alugar un equipo bo e hai que andar a meter remendos por onde se pode, a min que me cacheen.

- Loxio, dalle aí unhas rascadas pra compensar os medios agudos - E Loxio meteu dúas rascadas con peso poético.

- Ben, a guitarra está. Edgar, toca algo, é a primeira vez que traballo contigo e quero facer o axuste perfecto, vai? - Edgar fixo uns arpexos, algo de escalas menores e os punteos que fora practicando durante semanas.- Contigo da gusto traballar, rapaz, cinco minutos e ese baixo está pra tocar a Mozart no auditorio de Cangas. Agora tocade algo os catro e terminamos de axustar.

"No río de Meira" foi a peza elixida prás probas xerais de son, Mundi que xa levaba media vida con eles facendo de técnico, pouco tivo que mover dos controis, practicamente os sabía de memoria, podería tapar os ollos que a banda seguiría a soar coma de costume. Deu unha indicación e os músicos pararon, recolleron baixo e guitarras e se dispuxeron a baixar a tomar un refresco, a birra fría que estaba a esperar por eles no "Pósito". Cando so quedaban Leni e Edgar enriba do palco, dous homes pasaron cunha patela de sardiñas, Leni iluminou ollos e cara cando viu as sardiñas, estaba que pedían lume de respecto.

- Mimadriña do Carme, que pintasa teñen - Edgar puxo cara de noxo.

- Sácamas de diante.

- Por que, neno, haberá cousa mais saborosa neste mundo? Unha sardiña a pingar no pan de millo - Pero detrás dos dous homes viñan as súas donas cun capacho cheo de tiras de costela pra facer churrasco.

- Ese si que mola - Decía Edgar mentres lle pingaba a baba polo queixo.

- Pois facemos unha cousa, cando terminemos o concerto iremos probar o churrasco e as sardiñas, estamos invitados pola organización do concerto, ti colle dos dous e despois me das a min as sardiñas e ti levas o meu churrasco, que che parece o trato?

- Un verdadeiro pacto entre cabaleiros, choca esas sinco - Dixo o neno, adoptando o xeito de falar dos roqueiros que se negan á desaparecer cos tempos.

- Temos pincho aí no "Pósito", ves con nos?

- Grazas, pero quedei cuns amigos, á que hora temos que estar no vestuario pra actuación?

- Con que veñas ás nove e media chegas a tempo, que o pases ben cos colegas - Leni chiscou un ollo e dixo - E tamén coas colegas.

- Descoida, farase o que se poida - Dixo Edgar cando se ía, a facer sociedade.

- Ese é o espírito neno, veña, quedamos así.

No "Pósito" estaban petiscando tortilla de patacas os vellos da banda mais o pipa. Jagger preguntou.

- Mundi, que hai de certo dese rumor de que Harry o Vello enfermou e quer vender o almacén? A neta non se fai cargo?

- O Harry xa tiña que levar anos fora dos circuítos, pero é dos da vella garda e porque ten un caderno de débedas que sangra cada vez que o abre. A metade dos grupos da provincia lle deben pasta dende que abriu, non é ouro todo o que reluce, xa vedes. Ben, o da neta, "Lupe the Harrys", mamou dende nena o que son os equipos analóxicos con el, despois meteuse na carreira de Enxenería electrónica no CUVI e agora anda polos festivais manexando mesas de mesturas, din por aí que é unha artista do son, a min gustoume o que fixo en Ortigueira. Me dixo daquela que vai ser a que se encargue dos axustes no Intercéltico. Pensades que vai coller os trastos do vello, mais o caderno dos pufos, cando ten un traballo de prestixio?

- E non recibiu o vello ofertas de parte dalgunha empresa de son pra continuar o negocio? - Quixo saber Loxio.

- Eu mesmo lle fixen unha oferta, pero Harry abre moito a boca, imposible pagar esa burrada que pide, xa llo dixen, se mo deixaba pola metade falaríamos de coller o negocio, me faltan cinco anos de cotización e estaría ben, pra min e pra o resto dos resistentes que quedades.

- Pois como non haxa quen se poña a alugar equipos dos de sempre, os de sempre imos ter complicado seguir cos concertos, miúda merda - Queixouse o Jagger. Despois engadiu - Ñores, pedimos outra de tortilla?

- Por min non, teño que gardar sitio prás sardiñas de despois - Dixo o Pelos - Por min tampouco, quero probar ese churrasco - Dixo o Metrallas - Pois vale, nada de petiscos agora, pero unha cervexiña vai, non? - A dúbida ofende, mestre Jagger - Unha ronda delas - Pediu Mundi á camarera.

"LUME POR SAN XOÁN"

"JAGGER E OS SONOS CUMPRIDOS"

EN CONCHERTO

O 23 de Xuño, Jagger, Loxio, Leni, Edgar e mais sorpresas.

No palco da música do paseo marítimo a partir das 10 da noite, entrada de Balde.

Os ecos do primeiro tema retumbaban na baixamar, no sur da ría as cacharelas alumeaban como pedindo un bo solsticio de verán. Aos músicos non lles pasaba desapercibida a escasa presenza de público, os catro de sempre e as Maclot, que non renunciaban a ningunha manifestación cultural con tal de que fose de balde. O bravú na actualidade tiña poucos adeptos e a xuventude non estaba entre eles. Cando se falaba dese grupo todos dicían que eran ecos do pasado, que tocaban sempre as mesmas e que ata o instrumental eran reliquias de finais dos anos 70. Os veteranos, Loxio, Jagger e Leni vivían con esa resignación cada concerto, atrás quedarán

festivais, contratacións importantes e glorias do oficio, pero Edgar non parecía estar afectado por esa falta de interese no público. No medio do segundo tema comezou a chegar xente, xente nova, o Jagger pensou que eran mozos que pasaban por alí cara ao botellón das cacharelas, pero pararon diante do palco e despregaron as pancartas.

"FELIZ 17 ANIVERSARIO EDGAR" - Dos colegas de ciclos do instituto.

"TI PODES, CAMPIÓN" - Dos compañeiros da escola de música.

"QUE SE NOTE ESE BAIXO" - Das compoñentes de "Alalá das trapalleiras"

Edgar viuse arriba e marcou mellor os tempos, agora sentía o peso da responsabilidade, miúda faena para o primeiro concerto de rock da súa vida e ao mesmo tempo miúda sorte contar con tanto cariño dese público que estaba alí por el.

Cando terminaron de tocar "A TralloConda" os aplausos foron sentidos e fortes. Os vellos non daban creto, era a primeira vez en moitos anos que a xuventude case que adolescente acudía aos seus concertos. Contando por enriba podía haber alí mais dun cento de persoas. Leni chiscou un ollo a Edgar, mandando unha mensaxe parecida a: "que caladiño estabas, meu, sabías que ía vir medio Moaña?"

O resto do concerto foi mais divertido, tiraron, como non podía ser doutra maneira de repertorio clásico, ou porque non tiñan outro. No quinto tema invitaron a subir a tocar unha peza a Berto o Calado, xa todo o mundo entendía a retranca, Berto non calaba nin debaixo da auga. Subiu co baixo a acompañar a Edgar e o rapaz viu a oportunidade de aprender mellor o oficio. Entre os dous baixistas fixeron un temazo de "Fatigar ata cair de cu", Edgar engadiu unha segunda por debaixo de Berto, tan ben fixeron que recibiron un piropo do mestre Jagger - Esta interpretación quedará para a historia, Edgar e Berto, Berto e Edgar, dúas caras xeracionais do mesmo fenómeno, un aplauso forte para eles.

E chegou o tema da despedida quedaba media hora pra que a fogueira principal de Moaña acendese, dando por finalizada a primavera e inaugurando o verán.

- E pra despedir este concerto, unha invitada moi especial, Cloe Villalobos, thereminista virtuosa (Puro conto, Cloe aprendía pero de virtuosa do therenín tiña pouco por agora) - viu ao rescate dun vello tema que compuxen alá polo 79, cando o meu can era unha alma incomprendida. Adicada a "Chuskie", a alma mais nobre do universo canino, pra el a "Balada Thelúrica"

Leni bateu as baquetas - Un, dous, tres... - O tema soou con forza renovada, non se deron apuro na parte lenta, Cloe engadía as notas do theremin adaptativo, no medio do diálogo de guitarras, baixo minimalista, bataka contida e as voces de Leni e Jagger, que por vez primeira estaba satisfeito co resultado. Leni e Loxio estaban felices de ter rescatada a "Thelúrica" para o público 37 anos despois. Cando acabaron o tema, o Jagger despediu a actuación e desexou boa noite de San Xoán ao público, pero o público pedía un bis e houbo que darllo. Tras unha breve deliberación decidiron que "Sete cuartas e un chisco" era bastante adecuada, por sinxela e festeira, dada á

improvisación. Pediron a Berto o Calado que volveise subir co baixo e a Cloe que quedase a tocar tamén, sabían que ela era boa improvisando. Despois de rematar o concerto quedaron a recoller o equipo mentres ían chegando os arrecendos das sardiñas e o churrasco, había larica, así que buliron a recoller. Despois Edgar enguliu as dúas racións de costela asada e Leni fixo o mesmo coas dúas de sardiñas, viño do Ribeiro e abundante pan de millo, estaba en condicións de estampar un piollo no bandullo de tan cheo que quedara.

O que non sabía Leni era que durante aquela noite ía ter que erguerse da cama ata tres veces, pra botar fora todo aquel ácido, na terceira baldrucada, cando xa non tiña mais que botar, foi á cociña e tomou unha pastilla de Omeprazol. Camiño outra vez da cama pronunciou - "Me cajo nas sardiñas didiós, non volvo facer outra"

Nova si, pero co oficio no sangue (2024)

No almacén de "Galaica de Espectáculos SL", no polígono industrial de "A Gandarosa" dous técnicos ollaban a través da cristaleira da oficina a entrevista que se estaba a producir dentro. O xefe falaba cunha rapaza nova mentres revisaba na pantalla o CV da entrevistada.

- Xa non sei a cantos enxeñeiros de son entrevistou Rafael este mes, como non atope candidato imos ter que facer nos os axustes de son en Ortigueira - Dixo Urbano, o mais veterano dos dous.

- Os que contratou anteriormente non foron do gusto del, moito máster dixital, moito tecnicismo de laboratorio, pero á hora da verdade o equipo sempre soaba a caldeiro vello - Apuntou o seu compañeiro Andrés.

- Tan mediocres eran que por pouco perdemos a exclusiva dos grandes eventos folk. Menos mal que o xefe aínda é da escola vella e salva os espectáculos polos putos pelos.

- Mira Urbano, a rapaza está a sorrir e deulle a man ao xefe, será esta a que nos salve de dar pena?

- Non sei eu, que pode ter, uns 25 anos? Seguro que acaba de saír da universidade e ten un bo máster, pero métea a soldar un yack de 3,5 e a ver se se defende.

- As mulleres saen das carreiras tan preparadas coma os homes, pero tamén penso coma ti, é demasiado nova como para levar tanta responsabilidade, viches o cartel deste ano de Moaña e Ortigueira? O mellor do mellor vai actuar este verán, se a cagamos outra vez, vai pensando en volver a facer eventos de pouca monta, pero dígoche o de sempre, Rafaél é o xefe e sabe o que fai, non?

Rafael e Lupe saíron da oficina.

- Urbano, Andrés, podedes vir un momento?, quero presentarvos á nova técnica de son, Guadalupe Benbrive, Lupe, que a partir de mañá estará xa con nos pra axudar a revisar e afinar o equipo de cara a esta tempada.

- Moito gusto Lupe, benvida ao traballo - Dixo Urbano.

- Benvida á Galaica Lupe, a casa é pequena pero todos cabemos nela - Desexoulle Andrés.

No día seguinte á primeira hora, Lupe tiña na man un inventario de material con posibles reparacións necesarias, quedaban semanas para os grandes eventos e a empresa poñía especial coidado nesta etapa de preparación, a improvisación non era costume na casa.

- Onde está o equipo de graves nº 3? - Preguntou a rapaza.

- Debaixo de toda esa pila, e non temos carreta elevadora neste intre, levárona prestada os da carpintería - Dixo Urbano mentres pensaba - "A ver como fai agora a pequerrecha esta pra mover todo o material de enriba sen axuda mecánica"

- Xa pero esa caixa en concreto ten un fallo crítico, temos que comezar polas avarías importantes de cara a facer unha primeira proba de son dentro da nave.

- Espera entón que chamo xente - Lupe, ofendida polo menosprezo de ser unha moza pequena dixo.

- Non fai falta xente, Urbano, as caixas de enriba non chegan aos 30 kg, podemos movelas entre os dous.

- Pero despois, pra chegar ás de atrás que? As que están por diante superan os 100 kg, sen carreta elevadora non é posible.

- Comecemos pois polas pequenas e despois falamos, dixo Lupe convencida de que tiña recursos como pra non ter que chamar axudantes.

Comezaron movendo as caixas pequenas de enriba, Urbano sorprendeu da fora e habilidade da rapaza pra desprazar obxectos pesados, non se trataba de forza a maioría das veces, senón de intelixencia. Cando tiveron retiradas as caixas superiores Urbano preguntou.

- E agora que, pensas chamar ao guindastre municipal?

- Nada de guindastres, con ese rolo de pau que temos aí, podemos mover os caixóns sen ningún problema, veña, dime cal queres que mova primeiro e dime onde queres que a poña - Dixo ela segura de que sabía o que facía.

- Vale, ti mesma, xa que es tan valente, colle a nº 2 e lévaa pra xunta a columna do medio da nave - Lupe colleu o rolo de pau e dixo.

- Vale.

Cunha destreza digna dun canteiro vello, Lupe inclinou o caixón de 110 kg e meteu o rolo debaixo, coñecía perfectamente o centro de gravidade dos armatostes pesados de Harry, despois con pouco esforzo foi movendo o obxecto facendo xiros suaves ata que o colocou no sitio onde Urbano lle sinalara. O veterano non podía dar creto, a moza nin suaba, non se queixaba e tampouco perdía o equilibrio, unha xenialidade coma a dela non se improvisaba. Urbano axudou á rapaza e en pouco tempo e apenas sen esforzo quedou descuberto o caixón que había que reparar, desmontaron a tapa de rexistro e soldaron un condensador que había solto na placa electrónica. Rafael, dende a oficina observaba o espectáculo e ría pensando "Urbano non sabe con quen se meteu" Rafael fixo unha siña a Urbano pra que fose a xunto del.

- Rafael, de onde sacaches a esta fenómeno?

- Non cho dixen? É neta de Harry o vello, seguro que xa movía cousas mais pesadas con doce anos mentres comía un xeadó coa outra man - O empregado botou as mans á cabeza.

- Claro home, claro, agora entendo, haber empezado por contarme iso primeiro, falar de Harry e coma falar da lenda do Monte Aloia pero mesturada cos tesouros de Tutankamón.

- E que, se bo lo contaba, perdía toda a gracia.

Á mañá seguinte, Lupe, coa axuda dos veteranos e a carreta elevadora, sacou os equipos para a explanada, fixeron montaxes con diversas configuracións e conectaron todo á mesa de mesturas e á alimentación eléctrica. Era o paso inevitable que a moza quería dar pra testar o material dispoñible. Probou con distintos tipos de música e comprobou que algunhas das torres tiñan vibracións, colleu cintas de distintas cores e foi sinalando as fallas que podían restar calidade de son. Utilizou aparatos de medición acústica e testou as frecuencias eléctricas anómalas cun osciloscopio, o que lle valeu pra facer un listado de configuracións óptimas pra cada estilo musical e propoñer reparacións. Todo iso mentres dende o portátil facía axustes dixitais, que eran os que de verdade podían filtrar ben os ruídos parasitos. Había veces, sobre todo cando a música seleccionada era rock, que os empregados da nave de pintura que quedaba enfronte botaban un baile. O resto dos traballadores do polígono industrial de "A Gandarosa" sabían que alguén novo chegou á de Rafael a revolucionar a paz do lugar.

E así pasou a primavera, entre probas, reparacións e servizos de son en salas pequenas, pero con nome lendario. A primeira proba de lume para Lupe foi o concerto dos Suaves nun pavillón. Afinar o equipo nunha sala pechada era certamente complicado, pero como todo nesta vida ten truco, Lupe esperou a facer os axustes finos con todo o público dentro, xa que as persoas e as súas vestimentas contribuían a amortecer as reverberacións naturais do local. Rafael recoñeceu que a súa empregada estaba preparada para o seguinte desafío.

Algo pasou naquel concerto de "Os Suaves" que a lista de encargos da Galaica comezou a medrar no teléfono e no correo. Para Rafael non había traballo pequeno, se non tiña

equipos de son dispoñibles, contrataba a outras empresas, non quería, por vento nin por aire, que clientes de toda a vida coma o "Aturuxo", "A fábrica de chocolate" ou a "Sala Nasa" quedasen desatendidas, o problema era que non dispoñían de equipos de baixa potencia suficientes. Lupe propuxo unha solución de tránsito, falar con Harry e recuperar parte dos seus equipos obsoletos.

- Pero Lupe, o que lle queda ao teu avó no almacén é pura chatarra analóxica.

- Sorprenderíaste coa calidade dos vellos equipos analóxicos de 300 vatios que foron á guerra e saíron vitoriosos. O vello garda reliquias indestrutibles, aos que se lle poden facer actualizacións e un lavado de cara por pouco diñeiro. Marcas míticas coma JBL, PEAVEY e outras menos épicas coma Semprini ou Lombardi. Pero dos amplis nada que aproveitar e do cabreado nin falemos.

- E dis que o lavado de cara pode ser viable?

- Por suposto, estamos en A Gandarosa, no polígono temos carpinteiros, pintores e metaleiros, ademais do almacén que sorte aos bazares chineses. Calquera peza de metal ou madeira que haxa que substituír está a menos de cinco minutos da nosa nave.

- Umm - Dixo Rafael - Ata poderíamos meterlle tiras LED psicodélicas pra que parezan modernos, no almacén chinés hai marabillas.

- E por catro patacos, mañá teño que ir á casa e falo co Harry, que che parece?

- Que se sae ben o experimento non terei que deixar de lado os compromisos pequenos este verán, que son os que nos manteñen vivos no inverno, grazas Lupe.

Harry estaba no almacén reparando un subboufer de agudos que tiña o altofalante rachado, remexeu nos andeis do obradoiro e atopou outro parecido, non era do mesmo valor de ohmios pero se lle colocaba dúas resistencias podería soar parecido. Lupe entrou sorrindo e contoulle ao avó sobre o novo traballo e o proxecto de restaurar os equipos mais vellos, os que nos anos 80 marcaron a diferenza nos concertos de rock local.

- A maioría deles funcionan, e tamén hai repostos orixinais por aquí perdidos, o que non entendo é por que unha empresa tan prestixiosa coma a Galaica pode estar interesada nestes cacharros vellos - Dixo Harry.

- Porque a Galaica non vive so de facer concertos grandes, Rafael di que non hai encargo pequeno, respecta moito aos clientes de sempre e non quere deixalos tirados, este ano aumentou o traballo e quedamos sen material pra atender toda a demanda.

- Sei que saberedes poñer os equipos vellos a traballar, tendes unha boa base dixital pra corrixir as carencias destes caixóns.

- Pero tamén está Mundi, se chegades a un acordo o negocio non ten porque desaparecer cando te retires.

- Mundi pode quedar coa parte mais grande do local e os equipos novos, o resto do sitio faime falta a min, xa falei co albanel e teño en trámite os permisos do concello pra facer un apartamento neste recuncho, xa non teño pernas pra subir escaleiras, así que se levades todo o material que xa non alugo, por min mellor.

- Ben, falemos do importante - Dixo a neta con aires de negociadora - Canto pides por todo?

- Dille que che deán mil euros e queda ti con eles, non che regalei nada cando completaches o grao de enxeñería - Harry o vello sentou na banquetta, sacou un bote de pastillas e meteu unha debaixo da lingua.

Un par de días despois, Lupe, Urbano e Rafael, estaban na porta do almacén de Harry en Chapela pra cargar todo o material no camiión, levaron o que servía e o que non, así tamén facían o favor de librar esa parte do local que o vello quería converter en apartamento de retiro, levar todo pra nave e seleccionar o que servía e descartar o resto nun contedor industrial. Algunhas caixas estaban ben, funcionaban, outras precisaban de soldadura e cambio de compoñentes pequenos, pero un par delas estaban pra botalas ao lixo.

- Estas dúas poden ser aproveitadas coma caixóns, o resto ao lixo, e das que funcionan pero teñen a madeira podre, o mesmo, aquela outra parece que solta fariña de xilófagos, cambiaremos as pezas que non aguanten - Dixo a experta en enxeñería de son.

- Valerán os 1000 euros que pagamos por elas? - Preguntou o xefe.

- Se gastamos outros mil ou mil cincocentos, teremos material pra responder a eses clientes pequenos de toda a vida, xa verás cando os revisemos e lles demos un axuste con medios dixitais. Desmontamos todo e revisamos?

Rafael ocupouse de falar con Felipe, o encargado dos carpinteiros. Entregoulle uns planos feitos con exactitude por Lupe nun programa CAD. Lupe foi mercar botes de pintura negra mate, parafusos, topes, gomas, luces LED e vinilos de cores ao almacén chinés, Andrés mercou pasta de coches no almacén de pinturas de enfronte, pra que as caixas de son levasen un bo repaso nos golpes e raspaduras. Encargaron tamén os compoñentes metálicos na nave de caldeirería pra reforzar esquinas, e Anxo, o sobriño de Rafael de 16 anos foi o encargado de facer buratos co taladro, seguindo o modelo en cartón que lle deu o tío. Empastaron, retocaron, reforzaron e cambiaron pezas que a primeira vista estaban danadas. No interior dos equipos fixeron tamén unha boa restauración eléctrica e electrónica, probando un por un os elementos. Finalmente Urbano pintou cos sprays todo en negro mate, colocaron as tiras de luces cos seus correspondentes controladores dixitais chineses e fontes de alimentación de 12v mercados en Aliexpress. Cando tiveron todo listo e a pintura estivo seca, sacaron os equipos pra o aparcamento e comezou a festa, entre a gaita de "Os resentidos", os ailalelos das "Tanxu" e a poética de Batallán. Pero faltaba un elemento clave, a proba de lume definitiva e puxeron "Dolores se llamaba Lola", dos telúricos "Los Suaves", foi

entón cando comprobaron que a perfección non existe. A caixa de medios nº2 comezou mandar fariña de pau, os empastes de Andrés chegaron a dous metros de distancia e o altofalante principal desprendeu xunto co cacho de táboa no que estaba suxeito, pero quedou pendurado dos cables e seguiu soando. Despois de todo, os equipos de Harry funcionaban aínda que saltasen a cachos.

- Alá vai a pintura, toma carallo - Exclamou Urbano.

- E o noso traballo tirado polo chan - Respondeu Andrés.

- Non choredes, que ten arranxo - Dixo Lupe tranquila.

- Se non é mais ca iso, por menos de 3000 euros temos un equipo que novo custaría catro veces mais, e soan ben os condenados, material vello pero, respondón - Declarou Rafael convencido.

- Todo listo pra subir a Tiktak, gravado, documentado e etiquetado - Dixo Anxo, o rapaz, convencido de que a Galaica estaba a facer historia outra vez.

E así, durante o verán de 2024, en distintos eventos en Galicia e norte de Portugal, a enxeñeira técnica en son profesional, Guadalupe Bembrive, neta de Harry o vello, foi consolidando o seu saber, entre erros gloriosos coma deixar a unha banda bretona sen son durante 15 segundos, ou conectar os monitores de control do palco na liña principal durante un ensaio previo, o que case funde os aparatos de non ser porque levaban fusibles redundantes. Pero tamén demostrou moita man fina e boa intuición pra corrixir imperfeccións sen ter que mirar os gráficos na pantalla constantemente. Estaba a nacer unha nova lenda do oficio, á que bautizaron con nome de guerra os seus compañeiros de "Galaica de espectáculos SL", cando lle entregaron a camiseta de talla "L", co logo da empresa e un rótulo impreso en letras douradas. "Lupe The Harrys", pouco antes de subir ao camiión con Urbano para o primeiro concerto folk internacional da tempada.

Actuación inesperada (2025)

A noticia chegou ata o móbil de Sole en pleno ensaio da copla con aires de xota aragonesa e opereta que compuxeran a dúo Cloe e Manolo, nunha tarde de pasifloras e claretos.

"Ei casar, pero non contigo"

Na flor da miña vida eu quero compartir.

Buscar con quen estar e ter con quen vivir.

Pero non conto contigo, non é falta de amor.

Quero que saibas, querido, o que non quero e mais dor.

E pasa de min, e pasa de min, que non quero fame.

Que che vaia ben, flor do meu venten, busca quen che fale.

Que teñas a sorte do mundo, faille falta aos vaghamundos...

Lela parou o ensaio ao ver a expresión de sorpresa da compañeira.

- Que pasou Sole?

- Pois non sei, ou é unha broma ou estamos invitadas a abrir o "Festival Intecéltico do Morrazo" deste ano.

- Ten que ser unha broma, queda so unha semana para o festival e a contratación leva pechada dende fai meses, quen envía a mensaxe? - Preguntou Cloe intrigada.

- Cendán, o concelleiro de cultura.

- Pois mándalle unha mensaxe de voz, a ver que hai de certo.

- Ola Federico, mira, son Sole, do grupo "Alalá das trapalleiras", acabamos de ler o teu recado, pero ten que haber un erro, cando poidas dinos algo, fai o favor - Pouco despois soou a chamada do concelleiro, Sole puxo a conversa en aberto para que as tres puidesen intervir.

- Parece fantasía pero non o é - Dixo Cendán con certo desasosego - O problema é que a última hora fallou o grupo principal do primeiro día por unha intoxicación alimentaria, seica comeron a encher na "Festa do carneiro podre", xa sabedes como son estes escoceses, comen mais cando os invitan que cando o teñen que pagar do seu peto. Entón que, contamos con vos? O comité xa se reuniu e aprobou a vosa incorporación - Cloe foi a primeira en intervir.

- Non sei se poderemos preparar un concerto desta categoría en tan so unha semana - Lela e Sole movían a cabeza asentindo "claro que podemos"

- A ver se vos conenzo cos argumentos do comité. Xavier Blanco foi o mais entusiasta, despois do voso directo en Berducedo dixo que lle causastes moi boa impresión, alagou a vosa profesionalidade, os outros dous, Anxo Lorenzo e Xosé Manuel Budiño, despois de escoitarvos nesa gravación deron o visto e praxe, decidide xa porque non resulta sinxelo atopar grupos a estas alturas de verán - Lela tomou a palabra.

- Claro que iremos, Federico, estabamos a esperar unha oportunidade así, grazas por confiar en nos, imos preparar o mellor concerto que poidamos.

- Esa é a actitude, pasade polo concello mañá a partir das 11 e falamos con calma, conto con vos.

Foi unha semana complicada e todos traballaron arreo, as mozas, Santi, Fran, Manolo, Milio, Olga, as Carmuchas e ata a gata. Pero "Alalá das trapalleiras" non perdeu forza, todo o contrario, querían gustar e querían facelo con sorpresas. Fran, o outro mozo de Cloe, chegou ao ensaio co saxofón tenor no estoxo, xa que estaba a pasar uns días na casa non tivo inconveniente en colaborar con elas, polo menos nunha das pezas que tanto lle gustaba interpretar, coma "My favorite things" de John Coltraine, pero con arranxos de furancho jazz. Tamén o mestre Jagger fixo aparición unha tarde coa Stratocaster ben equipada con DragonTone 5000 e participou nun riff de guitarras con Lela, que tamén dispoñía de pastilla inhalámblica, cedida amistosamente polo equipo de son do CUVI. As mozas, coma boas xestoras do caos, transformaron e aplicaron a máxima de Murphy.

"Se algo pode saír mal, que saia peor, pero con alma guerreira e o corazón latindo ao son da música"

O desconcerto

Sobre ás cinco da tarde chegou a Kangoo chea ata a bandeira, Sole ía ao volante, mentres Lela e Cloe loitaban por acomodarse nun so asento. Os asentos traseiros estaban abatidos, todo o espazo foi ocupado coa precisión da enxeñería espacial e mais non chegou, Santi e Fran viñan detrás con outro coche cargado de trapalladas.